

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Alžběta Boháčová

Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Tereza Pospíšilová, Ph.D.

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. července 2020

Alžběta Boháčová

Velmi děkuji PhDr. Tereze Pospíšilové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, za hodnotné připomínky i projevenou důvěru.

Děkuji Aleškovi za to, jaký je! Děkuji za to, co dělá, za jeho pokoru, přijetí, vnitřní sílu i humor. Děkuji za každý rozhovor s ním, i za ten k mé diplomové práci.

Ze srdce děkuji Tomášovi! Jsem vděčná za každé setkání, slova podpory, ujištění, pochopení i oboustranné důvěry. Velmi si vážím duchovní i lidské blízkosti v našem přátelství. Děkuji i za pomoc Itibu a otevřené oči i srdce k těm, kteří to potřebují.

Děkuji Lukášovi za jeho pomoc při mé práci, ale zvláště za krásný, citlivý a niterný rozhovor. Děkuji za jeho zápal pro Itibo a čisté srdce.

Ráda bych zde také poděkovala Pepíkovi, bez jehož úsilí a péle by Itibo nemohlo zachraňovat životy.

Děkuji také Lence, Hermi a Pájovi za jejich čas a ochotu se se mnou zamyslet nad tím, co je motivuje k pomoci.

Moc děkuji všem lékařům a medikům, kteří jezdí pomáhat do Itiba. Děkuji za nasazení, ochotu a zájem o ty, kteří pomoc potřebují. Zároveň také děkuji všem příznivcům a dárcům tohoto krásného projektu.

Děkuji Martičce, Pětě a Pájovi za krásné společné studium a vzájemnou podporu.

Vážím si také obrovské podpory od mých milovaných Malířových. Děkuji Oli, Honzovi a Olince za otevřené dveře i náruč.

Děkuji své rozhlasové rodině – Františkovi, Tomášovi, Martince, Ivance, Evičce a Michalovi, že mi drží palce a můžeme společně plout na vlnách Vltavy.

Obrovské díky patří Johnníkovi, Hanče, Janičce, Marušce, Leničce, Báře, Dominikovi, Káje a všem mým blízkým za jejich vytrvalou podporu, blízkost, objetí i slova ujištění nejen při psaní diplomové práce a během studia, ale každý den mého života. Jsem šťastná, že vás mám!

Moc děkuji rodičům a Kikče za neutuchající důvěru ve mně. Děkuji za podporu, modlitby i vzor, kterým pro mě jste.

Děkuji celému nebi, že je se mnou!

Abstrakt

Tématem práce je motivace k dobrovolnictví. Ta bude zkoumána na lékařích a medicích, kteří se zapojili do humanitárně-rozvojového projektu české nemocnice v Keni v Itibu, který funguje pod záštitou humanitární organizace ADRA, o.p.s. Cílem práce je pojmenovat hlavní motivátory rozhodnutí pro dobrovolnictví v Africe. Kvalitativní výzkum, jehož základem je teorie VFI (Volunteer Function Inventory), se bude zabývat motivací lékařů, mediků i zakladatele nemocnice Aleše Bárty. Metodou sběru dat jsou rozhovory a analýza před odletových esejí mediků. Záměrem bylo pojmenovat motivace, které jsou součástí dané teorie, ale také nalézt ty, které VFI nedefinuje.

Klíčová slova

Dobrovolnictví, motivace, medicína, Keňa, VFI, Itibo

Abstract

This thesis focuses on motivation for volunteering in the humanitarian and development project Czech hospital in Itibo, Kenya, which operates under the patronage of Adra, o. p. s. The thesis selects main motivations leading to the decision for volunteering in Africa. The qualitative research is based on the VFI (Volunteer Function Inventory) theory and inquires into the motivations of doctors, medical students and the founder of the project, Aleš Bárta. Data collection method consist of an interview and the analysis of the pre-departure essay of medical students. But the aim of the thesis is to describe not only the motivations which are a part of the VFI theory, but also those not defined by VFI.

Keywords

Volunteering, motivation, medicine, Kenya, VFI, Itibo

1. Obsah

1. OBSAH	6
2. ÚVOD	8
3. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
3.1 Dobrovolnictví	10
3.1.1 Obecné vymezení pojmu, definice	10
3.1.2 Expertní dobrovolník.....	12
3.1.2.1 Přínosy spolupráce expertních dobrovolníků s OOS	13
3.2 Motivace dobrovolníků	15
3.2.1 Vymezení pojmu	15
3.2.2 Motivace k dobrovolnictví	16
3.2.3 Psychologický přístup	17
3.2.3.1 Funkcionální přístup a VFI	18
3.2.4 Sociologický přístup	22
3.3 Medicína a dobrovolnictví.....	24
3.3.1 Etika v medicíně a dobrovolnictví	27
4. ČESKÁ NEMOCNICE V KEŇSKÉM ITIBU	28
4.1 Historie projektu	28
4.1.1 Prvotní zkušenost s Adrou	28
4.1.2 První kroky k založení projektu	29
4.1.3 Fungování Itiba	31
4.1.4 Etická otázka dobrovolnictví mediků	33
4.1.5 Financování	34
4.2 Humanitární organizace ADRA ČR	36
4.3 Komparace s Lékaři bez hranic	37
5. METODOLOGICKÁ ČÁST.....	39
5.1 Metoda sběru dat	40
5.2 Výzkumný vzorek	41
5.3 Etické otázky výzkumu	42
6. EMPIRICKÁ ČÁST	44
6.1 Analýza dle VFI	44
6.1.1 Motivace zakladatele a manažera	44
6.1.1.1 Časté kódy, které ve VFI chybí	52

6.1.1.2 Vývoj Bártových motivací v průběhu projektu	54
6.1.2 Motivace lékařů	56
6.1.2.1 Časté kódy, které ve VFI chybí	66
6.1.3 Motivace studentů	71
6.1.3.1 Časté kódy, které ve VFI chybí	78
7. ZÁVĚR	80
8. LITERATURA	83
9. PŘÍLOHY	87

2. ÚVOD

Motivace k dobrovolnictví je téma, kterým se zabývá poměrně velká řada vědeckých prací jak ve světě, tak v České republice. Oproti tomu není na světě mnoho prací, které se věnují zkoumání motivací u dobrovolníků, konkrétně u studentů lékařských fakult či doktorů. V České republice se tomuto spojení nikdo příliš nevěnoval, jak jsem odhalila v rešerši k této práci.

Rozhodla jsem se tedy ve své diplomové práci zkoumat motivace lékařů a mediků, kteří se zapojili do dobrovolnictví v jednom konkrétním projektu humanitární organizace ADRA ČR. Tímto projektem je česká nemocnice v Keni, kterou před patnácti lety založil pardubický rodák Aleš Bárta. Do nemocnice jezdí již řadu let čeští lékaři, aby v době své dovolené a za vlastní finanční prostředky léčili místní z nejrůznějších nemocí od AIDS až po sečné rány mačetou. Tou totiž často Keňané řeší sousedské i rodinné neshody. Lékaři vyjíždějí na měsíc ze svého rodinného pohodlí a z evropských nemocnic do zapadlé části Keni, aby místním věnovali svůj čas, schopnosti, znalosti i finance. Na misi do Itiba se stále hlásí velký počet lékařů, což byl také jeden z důvodů, který mě vedl k tématu této práce.

Cílem předkládané diplomové práce je analyzovat, jakou motivaci mají lékaři a medicí, případně jestli se motivace liší u opakovaných misí. Zároveň je také záměrem pojmenovat motivátory rozhodnutí k založení projektu a k mnohaleté dobrovolnické práci zakladatele a manažera české nemocnice v Keni. Ve své práci budu vycházet z teorie Volunteer Function Inventory, ¹ tedy Inventáře funkce dobrovolníka. Autoři této teorie pojmenovali šest možných funkcí, které motivují dobrovolníka k jeho práci. Mezi ně patří například funkce hodnotová, porozumění nebo kariérní. Právě tato teorie a její jednotlivé funkce jsou páteří celé práce a budou také do jisté míry osou rozhovorů s mými respondenty.

Teoretická část se nejprve věnuje dobrovolnictví v obecné šíři. Posléze je jeho výklad zúžen na expertního dobrovolníka, kterým je do jisté míry náš dobrovolník také. Lékaři a medicí však rozhodně nejsou typickým příkladem expertního dobrovolnictví, tedy dobrovolníka, který provádí svou profesi ve prospěch organizace občanské společnosti. Expertní dobrovolnictví se týká většinou firem a jejich zaměstnanců, ale nemusí tomu tak být vždycky.

Je zcela jasné, že zdravotník není typickým příkladem expertního dobrovolníka, ale v projektu české nemocnice v Itibu je právě fakt, že dobrovolníci využívají svých dovedností

¹ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. Current Directions In. *Psychological Science*, 1999. s. 8

a zkušeností, nejdůležitější. Proto jsem si i já zde vybrala právě tento aspekt jako primární a věnuji mu část teoretické části. Další kapitola je zaměřena na motivaci k dobrovolnictví. Představuje psychologický a sociologický přístup, přičemž v prvně zmíněném psychologickém se práce detailněji zabývá funkcionálním přístupem a již zmíněnou VFI teorií. Poslední kapitolu teoretické části tvoří text, který se věnuje studiím, jež zkoumají spojení medicíny a dobrovolnictví ve světě.

Čtvrtá kapitola práce je věnována představení projektu, tedy humanitární organizaci ADRA ČR, která projekt zaštiťuje. Dále je představen konkrétní projekt, ve kterém dobrovolníci pracují, tedy zdravotnické zařízení v Itibu. Tato pasáž je doplněna také o informace o budování nemocnice z rozhovoru se zakladatelem. Část práce je věnována srovnání s organizací Lékaři bez hranic, ve které zdravotníci také pomáhají nemocným v chudých státech světa.

Teoretické poznatky, tedy konkrétně koncept VFI následně aplikuji v empirické části práce a rozhovory kategorizuji dle šesti základních funkcí tohoto konceptu. Kategorizaci motivací k dobrovolnictví dělím do tří zkoumaných skupin. Popisuji tedy motivace zakladatele, poté lékařů a uzavírám motivacemi mediků.

Co mě vedlo k psaní této práce? S projektem spolupracuji již několik let a mě samotnou velmi fascinovali a zajímali lidé, kteří věnují svůj čas a finance potřebným lidem v Itibu. Osobní zvědavost a zájem byly jasným kritériem při výběru tématu. Zároveň jsem také chtěla využít osobní a přátelské vztahy při sbírání dat pro můj výzkum. Věřím, že velká otevřenost při našem povídání bude zřejmá z celé práce. Samozřejmě jsem si byla také vědoma s tím spojeného rizika, kdy dotazovaní mohou při rozhovoru zapomenout, že se jedná o akademickou práci. Respondenti výslovně souhlasili se jmenováním projektu Itibo v mé diplomové práci.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Dobrovolnictví

3.1.1 Vymezení pojmu, definice

Definovat dobrovolnictví není zdaleka tak snadný úkol, jak by se mohlo zdát. Existuje mnoho různých definic a typologií, které se snaží postihnout tuto oblast, konceptualizace zůstává však nadále nejednoznačná. Na problematice pojetí definice naráží také Wilson ve své práci, která se v celé své šíři věnuje výzkumu dobrovolnictví.² Někteří autoři dále kritizují, že stejně jako neziskový, nevládní nebo nestátní sektor, který je definován tím, co není, je pohlíženo i na dobrovolnictví. Je popisováno ve srovnávacích termínech, které zdůrazňují, jak se odlišuje například od práce na plný úvazek, domácích prací a spontánních případů pomoci, jakými je třeba sousedská výpomoc.³ Musick s Wilsonem také zdůrazňují, že ačkoliv se pojem dobrovolnictví každodenně používá, zvláště v jazyku západní kultury je nutné a potřebné se právě jednoznačnou a jasnou definicí zabývat.⁴ McAllum se zabývá dalším důvodem nedostatečné přesnosti, a to tím, že jakákoliv definice dobrovolnictví musí počítat s nemožností jedince plně postihnout, který stojí ve středu a angažuje se v široké škále aktivit v rámci formálního i neformálního dobrovolnictví.⁵ McAllum zde naráží na skutečnost, že každý člověk je jiný, pochází z jiného prostředí, je ovlivněn jinými situacemi i lidmi a jelikož je hlavní postavou dobrovolnictví, i dobrovolnictví je obtížněji definováno. McAllum není ve svém vnímání situace sám. Vidí problém i ve velkém množství neziskových organizací, posílených

² WILSON, John. Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and voluntary sector quarterly* [online]. 2012, 41(2), 176-212 [cit. 2020-02-06]. s. 177. DOI: 10.1177/0899764011434558. ISSN 08997640. Dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0899764011434558#articleCitationDownloadContainer.fac>

³ MCALLUM, Kirstie. Meanings of Organizational Volunteering Diverse Volunteer Pathways. *Management communication quarterly* [online]. 2014, 28(1), 84-110 [cit. 2020-02-06]. s. 85. DOI: 10.1177/0893318913517237. ISSN 08933189. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/270639090_Meanings_of_Organizational_Volunteering_Diverse_Volunteer_Pathways.

⁴ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 11.

⁵ MCALLUM, Kirstie. Meanings of Organizational Volunteering Diverse Volunteer Pathways. *Management communication quarterly* [online]. 2014, 28(1), 84-110 [cit. 2020-02-06]. s. 85. DOI: 10.1177/0893318913517237. ISSN 08933189. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/270639090_Meanings_of_Organizational_Volunteering_Diverse_Volunteer_Pathways.

o sociální média, nové technologie i mobilní životní styl.⁶ Sociální média a nové technologie se tak propojují s dobrovolnictvím a tento pojem se stává stále rozmělněnějším a hůře definovatelným.

Jednou z nejčastěji používaných definic je ta, s níž přišel Penner. Řekl, že existují „čtyři základní atributy, které odlišují dobrovolnictví od jiných druhů prosociálních akcí“.⁷ Mezi ně patří: plánované akce, dlouhodobé chování, nepovinná pomoc a organizační kontext. Plánovanou akci vnímá autor jako protiklad k okamžité, dopředu nepředvídatelné události, kterou charakterizuje afektivní reakce. Naopak dobrovolník nejprve přemýšlí a zvažuje své možnosti zapojení se do určité aktivity. Dlouhodobé chování člověka je dalším aspektem, při němž dochází k opakování určité aktivity. Opakem je opět jednorázová akce, kdy například člověk pomůže tomu, kdo upadl. Také autoři Omoto a Snyder zdůrazňují aspekt tzv. pomoci bez závazků, nebo také nepovinné pomoci.⁸ Člověk často cítí nátlak k povinné pomoci, zvláště při dlouhodobém osobním spojení mezi pomocníkem a tím, který pomoc potřebuje. Dobrovolník by však měl svou činnost vykonávat bez pocitu osobního závazku. Posledním aspektem je dle Pennera organizační kontext, který nepočítá pouze s interpersonální proměnnou, ale také s organizačním a strukturálním vlivem.⁹ Na dobrovolníka má tedy vliv také organizace, ve které svou činnost vykonává.

Velká většina ostatních autorů se shoduje na výše zmíněných attributech dobrovolnictví. Také Frič s Pospíšilovou se k tomuto tvrzení připojují a ve své knize dodávají, že v nejrůznějších definicích lze nalézt nejčastěji tři společné prvky: „Dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a ve prospěch druhých.“¹⁰ Nejen tyto autoři ale dále rozvádějí tvrzení, že i každý z těchto bodů je snadno napadnutelný, tedy sporný, a je tak často velmi obtížné určit, které chování lze považovat za dobrovolnictví a které je ovlivněné spíše morálním donucením či přinucením zaměstnavatele.¹¹

⁶ DUMONT, Georgette E. Bruce Bimber, Andrew J. Flanagin, and Cynthia Stohl: Collective Action in Organizations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* [online]. 2014, 25(3), s. 847–848 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1007/s11266-013-9413-2. ISSN 09578765.

⁷ PENNER, Louis A. Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issues* [online]. 2004, 60(3), s. 646 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x. ISSN 00224537.

⁸ OMOTO, M. Allen, SNYDER, Mark. Sustained Helping Without Obligation: Motivation, Longevity of Service, and Perceived Attitude Change Among AIDS Volunteers. *Journal of personality and social psychology*. 1995. 68(4). [cit. 2020-02-11] s. 672. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.671>

⁹ PENNER, Louis A. Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issues* [online]. 2004, 60(3), s. 646-647 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x. ISSN 00224537.

¹⁰ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 9.

¹¹ *Tamtéž*. s. 9.

I Olivier Gagné se věnuje tématu dobrovolnictví. Nejde však o vědecký článek založený na výzkumu. Soustředí se na své zkušenosti a naráží na další nesrovnalosti této problematiky. Dobrovolnictví ve své práci představuje optikou návštěvy dobrovolnického veletrhu v Montrealu. Tam se dobrovolnické organizace představovaly pomocí masové propagační akce, která měla přilákat uchazeče k zážitkům v exotických zemích. „Velmi mě zasáhlo, když jsem viděl projekty pro rozvojové země, kde je zřejmá velmi atraktivní reklama, a vnímal jsem to jako poněkud protichůdné. (...) Jejich marketingová strategie byla často založena na fotografiích zobrazujících bílé studenty s africkými, usměvavými dětmi kolem.“¹² Dále se autor věnuje nešťastnému pojetí dobrovolnictví – *voluntourism*, tedy cestování, které zahrnuje některé znaky dobrovolnické práce.

V definici, jejímž autorem je Penner, se lze věnovat řadě dalších úskalí, což ale pro mou práci není relevantní, neboť dle jeho čtyř aspektů se v tomto konkrétním příkladu o dobrovolnictví jedná. Stáž mediků a mise lékařů je vždy dlouho dopředu a velmi precizně plánovaná akce, trvá měsíc a zároveň se do Itiba medicí i lékaři často vrací, jde tedy také o dlouhodobé chování dobrovolníků. Zároveň do této pomoci nikdo nikoho nenutí a je zcela dobrovolným rozhodnutím zainteresovaných zdravotníků, že věnují svůj čas, finance, ale hlavně znalosti a vědomosti do pomoci druhých. Projekt české nemocnice v Keni Itibo je zřízen humanitární organizací ADRA ČR, je zde tedy naplněn i čtvrtý aspekt Pennerovy definice o organizačním kontextu, a proto ji zde uvádím při přiblížení pojmu dobrovolnictví.¹³

3.1.2 Expertní dobrovolník

Pro expertní dobrovolnictví existuje v anglickém jazyce mnoho pojmenování. Pojem lze vyjádřit například jako *skilled volunteerism*, *pro bono* nebo *skills-building*. Nejčastějším označením je však *Skills-Based Volunteering*, tedy v překladu dobrovolnictví založené na dovednostech. V češtině se používá nejčastěji pojem expertní dobrovolnictví (nebo také odborné). Je jedním z typů firemního dobrovolnictví, přičemž firemní dobrovolník využívá

¹² GAGNÉ, Olivier. Wanna go abroad, learn, help and explore? *New Zealand Medical Student Journal* [online]. 2013, (17), s. 11–12 [cit. 2020-02-18]. ISSN 11765178. Dostupné z: http://www.nzmsj.com/uploads/3/1/8/4/31845897/17_feature2.pdf.

¹³ PENNER, Louis A. Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issues* [online]. 2004, 60(3), s. 646–647 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x. ISSN 00224537.

svých zkušeností, vzdělání a schopností ve prospěch organizace občanské společnosti.¹⁴ Základem expertního dobrovolnictví je sdílení know-how dobrovolníka ve prospěch organizace občanské společnosti bez nároku na mzdu od organizace.

Nejčastěji provádí expertní dobrovolník dobrovolnickou činnost ve své obvyklé pracovní době a pobírá stejnou mzdu, jako kdyby svou práci vykonával ve firmě.¹⁵ V té chvíli však dobrovolník nesplňuje jedno z kritérií pro dobrovolnictví. Svou činnost totiž vykonává bez nároku na odměnu. V takovém případě se tedy jedná spíše o dobrovolnictví firmy, nikoliv člověka, tedy o firemní filantropii. Finanční odměnou v projektu Itibo se budu zabývat v další části práce.

Nejběžnějšími expertními dobrovolníky jsou IT specialisté, účetní, grafičtí designéři či administrativní pracovníci. Dobrovolník v organizacích občanské společnosti vykonává práci, která jeho samotného živí. Nemalé množství průzkumů také odhalilo, že právě neprofesionalita dobrovolníků je jednou z nejslabších oblastí ve fungování organizací.¹⁶ Odborná pracovní síla je pro organizace ale finančně velmi náročná, proto zvláště v posledních letech roste poptávka po expertních dobrovolnících.

Zdravotníci nejsou jistě typickým příkladem expertního dobrovolníka. Svou činnost nevykonávají ve své pracovní době a nepobírají ani žádnou mzdu. K představení dobrovolnictví v takto neobvyklé formě v Africe jsem si však zvolila prizma právě tohoto konceptu. Dovednosti, zkušenosti a znalosti lékařů a mediků jsou totiž pro tento projekt stěžejní.

3.1.2.1 Přínosy spolupráce expertních dobrovolníků s OOS

V literatuře nalezneme také několik důsledků práce expertních dobrovolníků s firmami, v našem případě lze toto srovnání vidět při spolupráci mezi dobrovolníky, tedy lékaři a mediky, a místním personálem v Itibu. Jako jeden z dopadů můžeme uvést fakt, že expertní dobrovolnictví rozvíjí dovednosti zúčastněných zaměstnanců na pracovištích organizací občanského sektoru. Proto daný článek také klade velký důraz na vytváření dobrovolnického programu pro expertní dobrovolníky, kteří jsou vždy velkým přínosem

¹⁴ POINTS OF LIGHT FOUNDATION. The Promise Employee Skill-Based Volunteering Holds for Employee Skills and Nonprofit Partner Effectiveness: A Review of Current Knowledge. In: *Hands On Network* [online]. Washington, DC: Points of Light Institute, 2007 [cit. 2019-11-09]. s. 2. Dostupné z: <http://docplayer.net/6074906-The-promise-employee-skillbased-volunteering-holds-for-employee-skills-and-nonprofit-partner-effectiveness-areview-of-current-knowledge.html>.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 3.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 3.

v organizacích.¹⁷ Touto spoluprací totiž zároveň dochází ke zlepšení dovedností a znalostí pracovníků OOS, kteří se nechávají obohacovat profesionály. Stejně tak v našem případě dochází ke spolupráci a vzájemnému učení se, ale v trochu jiné souvislosti. V Itibu těží dobrovolníci (zvláště medicí) ze zkušeností místních zdravotníků i českých lékařů.

Akademici Harvardské univerzity Mark Kramer a John Kania se zabývali expertním dobrovolnictvím ve své studii z roku 2006.¹⁸ Zkoumali spolupráci korporátních společností s organizacemi občanské společnosti a jejich následné propojení. Došli k závěru, že spojení ziskového a neziskového sektoru, a to konkrétně schopnosti partnerství expertů a pracovníků v OOS, má obrovskou moc.

Nejsou to však jen organizace občanské společnosti, které z této spolupráce těží. Další studie nás informuje, že také firmy v propojení nalézají prospěch. Jednak v rozvoji svých zaměstnanců, kteří zdokonalují vůdčí schopnosti nebo se učí větší kreativitě.¹⁹ Ta je v OOS při řešení problémů často žádoucí. Zároveň se také často zaměstnanci mezinárodních korporací z různých poboček po celém světě účastní mezinárodních projektů. Není ani výjimkou, že v rámci spolupráce s humanitárními organizacemi navštíví konkrétní projekt na dobrovolnické misi.²⁰ Předchází jí však důkladné výběrové řízení, které prověřuje znalosti, schopnosti a zkušenosti uchazečů. Jen ti nejlepší se následně účastní misí jakožto pracovníci neziskových organizací.²¹ Také v našem projektu je na obou stranách patrné obohacení. Čeští zdravotníci přijíždějí léčit a pomáhat do Keni, místní personál se od nich učí postupy evropské medicíny, čeští lékaři se zdokonalují nejen ve své specializaci, ale vyzkouší si medicínu v celé její šíři. Čeští medicí většinou poprvé okusí, jaké to je vykonávat jednotlivé úkony sám, v praxi, vždy ale pod českým nebo keňským dohledem.

Další z přínosů této spolupráce bychom mohli nazvat týmovost. V expertním dobrovolnictví dochází k součinnosti lidí, kteří společně pracují na dané problematice, řeší

¹⁷ POINTS OF LIGHT FOUNDATION. The Promise Employee Skill-Based Volunteering Holds for Employee Skills and Nonprofit Partner Effectiveness: A Review of Current Knowledge. In: *Hands On Network* [online]. Washington, DC: Points of Light Institute, 2007 [cit. 2019-11-09]. s. 4-5. Dostupné z: <http://docplayer.net/6074906-The-promise-employee-skillbased-volunteering-holds-for-employee-skills-and-nonprofit-partner-effectiveness-areview-of-current-knowledge.html>.

¹⁸ KRAMER, Mark, KANIA, John. Changing the Game: Leading Corporations Switch from Defense to Offense In. *Solving Global Problems*. Stanford Social Innovation Review. 2006 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: https://ssir.org/articles/entry/changing_the_game.

¹⁹ CORPORATION FOR NATIONAL AND COMMUNITY SERVICE. Skills-Based Volunteering: New Generation of Service. In: *Corporation for National and Community Service* [online]. 2010 [cit. 2019-11-18]. s. 2. Dostupné z: <http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/resource/Grantee%20TTA%20Calendar%202015%20for%20Posting.pdf>.

²⁰ *Tamtéž*, s. 7.

²¹ *Tamtéž*, s. 7.

konkrétní projekt, a tak přirozeně dochází k týmovému propojení, kde se jeden učí od druhého a vzájemně si předávají své zkušenosti a poznatky.²²

Studie z roku 2013 přichází s další výhodou pro firmy, které se do expertního dobrovolnictví zapojují. Dle studie se objevuje stále více lidí, kteří se při náboru do firmy zajímají o její participaci na životě společnosti, tedy jejím zájmu na občanské společnosti. Jedná se zejména o aktivní mladou generaci, která cítí odpovědnost za své chování ve společnosti.²³

Dle dostupných zdrojů však neexistuje dostatečné množství studií, jež by měřily velikost dovedností, které předávají experti pracovníkům OOS.²⁴ Často se ale objevuje konstatování, že přítomnost expertních dobrovolníků v organizaci s sebou nese vždy také zefektivnění daného projektu či práce. Považuji za nutné na tomto místě dodat, že pro řadu studií, ze kterých vychází teoretická část práce týkající se expertního dobrovolnictví, platí, že vznikly i před deseti lety. Snahou bylo nalézt co možná nejnovější články, avšak v posledních letech jich mnoho napsáno nebylo.

3.2 Motivace dobrovolníků

3.2.1 Vymezení pojmu

Hlavním konceptuálním rámcem předkládané práce je motivace k dobrovolnictví. Proto se bude práce v následující kapitole zabývat tímto tématem. Snahou zde bude představit jednotlivé pohledy a modely. Následně se práce blíže zaměří na koncept, kterým bude pohlíženo na motivace lékařů a mediků v české nemocnici v Keni Itibo v rámci mého empirického výzkumu.

²² POINTS OF LIGHT FOUNDATION. The Promise Employee Skill-Based Volunteering Holds for Employee Skills and Nonprofit Partner Effectiveness: A Review of Current Knowledge. In: *HandsOn Network* [online]. Washington, DC: Points of Light Institute, 2007 [cit. 2019-11-09]. s. 9. Dostupné z: <http://docplayer.net/6074906-The-promise-employee-skillbased-volunteering-holds-for-employee-skills-and-nonprofit-partner-effectiveness-areview-of-current-knowledge.html>

²³ CORPORATION FOR NATIONAL AND COMMUNITY SERVICE. Skills-Based Volunteering: New Generation of Service. In: *Corporation for National and Community Service* [online]. 2010 [cit. 2019-11-18]. s. 7. Dostupné z: <http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/resource/Grantee%20TTA%20Calendar%202015%20for%20Posting.pdf>

²⁴ POINTS OF LIGHT FOUNDATION. The Promise Employee Skill-Based Volunteering Holds for Employee Skills and Nonprofit Partner Effectiveness: A Review of Current Knowledge. In: *HandsOn Network* [online]. Washington, DC: Points of Light Institute, 2007 [cit. 2019-11-09]. s. 5. Dostupné z: <http://docplayer.net/6074906-The-promise-employee-skillbased-volunteering-holds-for-employee-skills-and-nonprofit-partner-effectiveness-areview-of-current-knowledge.html>

Mnoho výzkumů, které se věnují tématu dobrovolnictví, s sebou přirozeně nese také velmi blízké téma motivací. Pojem motivace vychází z latinského slovesa *movere*, které se překládá jako *hýbat*. Psychologie definuje dle Plhákové motivaci jako „souhrn všech intrapsychických dynamických sil, neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního“.²⁵ Autorka dále rozvádí fakt, že psychologové tradičně pohlížejí na studie motivace ze dvou možných pohledů. První z nich ji chápe jako vnitřní mentální pohnutky a druhý pohlíží na motivy z hlediska zjišťování, jaký vliv na lidské chování mají vnější podněty, které nesou označení incentivy²⁶ neboli pohnutky.²⁷ Následně se Plháková přiklání ke stanovisku, že pro studium motivace je zásadnější první z obou jmenovaných hledisek, neboť „incentivy ovlivňují chování jedině díky kladným nebo záporným vnitřním zkušenostem, které člověk učinil s původně neutrálními předměty.“²⁸

Ještě bych zde ráda uvedla rozdělení motivací na vnitřní a vnější, jež se v dobrovolnictví také využívá. Vnitřní motivaci lze chápat jako činnost, kterou dobrovolník dělá pro ni samotnou. „Dobrovolnická práce je pro dobrovolníky cílem sama o sobě, zajímají se o ni, protože mají požitek z ní samé.“²⁹ Naopak vnější motivace s sebou nese inspiraci například blízkými dobrovolníky. „Dobrovolnická aktivita je stimulována něčím, co existuje mimo ni, například sociálním okolím dobrovolníka.“³⁰

3.2.2 Motivace k dobrovolnictví

Konkrétně motivaci dobrovolníků se věnuje celá řada studií. Otázku: „Co motivuje dobrovolníky k tomu, aby bez nároku na mzdu pracovali pro dobro jiných?“ si klade velké množství autorů. Ve studiích, které se dané problematice věnují, převládají dva základní

²⁵ PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6. [cit. 2019-11-09]. s. 319. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:ee21f9b0-6bee-11e4-b202-005056827e52>.

²⁶ Incentiva = objekt nebo soubor podmínek jako motivační faktor navozující vůli k činnosti, a tím uspokojení potřeby. In: PETRÁČKOVÁ, Věra a kol. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

²⁷ PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6. [cit. 2019-11-09]. s. 319. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:ee21f9b0-6bee-11e4-b202-005056827e52>.

²⁸ *Tamtéž*, s. 319.

²⁹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 110.

³⁰ *Tamtéž*, s. 110.

přístupy, skrze něž lze na motivaci dobrovolníků pohlížet. Jedná se o psychologický a sociologický přístup.

3.2.3 Psychologický přístup

Psychologický přístup vychází z konceptu „prosociální osobnosti“. Ten je typický specifickým souborem hodnot, potřeb a vlastností, které tuto prosociální osobnost k dané činnosti motivují.³¹ Jako stěžejní považují „vhodnou motivaci“ ve své studii také Musick a Wilson. Uvědomují si důležitost motivací, když říkají, že „(...) motivy pomáhají definovat dobrovolnickou práci, protože dobrovolnická práce nemůže být jednoduše definována jen jako „neplacená práce““. ³² Doplňují, že se jedná o neplacenou práci, která je ale vhodně motivována. Frič s Pospíšilovou dodávají, že častou motivací je touha pomáhat druhým i na úkor vlastního prospěchu.³³ Tento přístup představuje altruismus jako výše zmíněnou „vhodnou motivaci“ dobrovolníka. Altruismus je charakteristický láskou k bližnímu, projevy solidarity s chudými, soucitu s lidmi v nouzi, milosrdenstvím nebo také empatií, která je projevována trpícím. V souvislosti s altruismem se také mluví o snaze dodat naději těm, kteří ji nemají, pronásledovaným či jinak znevýhodněným, posílit jejich důstojnost, zápal pro konání v zájmu veřejného blaha. Tím je myšleno blaho celé společnosti, lidstva.³⁴ Řada studií ale čistý, nezištný altruismus velmi často zpochybňuje. I když dobrovolník za svou činnost nepřijímá žádný hmotný zisk, je i přesto přijímajícím. Skrze svou činnost získává kvalifikaci, respekt lidí a v neposlední řadě se i dobrý pocit řadí do široké škály benefitů.³⁵ Mnohdy je také altruismus spojován s egoismem, pocity vlastního uspokojení. Vědomí, že dobrovolník je vždy nějakým způsobem obdarován, s sebou nese jistou míru motivace k dané práci.

Emoční stránka věci, která zatím nebyla příliš zdůrazněna, může hrát také velmi zásadní roli ve spojitosti s altruismem a egoismem. „Je-li emocionální zainteresovanost altruisty na konání dobra mravně krásná, pak i jeho zisky mají morálně odlišnou povahu než zisky egoisty; jsou mravně krásné! (...) existuje-li reálná možnost, že sobeckost není

³¹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 105.

³² MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 56.

³³ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 106.

³⁴ *Tamtéž*, s. 106.

³⁵ *Tamtéž*, s. 106.

primárním důvodem k rozhodnutí dobrovolně pracovat, lze altruistickou motivaci považovat za relevantní a platnou pro zkoumání dobrovolnictví.“³⁶ Egoismus je však celou řadou vědců a psychologů vnímán jako neméně důležitá pohnutka k dobrovolnictví a část z nich ho řadí na úroveň altruismu. Egoistický dobrovolník dosahuje z pohledu odborníků svou činností osobních zájmů a očekává zisk. Egoistický dobrovolník chápe svou práci jako šťastné spojení dobročinnosti a vlastního prospěchu. Typickým, konkrétním příkladem je získání nových zkušeností, kontaktů a zároveň také snaha využít svých schopností a znalostí k dobrovolnictví, což zároveň slouží jako zlepšení pracovní kondice.³⁷ Právě všechny tyto příklady lze s největší pravděpodobností očekávat u lékařů i mediků, kteří se vydávají na misi do Itiba. Zvláště u mediků předpokládáme benefit v podobě získání nových zkušeností a kontaktů, jež se jeví jako velmi cenné a užitečné nástroje pro budoucí praxi.

Na tomto místě lze také uvést příklad „nevhodných“, nebo také jinak řečeno dalších motivací k dobrovolnictví, které ve své publikaci uvádí Tošner a Sozanská. Řadí mezi ně službu pramenící z pocitu povinnosti, soucit vedoucí k degradaci klienta, osamělost dobrovolníka a z ní pramenící touhu po přátelství, pocit vlastní důležitosti, nenahraditelnosti či třeba nedostatek sebeúcty a s ním spojenou touhu potkat ještě ubožejší lidi.³⁸ Všechny tyto případy jsou příkladem, kdy snaha pomoci zakrývá skutečnost uspokojení vlastních potřeb, a sice na úkor klientů. Představené motivy autoři označují za nebezpečné.

Kolem legitimacy egoistické motivace je vedeno mnoho diskuzí, nemálo z nich se však shoduje, že pokud se jedná o „osvícený sebe zájem“ je tato motivace jistě legitimní.³⁹

Za nejznámější přístup k motivacím dobrovolníků z hlediska psychologie lze jednoznačně považovat funkcionální přístup (VFI),⁴⁰ který bude stěžejní pro náš výzkum, proto si ho brzy blíže představíme.

3.2.3.1 Funkcionální přístup

Tato teorie se nejčastěji využívá v psychologickém výzkumu a je založena na předpokladu, že „jeden typ chování může plnit různé funkce, a že všichni lidé mají stejné

³⁶ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 106.

³⁷ *Tamtéž*, s. 107.

³⁸ TOŠNER, Jiří a SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6. s. 46.

³⁹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 107.

⁴⁰ ROCHESTER, Colin, Angela Ellis PAINE, Steven HOWLETT a Meta ZIMMECK. *Volunteering and society in the 21st century*. *Houndmills*: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-36772-2. s.4.

základní psychologické potřeby“.⁴¹ Přístup pracuje s důvody a účely, které souvisí se zásadami a názory jedinců a zároveň s jejich jednáním. Lidé podle této teorie tak jednají ve chvíli, kdy jsou přesvědčení, že konkrétní daná aktivita bude sloužit psychologickým funkcím, které oni považují za důležité.⁴² Ve většině případů je tedy obvyklé, že lidi k dobrovolnickému chování motivuje jejich přesvědčení, že právě toto chování jim umožňuje uspokojit psychologické potřeby.⁴³ Vlastní motivace jednotlivých dobrovolníků jsou tedy předpokladem tohoto přístupu, přičemž dochází k situaci, kdy se kupříkladu stejné činnosti věnují dobrovolníci, kteří jsou vedeni odlišnými motivačními faktory. A zároveň se tyto faktory mohou v průběhu času měnit.⁴⁴

Existuje velké množství typologií, jimiž je možné nahlížet na motivace k dobrovolnictví, blíže bude však představena ta nejzásadnější.

Nejnámějším a nejpoužívanějším psychologickým konceptem ve výzkumu motivací dobrovolníků je *Inventář funkce dobrovolníka* (VFI – Volunteer Function Inventory).⁴⁵ Tato teorie se používá obvykle jako kvantitativní nástroj měření a hodnotí se díky přesně daným otázkám. Příklady jednotlivých otázek uvedu níže. Já jsem se ale rozhodla využít této teorie pro kvalitativní přístup, protože jsem měla snahu porozumět hlouběji daným motivacím.

Autory konceptu jsou Gil E. Clary, Mark Snyder a jejich kolegové. Pojmenovali šest možných motivací, které vedou k dobrovolnictví.

1. Hodnotová funkce
2. Funkce porozumění
3. Funkce rozvoje osobnosti dobrovolníka
4. Kariérní funkce
5. Sociální funkce
6. Funkce ochranná (protektivní)

⁴¹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁴² MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 56.

⁴³ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁴⁴ FINKELSTEIN, Marcia A. Volunteer satisfaction and volunteer action: A functional approach. *Social Behavior* [online]. 2008, 36(1), 9–16 [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.2224/sbp.2008.36.1.9. ISSN 03012212. s. 10.

⁴⁵ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions In Psychological Science*, 8. 1999. s. 3.

Tato škála obsahuje motivace, které dobrovolník očekává, i seznam toho, co mu konkrétní činnost dává. Autorům se tak podařilo vytvořit systematický seznam, s nímž ale zdaleka ne všichni vědci souhlasí.⁴⁶

Hodnotová funkce s sebou nese například postoj dobrovolníka, vykonávajícího svou činnost zvláště proto, že je pro něj nějakým způsobem důležitá.⁴⁷ Souvisí se zájmem o druhé či projevem zájmu o společnost. Tato funkce se ve výzkumech objevuje nejčastěji. Dokladem může být například studie z roku 2001, kde 93 % respondentů uvedlo jako důvod svého dobrovolnictví zájem o svou komunitu.⁴⁸ Zároveň je tato funkce spojována s hodnotami, jakými je například humanitarismus nebo pomoc méně šťastným lidem.⁴⁹ Respondent odpovídá například na otázku, zda cítí soucit s lidmi v nouzi nebo zda je znepokojen ze situace lidí, kterým v rámci dobrovolnictví pomáhá.⁵⁰

Funkcí porozumění, která je další z výše uvedené škály, se rozumí motivace učit se, vyzkoušet něco neobvyklého, nového.⁵¹ „Dobrovolník také získává vhled, procvičuje a používá své schopnosti.“⁵² Učí se také něco nového prostřednictvím praxe. Tuto funkci, kdy se „dobrovolník touží naučit něco nového ze své účasti na aktivitě,“⁵³ lze očekávat u studentů medicíny, kteří vyjíždějí na mise do Keni a na místě procvičují svoje dovednosti a znalosti a zároveň se učí. U této funkce je ale také nezbytné porozumění světu, dané kultuře, i lidem v konkrétních situacích. Respondenti odpovídají kladně na otázky typu, zda se mohou dobrovolníci naučit, jak jednat s různými lidmi či zda jim dobrovolnictví umožňuje se učit věci praktickou zkušeností.⁵⁴

⁴⁶ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 65.

⁴⁷ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. *The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations*. *Current Directions In Psychological Science*, 8. 1999. s. 3.

⁴⁸ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 57.

⁴⁹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁵⁰ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, AtrthurA., HAUGEN, MIENE, Peter. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

⁵¹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁵² HOULE, Barbara j., Brad j. SAGARIN a Martin f. KAPLAN. A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference? *Basic* [online]. 2005, 27(4), [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.1207/s15324834basp2704_6. ISSN 01973533. s. 338.

⁵³ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 58.

⁵⁴ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, AtrthurA., HAUGEN, MIENE, Peter. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

Třetí funkcí se zaměřuje na rozvoj osobnosti, což se projevuje zvláště motivací rozvíjet se a růst v rozměru psychologie.⁵⁵ Dle této funkce spočívá hlavní přínos dobrovolnictví pro člověka v tom, že „člověku zvýší sebevědomí, zvýší důvěru v sebe samého a probudí v něm větší zájem o práci na sobě“.⁵⁶ Zároveň souvisí také s jedincovým uspokojením v závislosti na jeho osobním růstu. Tazatel se například ptá, zda dobrovolníkovi jeho činnost zvyšuje sebeúctu nebo zda lépe poznává sám sebe.⁵⁷

Další funkce se nazývá kariérní. Cílem dobrovolníka je získat místo na trhu práce, dobrovolnictví mu může pomoci otevřít dveře k jeho vysněné pozici.⁵⁸ Dobrovolníci také získávají nové zkušenosti nejen kvůli samotnému učení, ale vnímají tuto činnost také jako benefit pro prozkoumání nových oblastí, které by se jim při jejich budoucí kariéře mohly hodit. Zároveň zde získávají kontakty pro svou budoucí kariéru.⁵⁹ Logicky lze také předpokládat výskyt této funkce při našem výzkumu, zvláště u studentů medicíny. Studie ale dokládá fakt, že jen velmi malé množství dobrovolníků přiznává vlastní prospěch jako motivaci k dobrovolnictví.⁶⁰ Typickou otázkou pro VFI je v souvislosti s touto funkcí například dotazování na přínos dobrovolnictví pro budoucí kariéru nebo zda tato zkušenost bude dobře vypadat v životopise.⁶¹

Sociální funkce je další v pořadí. Jedná se o motivaci dobrovolníků posílit své sociální vztahy.⁶² Na základě této funkce lidé očekávají od dobrovolnictví navázání nových přátelských vztahů. Charakterizuje ji také jednotlivcová potřeba začlenit se do nějaké

⁵⁵ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁵⁶ HOULE, Barbara j., Brad j. SAGARIN a Martin f. KAPLAN. A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference? *Basic* [online]. 2005, 27(4), s. 338. [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.1207/s15324834basp2704_6. ISSN 01973533. s. 6.

⁵⁷ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, Atrthur A., HAUGEN, MIENE, Peter. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

⁵⁸ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8. 1999. s. 3.

⁵⁹ HOULE, Barbara j., Brad j. SAGARIN a Martin f. KAPLAN. A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference? *Basic* [online]. 2005, 27(4), s. 338. [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.1207/s15324834basp2704_6. ISSN 01973533. s. 6.

⁶⁰ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 60.

⁶¹ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, Atrthur A., HAUGEN, MIENE, Peter. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

⁶² FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

skupiny, mít v ní své místo.⁶³ Zároveň se také zde ukazuje spojitost s délkou dobrovolnictví, neboť studie uvádí, že dlouhodobí dobrovolníci chtějí upevňovat staré, a navazovat nové sociální vztahy.⁶⁴ Otázky mohou směřovat k zájmu blízkých o danou komunitu, ve které dobrovolník pracuje, nebo například k potenciálnímu zájmu blízkých o oblast, v níž se angažují, o občanskou společnost a službu veřejnosti.⁶⁵

Poslední funkcí je funkce ochranná nebo také protektivní. Člověka podle ní motivuje řešení svých osobních problémů, redukce pocitu viny.⁶⁶ „Jedinec využívá dobrovolnictví ke snížení vlastního negativního pocitu ze sebe samého.“⁶⁷ Dobrovolnictví má lidem pomoci vypořádat se s vlastními problémy, vnitřním konfliktem, pocitem neschopnosti, emočními potřebami.⁶⁸ Respondent může odpovídat na otázky typu, zda se díky dobrovolnictví cítí méně osamělý nebo zda mu dobrovolnictví pomáhá projít osobními problémy.⁶⁹

Tato kategorizace není ve výzkumu jedinou možnou. Některými autory byla doplněna o další funkce, další jí dávají jiné názvy.

3.2.4 Sociologický přístup

Tento přístup pramení z přesvědčení, že motivy k dobrovolnictví vycházejí ze sociálních podmínek. Stěžejní důraz se klade na momentální sociální situaci dobrovolníka, nikoliv na jeho vlastnosti.

V sociologickém přístupu je důležitá socializace člověka do dobrovolnictví. Této problematice se více věnuje Thomas Janoski, March Musick a John Wilson. Představují dva

⁶³ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 59.

⁶⁴ FINKELSTEIN, Marcia A. Volunteer satisfaction and volunteer action: A functional approach. *Social Behavior* [online]. 2008, 36(1), 9–16 [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.2224/sbp.2008.36.1.9. ISSN 03012212. s. 15.

⁶⁵ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, Arthur A., HAUGEN, MIENE, Peter. *Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach*. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

⁶⁶ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 111.

⁶⁷ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8. 1999. s. 3.

⁶⁸ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 62.

⁶⁹ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, Arthur A., HAUGEN, MIENE, Peter. *Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach*. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514. s. 1520.

pohledy na kořeny dobrovolnictví.⁷⁰ První, již nazývají normativistickou perspektivou, zdůrazňuje roli hodnot, norem a postojů, které dobrovolníka vedou k jeho činnosti. Zdůrazňují také, že lidé, pro něž je pomoc druhým důležitá, mají větší šanci jednat v sociální oblasti citlivým způsobem. Druhým pohledem je naučená sociální praxe, která vede dobrovolníka. „Lidé získávají zvyk, protože se rutinně pohybují v sociálních situacích a sociálních vztazích, kde jsou jejich sociální dispozice a dovednosti rozvíjeny.“⁷¹ Implikace tohoto přístupu se dá vysvětlit tak, že lidé nemuseli mít rozvinuté žádné znalosti o dobrovolnictví, ale učí se právě praxi. K této sociální interakci se mohou dostat ve své rodině, ve škole či například v zaměstnání.

Sociologický přístup je často také spojován s egoistickými faktory, argumentem však je sociální situace, prostředí dobrovolníka a zejména společenské odměny za úsilí dosahovat ideálů dobrého člověka a občanských ctností. Zároveň zde také mohou hrát roli sankce za snahu vyhybat se dobrovolnictví, náboženská povinnost či vlastní rodina a její postoje.⁷² Zásadní místo má v tomto přístupu zcela nepochybně také normativita lidského jednání. Lze velmi jednoduše usoudit, že ve společnosti, která vnímá dobrovolnickou práci jako běžnou součást života, bude mnohem pravděpodobnější automatické zapojení jedinců. „Normativistická perspektiva se opírá o předpoklad, že mobilizační potenciál individuálních motivačních hodnot musí být podpořen konkrétní normou, jejíž dodržení je kontrolováno a odměňováno a porušení trestáno, jinak by nebyl dostatečně silný, aby vedl k dobrovolnickému chování.“⁷³ Hodnoty však nevedou ke specifickému chování přímo, proto je zde potřeba norem, které jsou sociálně podmíněny i legitimovány.⁷⁴ „Mezi základní prvky tohoto (prosociálního) étosu patří zodpovědnost za společné dobro (common good) a aktivní osobní angažovanost při jeho dosahování.“⁷⁵ S dalším dělením norem přichází

⁷⁰ JANOSKI, Thomas, MUSICK, March a WILSON, John. Being Volunteered? The Impact of Social Participation and Pro-Social Attitudes on Volunteering. *Sociological Forum* [online]. 1998, 13(3), s. 496 [cit. 2020-05-16]. ISSN 08848971. Dostupné z:

<http://nclc203wagner.pbworks.com/w/file/attach/37571413/Praxis%20Qualitative%20PDF.pdf>.

⁷¹ *Tamtéž*, s. 498.

⁷² FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 108.

⁷³ *Tamtéž*, s. 108.

⁷⁴ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. 2008. s. 82.

⁷⁵ REED, Paul B., SELBEE, Kevin L. Do People who Volunteer Have a Distinctive Ethos? In: Dekker P. and Halan L. *The Values of Volunteering: Cross Cultural Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. 2003. s. 82.

Musick a Wilson, když vymezují motivy k dobrovolnictví do tří kategorií. Jedná se o normu generalizované reciprocity, normu spravedlivosti a normu sociální zodpovědnosti.⁷⁶

Z těchto vymezení se může snadno zdát, že se vlastně nejedná o dobrovolnickou činnost z vlastní vůle, ale spíše z donucení, čímž by ale došlo k narušení základního atributu dobrovolnictví.⁷⁷ Na obranu normativní motivace lze uvést tvrzení Stebbinse, který říká, že musí jít o tzv. příjemnou povinnost.⁷⁸ Dobrovolníci, kteří jsou motivováni normativně, berou tuto činnost jako vlastní misi konání dobra a snaží se budovat lepší společnost. Jednají tak, aby se stali v dané kultuře a společnosti prototypem dobrého člověka.⁷⁹

Nejdůležitější roli však v tomto přístupu hraje komunita. „Generuje příležitosti pro dobrovolnictví, vytváří klima důvěry, svépomoci. Produkuje kolektivní identitu, která její nositele stimuluje k obětování se ve prospěch celku.“⁸⁰ Dobrovolnictví také může být mnohdy příležitostí ke vstupu do dané komunity a k navázání sociálních kontaktů. Proto také klade sociologický přístup velký důraz na sociální kontext.⁸¹ Rochester, Paine, Howlett a Zimmeck se zároveň domnívají, že pojmenování motivů slouží především pro dobrovolníky, kteří si tak sami před sebou odůvodní vlastní angažovanost, ale často se nemusí jednat o pravý důvod nebo konečný seznam.

3.3 Medicína a dobrovolnictví

Spojení zdravotnictví a dobrovolnictví není tématem velkého množství vědeckých článků. Někteří autoři se však našemu problému přesto věnovali. Z jednotlivých studií, které blíže představím, vyplývá, že výraznější počet výzkumů tyto dva pojmy nespojuje a možná se lze domnívat, že zdravotníci se nad rámec své práce dobrovolnictví nevěnují. Dobrovolníci sice často navštěvují nemocné nebo se věnují lidem v domovech seniorů, ale lékaři a medici se minimálně z výzkumného hlediska dobrovolnictví ve velké míře nevěnují. Je ale velmi pravděpodobné a troufám si říct, že správné se domnívat, že se mnoho lékařů

⁷⁶ MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press, 2008. s. 97–103.

⁷⁷ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 109.

⁷⁸ STEBBINS, Robert A. a Margaret GRAHAM, ed. *Volunteering as leisure / leisure as volunteering: an international assessment*. [1st ed.]. Oxfordshire: CABI Publishing, 2004. ISBN 0-85199-750-3. s. 4.

⁷⁹ FRIČ, Pavol a kol. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9. s. 109.

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 109.

⁸¹ ROCHESTER, Colin, Angela Ellis PAINE, Steven HOWLETT a Meta ZIMMECK. *Volunteering and society in the 21st century*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-36772-2. s. 124.

i mediků snaží ve svém povolání dobrovolnictví věnovat. Organizují pro pacienty různé druhy programů, povídají si s nimi, ale nevykazují tuto práci jako dobrovolnickou činnost.

Jednou ze studií, kde se objevuje téma mediků a jejich dobrovolnictví, je práce autorů v časopise paliativní medicíny.⁸² Ti zkoumali pilotní program pro studenty 1. ročníku medicíny a jejich zážitku s umírajícím člověkem a jeho rodinou. Medikům byl přidělen jeden umírající člověk, kterého měli dvakrát navštívit. Předtím však absolvovali tříhodinový seminář dobrovolnického výcviku. Výsledkem studie bylo pět témat, jež vyvstala v reflexích studentů na tuto dobrovolnickou zkušenost. Často se medicí dotýkali sebe sama, vnímali nemocné pacienty, potýkali se na vlastní kůži se smrtí i umíráním v domácím prostředí. Největší důležitost je ve studii kladena na trénink v podobě dobrovolnického výcviku.

Také Magni Hamso a kol. se o toto téma na Kolumbijské univerzitě zajímali. Zkoumali studenty medicíny a jejich seznamování se s pedagogickou praxí.⁸³ Studenti poznávali, jak učit, a to skrze formu dobrovolnictví, kdy učili své spolužáky. Výzkum byl proveden pomocí principů zakotvené teorie, která kombinovala otevřené i uzavřené dotazníky, ale také rozhovory s jednotlivými studenty, které pak byly následně kódovány. Konceptním rámcem takového postupu byl model mentorství, který ukazuje, že praktické učení a mentorské vztahy jsou nejúčinnější právě ve chvíli, kdy si je student zkusí sám praktikovat. Narazí tak i na úskalí, s nimiž se musí v nenadálosti praxe poprat. Tento rámec Laurenta a Dalozy použili vědci jako průvodce témat a nástroje průzkumu. Zkoumali díky němu tři oblasti: pohled vyučujícího studenta na vlastní výuku, vnímání přijímajícího studenta a navrhované intervence ve výuce.⁸⁴

Sarah D. Rominski se svým týmem vypracovali studii, která se zabývá rolí krátkodobých dobrovolníků v globálním úsilí o zlepšování zdravotnictví.⁸⁵ Konkrétně zkoumali projekt HOPE – GEMC,⁸⁶ který je rozsáhlý a jeho dobrovolníci jsou nasazeni při

⁸² MOTT, Melissa L., GORAWARA-BHAT, Rita, MARSCHKE, Michael, LEVINE, Stacie. Medical Students as Hospice Volunteers: Reflections on an Early Experiential Training Program in End-of-Life Care Education. *Journal of palliative medicine* [online]. 2014, 17(6), 696-700 [cit. 2020-02-18]. DOI: 10.1089/jpm.2013.0533. ISSN 10966218.

⁸³ HAMSO, Magni, RAMSDELL, Amanda, BALMER, Dorene, BOQUIN, Cyrus. Medical students as teachers at CoSMO, Columbia University's student-run clinic: A pilot study and literature review. *Medical Teacher* [online]. 2012, 34(3), s. 189 [cit. 2020-02-19]. DOI: 10.3109/0142159X.2012.642832. ISSN 0142159X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/0142159X.2012.642832>.

⁸⁴ *Tamtéž.* s. 189.

⁸⁵ ROMINSKI, Sarah D., YAKUBU, Jamila, OTENG, A. Rockefeller, PETERSON, Matt, TAGOE, Nadia, BELL, Sue Anne. The role of short-term volunteers in a global health capacity building effort: the Project HOPE-GEMC experience. *International Journal of Emergency Medicine* [online]. 2015, 8(1), s. 1-5 [cit. 2020-02-19]. DOI: 10.1186/s12245-015-0071-6. ISSN 18651372. Dostupné z: <https://europepmc.org/article/med/26207148>.

⁸⁶ Projekt HOPE-GEMC = Health Opportunities for People Everywhere – Ghana Emergency Medicine Collaborative.

humanitární pomoci (např. při tsunami v jihovýchodní Asii v roce 2004) nebo se zaměřuje na globální zdravotnickou pomoc v zemích, kde je zdravotnictví na velmi nízké úrovni. Lékaři a zdravotníci jsou po dlouhém přijímacím řízení vysláni na tři týdny do partnerské ghanské nemocnice, kde pracují a vzdělávají sebe i druhé. Závěrem autoři popisují svou víru, že i tento konkrétní příklad krátkodobého dobrovolnictví může velmi napomoci k dlouhodobému dopadu při změně v udržitelnosti nízké úrovně zdravotnictví v Ghaně.⁸⁷

Další studie, která se týká medicíny a dobrovolnictví, pochází od Minici Lorraine Hytiris a jejích kolegů.⁸⁸ Ti se zabývali dobrovolnictvím mediků, kteří zjišťovali zpětnou vazbu pacientů na zdravotní péči. Výzkum byl prováděn pomocí rozhovorů jak osobních s pacienty v nemocnici, tak také telefonních dva týdny po opuštění nemocnice. Medici byli postaveni do role tazatelů, a jak sami ve studii popisují, při prvních několika rozhovorech pociťovali nervozitu, nevěděli, jak přesně s pacientem navázat kontakt, jak mu porozumět. Získaná data od pacientů byla v anonymizované podobě poté poskytnuta zdravotnickému personálu.⁸⁹

Další studii, která se zabývá spojením dobrovolnictví a medicíny, zpracoval tým autorů z Washingtonu. Ti se věnují táborem pro děti s vážným onemocněním, jakým je například epilepsie, cukrovka, srdeční choroby nebo Downův syndrom.⁹⁰ Výzkumu se účastnilo devět studentů medicíny po ukončeném 1. ročníku, kteří jeli na tábor. Před odjezdem se studenti účastnili jednodenního semináře, který se blíže zaměřil na konkrétní nemoc, která sužovala děti, které jim na táboře byly přiděleny. Medici pracovali společně s odborným personálem, jimiž byli lékaři, zdravotní sestry, psychoterapeuti, dietologové a další. Z výzkumu vyplývá, že medicí hodnotili praktické seznámení se

⁸⁷ ROMINSKI, Sarah D, YAKUBU, Jamila, OTENG, A. Rockefeller, PETERSON, Matt, TAGOE, Nadia, BELL, Sue Anne. The role of short-term volunteers in a global health capacity building effort: the Project HOPE-GEMC experience. *International Journal of Emergency Medicine* [online]. 2015, 8(1), s. 1–5 [cit. 2020-02-19]. DOI: 10.1186/s12245-015-0071-6. ISSN 18651372. Dostupné z: <https://europepmc.org/article/med/26207148>.

⁸⁸ HYTIRIS, Monica Lorraina, PRENTICE, Fraser, BALDIE, Deborah. Medical students volunteering in hospital: a novel method of exploring and recording the patient experience. *International Practice Development Journal* [online]. 2017, 7(1), 1–8 [cit. 2020-03-03]. DOI: 10.19043/ipdj.71.009. ISSN 20469292. Dostupné z: <https://eresearch.qmu.ac.uk/handle/20.500.12289/4769?show=full>.

⁸⁹ *Tamtéž*. [cit. 2020-03-03].

⁹⁰ BECK, Jimmy, CHRETIEN, Katherine, KIND, Terry. Professional Identity Development Through Service Learning: A Qualitative Study of First-Year Medical Students Volunteering at a Medical Specialty Camp. *Clinical pediatrics* [online]. 2015, 54(13), s. 1277 [cit. 2020-03-05]. DOI: 10.1177/0009922815571108. ISSN 00099228. Dostupné z: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0009922815571108?rfr_dat=cr_pub%3Dpubmed&url_ver=Z39.88-2003&rfr_id=ori%3Arid%3Aacrossref.org&journalCode=cpja.

s pacientem i nemocí velmi kladně, zvláště pro hravou formu. Popisovali vědomostní přínos, ale zároveň také lidské potěšení a získání nových přátelství.⁹¹

3.3.1 Etika v medicíně a dobrovolnictví

Otázku, zda je vůbec etické provádět dobrovolnickou praxi v afrických zemích, si kladou například Devina Wadhwa a David Youssef.⁹² Stejně jako moje práce se i oni zabývají motivy, které vedou studenty medicíny k dobrovolnictví. Dle jejich studie se praktikanti snaží dosáhnout pozitivního cíle a pomoci se zdravotní péčí, narážejí však také na to, že někteří medici mají i odlišné záměry. Mezi jiné motivátory patří třeba výhodné financování při cestování po rozvojové zemi nebo také touha praktikovat lékařské techniky a posílit své technické dovednosti na afrických pacientech, což by v zemích západního světa dovoleno nebylo. Narážejí také na „kulturní rozdíly zcela odlišných světů, které jsou ovlivněny politickými, finančními i kulturními vlivy“.⁹³ Jako poslední, a zároveň nejdůležitější, etické úskalí uvádějí autoři znepokojení nad nevyspělostí mediků, kteří vykonávají v projektech důležité zákroky, přičemž se většinou jedná o jejich první zkušenosti. V místech projektu však jsou studenti často představeni jako lékaři, tedy jsou nuceni se postavit do role lékaře a vykonávat zdravotní úkony, ke kterým nejsou zatím způsobilí.⁹⁴

Tato studie pro mě byla při rozhovoru se zakladatelem nemocnice Bártou velmi důležitá. Sám vysvětlil, jak etiku v projektu řeší, více se jí věnuji v empirické části.

⁹¹ BECK, Jimmy, CHRETIEN, Katherine, KIND, Terry. Professional Identity Development Through Service Learning: A Qualitative Study of First-Year Medical Students Volunteering at a Medical Specialty Camp. *Clinical pediatrics* [online]. 2015, 54(13), s. 1277 [cit. 2020-03-05]. DOI: 10.1177/0009922815571108. ISSN 00099228. Dostupné z: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0009922815571108?rfr_dat=cr_pub%3Dpubmed&url_ver=Z39.88-2003&rfr_id=ori%3Arid%3Acrossref.org&journalCode=cpja.

⁹² WADHWA, Devina, YOUSSEF, David. *A four-week adventure to save the world*. *British Columbia Medical Journal* [online]. 2011, 53(9), 488–489 [cit. 2020-02-18]. ISSN 00070556.

⁹³ *Tamtéž*. [cit. 2020-02-18].

⁹⁴ *Tamtéž*. [cit. 2020-02-18].

4. ČESKÁ NEMOCNICE V KENI ITIBO

4.1 Historie projektu ITIBO

Rozvojový projekt zdravotnického zařízení Itibo funguje pod záštitou humanitární organizace Adra ČR od roku 2005. Projekt slouží k poskytování zdravotnické péče lidem ze širokého okolí Itiba, městečka ležícího v jihovýchodní části Keni. Jeho dalším cílem je edukace místního zdravotnického personálu, neboť o projekt by se v ideálním případě v budoucnu měli starat sami místní domorodci. To je však dle slov zakladatele stále velmi vzdálená budoucnost.

Aleš Bárta pochází z Pardubic a v tamní nemocnici strávil přibližně patnáct let na různých ambulancích, kde získával zkušenosti pro další práci. Zakladatel nemocnice v Itibu se v roce 2004 vydal pomáhat do jihovýchodní Asie při ničivém zemětřesení. Kontaktoval tehdy tři české neziskové organizace – Člověka v tísni,⁹⁵ Charitu⁹⁶ a také Adru ČR.

4.1.1 Prvotní zkušenost s Adrou

Několik následujících odstavců sice nesouvisí přímo s tématem práce, rozhodla jsem se však přesto zařadit do práce začátky Bártovy zkušenosti s těmito organizacemi. Do jisté míry můžeme říci, že tato část relevantní je, protože se v ní dozvídáme o motivaci k pomoci při katastrofě. Dochází zde ale ke střetu spontánní touhy pomoci s organizovanou pomocí formálních organizací.

Aleš Bárta mi v rozhovoru popisoval, jak se spojil s Adrou a co prvotnímu kontaktu předcházelo. 26. prosince 2004 zasáhlo jihovýchodní Asii rozsáhlé zemětřesení. Bárta se společně se svou kamarádkou, zdravotní sestrou Jiřinou Špelinovou, rozhodl pomoci, a sice přímo na místě katastrofy. „Kontaktovali jsme zmíněné tři neziskovky, a to v řádu několika hodin po tom, co média vyjela se zprávou, že tohle se stalo. Nikdo nám neodpověděl. Následně, hned večer, jsme kontaktovali všechny české ambasády v postižených zemích s tím, že se nabízíme na pomoc jako zdravotníci se zkušeností v traumatologii a v medicíně. Opět nám nikdo neodpověděl. (...) Následně v řádu pár hodin mi volal konzul z Indie, který

⁹⁵ Člověk v tísni Česká republika. [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z:

https://www.clovekvtisni.cz/?gclid=CjwKCAjwqJ_1BRBZEiwAv73uwE0-vsGTDzshpZU5IhyTGBV1v2Wb8k06iBJBTh_X8vz_Mx2Mq46bNhoCEWgQAvD_BwE.

⁹⁶ Charita Česká republika. [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/>.

se ptal, jak si to představujeme. S tím, že já jsem říkal, že bychom byli rádi, kdyby někdo nás aspoň nasměroval. Že všechny náklady si uhradíme sami, ale aby nás nasměroval a byl nám v tom místě pomoci v případě potřeby, nebo dalších problémů, které by mohly nastat v průběhu naší cesty, ať bezpečnostní, nebo zdravotní, protože jsme nevěděli, do čeho jsme jeli. Pod tohohle konzula spadala i Srí Lanka, tak nám nabídl ji, protože tam bylo velké množství zraněných a mrtvých, a ještě tam nebyla žádná mezinárodní pomoc. Takže jsme se domluvili, že nejbližší letadlo, které bude vypravované z Prahy, tak že se budeme snažit do něj dostat. Přiletíme, a že mu dáme předem informace. Začal velký kolotoč, protože to bylo v době svátků. Obíhal jsem všechny možné lékárny, zdravotnické zásobování, nakupovali jsme za svoje peníze léky, infuze, antibiotika, včetně letenek. Vlastně jsme odlétali 3. ledna. Bylo to první letadlo, které po katastrofě bylo na Srí Lanku do Colomba vypravené, takže tím jsme letěli. V průběhu cesty na letiště nám volala Adra, humanitární organizace, s tím, že teď čtou ten náš email o nabídce fyzické pomoci.“⁹⁷ Adra tedy zareagovala jako první, po týdnu od katastrofy. Když situaci zpětně hodnotili, organizace se hájila, že začala organizovat sbírky, poprvé se aktivovala DMS, což zabíralo hodně času, a emaily tak zůstal nezodpovězené. Aleš Bárta jejich vysvětlení komentoval následovně: „Osm dní? V době katastrofy? Dobře. Člověk v tísní nám volal v den, kdy jsme odjížděli po měsíci práce na Srí Lance, že teď si čtou ten náš email a jak si to jakože představujeme. V den odjezdu, kdy jsme měsíc pracovali? To je smutný, to je fakt smutný. No a Charita se neozvala vůbec.“⁹⁸

Na místě katastrofy byli dva čeští zdravotníci již ve spojení s Adrou. Ta jim v průběhu práce dodala potřebný a chybějící lékařský materiál. Protože tato humanitární organizace byla spokojena s navázanou spoluprací, dohodly se obě strany na pokračování partnerství.

4.1.2 První kroky k založení projektu

Následně se setkal Aleš Bárta s pracovnící Adry Alenou Rusovou a svěřil se se svou myšlenkou zapojit se nějakým způsobem do humanitární pomoci v Keni. Země ho jako turistu velmi oslovila. Její odpověď byla jasná: „Popiš účel a záměr cesty s tím, jak by se mohla Adra ČR zapojit do humanitární pomoci v této zemi a já to předložím na schůzi rady

⁹⁷ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

⁹⁸ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

vedení Adry v Praze.“⁹⁹ Rada s Bártovým projektem souhlasila a on se se svou spolupracovnicí vydal v červnu 2005 na měsíční humanitární cestu do africké země, v níž hledali vhodné místo k založení projektu. Zdravotník měl určitou představu o místě i zázemí. „Aby to bylo v území nebo v místě, kde je složitě dosažitelná místní zdravotní péče, velká zalidněnost, s tím se váže i velká promořenost nemocemi. A aby tam byl, pokud možno, velký pozemek na případnou dostavbu a aby byla na pozemku elektrika. Ale to byl takový bonus.“¹⁰⁰ Aleš Bárta tedy s kolegyní a v doprovodu zástupce zdravotního úřadu v Keni projel celou zemi, až dojeli do malé vesničky Itibo. „Je to jedna z nejhudších částí v regionu s velkým zalidněním a mnoha různými onemocněními.“¹⁰¹ Zchátralé zdravotnické zařízení splňovalo představu ve všech směrech, a proto bylo k realizaci vybráno.

Projekt je z velké části financován sponzorskými dary jednotlivých dárců. Díky nim byla umožněna rekonstrukce původních zchátralých ambulancí, ale následně také výstavba nových prostor. „Po našem prvním návratu z Keni udělala Adra sbírku, která trvala rok. A přesně za rok po monitorovací cestě v červnu 2006 jsme se vraceli s nějakou finanční částkou na první fázi projektu, kde jsme rekonstruovali budovu s ambulancemi, protože ty jsou nejzákladnější. V průběhu třech měsíců jsme zrekonstruovali budovu s laboratoří, ambulancí, čistým chirurgickým sálkem pro malé chirurgické výkony, jednu místnost pro konzultaci s HIV pacienty a jednu místnost pro pacienty ležící, kde jsme měli dvě postele pro dospělé pacienty a jedno dětské lůžko (...) Zároveň se koupilo staré terénní auto, bez kterého my bychom tam nebyli vůbec schopní fungovat.“¹⁰²

Po této úvodní fázi se zdravotníci zase vrátili zpět do České republiky a sháněli další finance. „Zjistili jsme, že jeden z velkých problémů je tam porodnost, porodnost doma v chýších, protože velmi často nám nosili rodičky nebo děti, které aspirovaly v průběhu porodu, nebo byly ty porody komplikované. Dítě mělo omotaný pupečník kolem krku a uvázlo v porodních cestách, tím se přidusilo. Dítě sice žilo, ale byla centrální smrt mozku, takže v podstatě jako živá mrtvolka, kdy ti přinesou hadrovou panenku a jako postarej se. S tím samozřejmě nic neuděláš. S tím jsme se setkávali strašně často, takže jsme došli k závěru, že další fáze vlastně té naší rekonstrukce a budování projektu by měla být zaměřená

⁹⁹ O projektu – Jak to v našem středisku vypadá. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <http://itibo.cz/o-projektu>.

¹⁰⁰ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁰¹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁰² *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

na porodnici, abychom eliminovali tyto komplikované porody a rodičky mohly rodit pod dohledem zdravotníků.“¹⁰³

I z následujícího rozhovoru vyplynulo, že projekt vznikal postupně a jeho rozvoj byl vždy podmíněn množstvím finančních příspěvků od dárců a zároveň aktuální zdravotní potřebou v Itibu. „Výhoda takového projektu je to, že to je živý organismus, a ty reaguješ na to, s čím se tam setkáváš. Nejsou to žádné tabulky, nejsou to žádná nařízení, ale reaguješ prostě na potřeby těch pacientů,“¹⁰⁴ dodává zakladatel nemocnice Bárta. V následující části tedy nebudu popisovat podrobnosti, ale pouze postupné kroky zrodu české nemocnice v Keni. V létě 2007 se budovala nová budova; porodnice s porodním sálem a příslušenstvím, prádelnou a s pěti lůžky pro rodičky. O rok později přišla na řadu zubní ordinace. Následně byla postavena další nová a poměrně rozsáhlá budova, v níž se nachází velký operační sál s kompletním příslušenstvím, jenž je propojen s jednotkou intenzivní péče a pokojem pro standardní péči. Ta začala fungovat v roce 2010. Později přišla potřeba chybějících zobrazovacích technik, ultrazvuku a rentgenu. Díky natáčení dokumentu Daleko za sluncem dokumentaristky Olgy Malířové Špátové v produkci HBO Europe, který o itibské nemocnici pojednává, se podařilo sehnat potřebné finance i na tyto přístroje. Do projektu se zapojil také armádní kaplan P. Tomáš Mlýnek, kterému se podařilo v průběhu několika let a s přispěním mnoha dárců sehnat prostředky na novou terénní sanitku. Poslední a aktuální fází projektu je vybudování ambulance urgentního příjmu s centrálním resuscitačním lůžkem, se třemi lůžky pro pacienty v nejtěžším stavu na přístrojích. Zakladatel Bárta tedy shrnuje: „Máme pokryté ošetření malých úrazů, zubní ordinaci, porodnictví, jednotky intenzivní péče, velký operační sál pro rozsáhlé výkony a lůžkovou část. Takže si myslím, že v základu máme pokrytou kompletní potřebu v oboru.“¹⁰⁵

Často přispěly drobné dary také k nákupu potřebných zdravotnických přístrojů a ke zdokonalení diagnostiky při léčbě.

4.1.3 Fungování Itiba

Projekt je specifický, jak již bylo zmíněno, spoluprací s českými lékaři a mediky. Funguje v tříměsíčních cyklech. Aleš Bárta je vždy tři měsíce v Keni a tři měsíce v České

¹⁰³ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

republice. V Keni se k němu vždy na měsíc připojí skupina složená z českých lékařů a mediků. Lékaři tedy jezdí do Itibu vždy na měsíční „dovolenou“. Zaplatí si letenku, očkování, výdaje v Keni a ve svém volnu jedou léčit lidi do Afriky. Co je motivuje, proč se řada z nich vrací a již několik let nezná jiný druh „odpočinku“ než měsíční práci v Itibu? To jsou jen jedny z prvních otázek, které jsem si kladla v počátcích rozmyšlení tématu této práce. Ve svém empirickém výzkumu se budu snažit zodpovědět nejen tyto otázky týkající se dobrovolnictví v Itibu.

Obecně řečeno, v Itibu se tedy za rok vystřídá asi šest skupin, které přijíždějí na měsíční misi do zdejšího zdravotnického zařízení. Tým tvoří většinou osm nebo devět lidí, přičemž Itibem prošlo již více než šest set lékařů a mediků. Bárta zde tráví šest měsíců v roce. Ve skupině jsou zastoupeni také studenti medicíny, převážně ze 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Spolupráce je však otevřená se všemi lékařskými fakultami v České republice. Studenti získávají v Africe zkušenosti z praxe a využívají naučených vědomostí z univerzity. Nutno také dodat, že od roku 2019 se se zakladatelem a manažerem nemocnice Bártou v roli vedoucího skupiny na tříměsíční misi střídá MUDr. Lukáš Malý z 3. lékařské fakulty UK. Aktuálně tedy projekt zastřešuje na tři měsíce v roce Aleš Bárta a na další tři měsíce MUDr. Malý. Když v Itibu nejsou přítomni čeští lékaři a medicové, zdravotnickou pomoc zde vykonává místní personál. Zásadnější a náročnější operace však, je-li to možné, prozatím vykonávají čeští lékaři. Bárta také představil typické rozdělení rolí v nemocnici. „Pracují tam všichni dohromady, místní i Češi. Ale místní využíváme hlavně pro kontakt s pacienty. K tomu, aby odebrali anamnézu, protože v jazyku kisii se musíme dozvědět, jak dlouho to onemocnění trvá, jaký má průběh a podobně. Oni to přeloží do angličtiny a takhle se to dostává k medikům a lékařům. Je tam tedy sestra Elizabetha, ta tam byla od začátku. Pak tam je laborant, přijal se i Joseph jako další zdravotník a pak vlastně další dva zdravotníci a další dva laboranti. Takže teď tam je asi pět lidí, kteří pracují přímo s pacienty, pak dva laboranti a jedna paní, která zajišťuje stravu pro pacienty a další dvě uklízečky. Takže tam je kompaktní tým, který vlastně polovinu roku, když my tam nejsme, tak je schopný zajišťovat zdravotní péči, kterou jsme nějakým způsobem zajistili - očkování, dobrovolné testování pacientů s HIV, pak tam je poradna pro diabetiky, pro hypertoniky, pak poradna pro pacienty s HIV a s tuberkulózou. Těžší poranění jsou sami schopni zajistit místní. Zajistí se jeho oběhové potřeby a dýchací a převáží se do nemocnice vyššího typu. Když tam jsme my, tak to děláme my.“¹⁰⁶

¹⁰⁶ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

Jak sám Bárta také uvedl, v prvopočátcích projektu ošetřilo zdravotnické zařízení asi pět set pacientů ročně. Nyní se toto číslo vyšplhalo již téměř k deseti tisícům. Nejčastějšími pacienty jsou lidé, kteří jsou zraněni mačetou,¹⁰⁷ těhotné ženy přicházející k porodu či například žáci místní školy, kteří již pravidelně dochází na preventivní stomatologickou prohlídku.

Zakladatel projektu Bárta také velmi často zdůrazňuje skutečnost, že se nejedná o projekt, který zachrání celou Afriku, a vyvrací časté a nepravdivé klišé, že „my Evropané jedeme pomoci Africe, jedeme vás uzdravit, spasit, ...“ Nikoliv, ale naopak čeští zdravotníci se učí od těch afrických, kteří mají velké zkušenosti s léčbou nemocí typických právě pro tento kontinent, a odlišných od těch evropských. Bárta se nikdy nesnažil o implementaci evropské kultury a evropských zvyklostí do Afriky, ač na tyto rozdíly naráží dodnes. Také výše zmíněný Gagné ve své práci zdůrazňuje potřebu nemísit dvě kultury, ale respektovat je. „Je v pořádku jít do zahraničí a chtít prozkoumat jiné kultury, jazyky i cestování. Ale musíme to dělat jako student, ne jako učitel, nebo snad dokonce odborník. Musíme respektovat čas potřebný k procesu skutečně pochopit a poznat rozdílný pohled na svět.“¹⁰⁸ I v našem rozhovoru jsme poměrně velkou část věnovali propojování dvou odlišných kultur. Vyplynulo z něj, že přímo v tomto projektu čeští zdravotníci posunuli africkou medicínu o několik úrovní výše, snaží se předávat své zkušenosti z českých nemocnic. Zároveň ale ti, kteří tolik dostávají, jsou Češi, kteří si mohou brát příklad z prožívání emocí, z rodinného soužití a zájmu o své blízké.

4.1.4 Etická otázka dobrovolnictví mediků

Při rozhovoru s dr. Bártou pro mě byla výše zmíněná studie, jejímž autorem je Gagné, velmi důležitá a ptala jsem se zakladatele projektu na podobné otázky, jaké si kladli autoři práce. Bárta však tato etická úskalí ve svém projektu ošetřil a studenti pracují pod dohledem lékařů podobně, jako je běžné v českých nemocnicích. Sám o tom hovořil: „Studenti, když jsou tady v republice na klinice, tak mají taky pacienta, o kterého se starají. Oni mají napsanou medikaci, dělají pod dozorem převazy, účastní se operací na operačním sále, že asistují a takhle. Úplně to samé je u nás. Přejde-li úraz, nikdy ten student tam není sám,

¹⁰⁷ Podle Bárty je zranění mačetou jedním z nejčastějších úrazů v Itibu. Mačetou se často vyrovnávají i rodinné spory či například sousedské neshody.

¹⁰⁸ GAGNÉ, Olivier. Wanna go abroad, learn, help and explore? *New Zealand Medical Student Journal* [online]. 2013, (17), s. 11–12 [cit. 2020-02-18]. ISSN 11765178. Dostupné z: http://www.nzmsj.com/uploads/3/1/8/4/31845897/17_feature2.pdf.

vždycky tam je jeden z nás, kdo ty úrazy dělá. Většinou to funguje tak, že je-li to úraz jako povrchový, tak studenti si ho ošetří pod dozorem. Je-li to chirurgický výkon, třeba že se šije, tak opět šijí povrchové zranění, nikdy ne komplikované a pořád je to tak, že tam někdo z nás je, kdo to dozoruje. Říká mu, jak to má dělat. To samé se děje na ambulanci u nás (myšleno v ČR). Pokud večer, ve službě se starají o pacienta, tak mají rozepsanou medikaci podle lékaře a oni jdou k tomu pacientovi, změří mu teplotu, podle toho, co tam je napsané – změřit dech, zjistit vědomí a podat medikaci podle rozpisu lékaře. Takže v podstatě je to všechno *lege artis*¹⁰⁹ ve vztahu medik a pacient. Všechno je pod dohledem.“¹¹⁰

V těchto situacích se medicí učí nejen od českých lékařů a spolupracují s nimi, ale využívají i mnohaleté zkušenosti afrických zdravotníků, například místní sestry Elizabethy, která sloužila v Itibu ještě před Bártovým příchodem. „Pokud je lékař u jiného případu, tak vždycky tam je místní personál, který je vůdčí a který vede, u toho porodu třeba Elizabetha vede ten porod, a dle svého uvážení požádá toho medika, aby ji pomohl. Anebo ho nechá vést, ale je tam a říká mu, co má dělat. To samé se děje u nás v porodnicích. Ten medik tam může být a vede ho zkušená porodní asistentka nebo porodník.“¹¹¹

Bárta si uvědomuje důležitost této spolupráce mediků a zkušených zdravotníků od začátku zapojení studentů do projektu. „Od prvopočátku to bylo tak nastaveno. Opravdu nejsme žádný, žádný ty, aby se tam dělali a là Mengele, jako že by si zkoušel někdo něco na černoších. Neexistuje.“¹¹²

4.1.5 *Financování*

Vnímám jako důležité kvůli všem zúčastněným – zakladateli Bártovi, medikům i dárcům – věnovat následující podkapitolu financování.

Jak už bylo zmíněno, lékaři si všechny výdaje hradí sami. Koupí si letenku, zaplatí očkování, přímo na místě přispívají na společné jídlo i další výdaje. Z tohoto pohledu jde tedy o dobrovolnictví v celé své šíři.

¹⁰⁹ *Lege artis* – Základní právní povinností poskytovatele zdravotní péče, resp. poskytovatele zdravotních služeb, je postupovat při poskytování zdravotních služeb v mezích jeho kompetencí *lege artis* (v překladu podle „zákona umění“) – to znamená, obecně řečeno, postupovat odborně správným postupem. In: K postupu *lege artis* při poskytování zdravotních služeb. [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postupu-lege-artis-pri-poskytovani-zdravotnich-sluzeb-102397.html>.

¹¹⁰ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹¹¹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹¹² *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

Zakladatel Aleš Bárta je zároveň zaměstnaný humanitární organizací Adra a zodpovídá za celý projekt. Částka, kterou však dostává, je opravdu zanedbatelná v poměru k sumě, kterou sám do projektu z vlastních prostředků investoval. Ač je tedy pro něj Itibo zaměstnáním, jsem přesvědčena, že mnohem více spíše dotovaným dobrovolnictvím, kterému věnoval nejen život, ale i nemalé finance.

A pokud se zaměříme na mediky, tak ti většinou získávají příspěvek z univerzitního Fondu mobility, nebo je jiným způsobem podporuje jejich fakulta. Tato částka pokryje většinou méně než polovinu celkových nákladů měsíční mise. Studenti zároveň získají také kredity za předměty, které jsou spojeny s tímto pobytem. Ale účast na misi v Itibu není ani zdaleka povinností ve školní docházce. Skutečnost, že si i studenti musí sehnat prostředky na zaplacení nákladů, posouvá i celou jejich činnost v Itibu do oblasti dobrovolnictví, neboť v Africe také odpracují velké množství hodin zdarma.

Zde připojím ještě část, která sice nesouvisí přímo s tématem práce, ale z hlediska získaných dat ji považuji za velmi důležitou, a sice propojení dobrovolnictví a dárcovství, pomoci a fundraisingu. Konkrétně u zakladatele projektu je to více než jasné, neboť on sám obětoval Itibu mnoho let a zároveň je vlastně jeho největším finančním donorem. Takže tyto dvě roviny spolu zde jdou ruku v ruce.

Právě se zakladatelem projektu jsme narazili na otázku etiky ve fundraisingu. Aleš Bárta má v tomto případě jasný názor a nechce odmítnout dar, který pomůže. Ptala jsem se, jestli si nějakým způsobem vybírá dárce a sponzory, se kterými bude jméno Itiba spjato. „Odpovím otázkou: Ty peníze nejsou určené pro mě, ale pro pacienty. Mám já právo, jako manažer projektu nebo člověk, který shání peníze pro pacienty, mám právo z nějakého důvodu ty peníze odříct? Který nejsou pro mě, ale pro toho pacienta? Zajímá to toho pacienta?“¹¹³

Aleš Bárta dále pokračoval, že toto téma v minulosti řešil s představiteli Adry, kteří nechtěli přijmout finance od sponzora, který se zabývá tabákovým průmyslem. „Já mu říkám, jestli má pocit, že my můžeme o tomhle rozhodovat, když ty peníze nejsou pro nás a můžeme jenom proto, že nám se to nelíbí. My tady z teplé kanceláře řekneme, že se nám to nelíbí, potažmo nekoupíme ty antibiotika a potažmo těm lidem řekneme, že ty antibiotika nemáme, protože se nám nelíbil ten dárce. Máme my na to právo?“¹¹⁴

¹¹³ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹¹⁴ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

Důležité je však dodat, že řada jiných lidí tvrdí, že dárce musí být v souladu s hodnotami NNO (nestátní neziskové organizace), neboť v opačném případě by mohlo dojít k ohrožení důvěryhodnosti organizace. Řada organizací nad tímto dilematem velmi přemýšlí.

4.2 Humanitární organizace ADRA ČR

Mezinárodní humanitární organizace Adra je celosvětovou organizací, která poskytuje pomoc lidem v nouzi. Její česká odnož je součástí této mezinárodní sítě, jež sdružuje více než 130 zemí světa a vznikla v roce 1992.¹¹⁵ Díky tak velkému množství poboček je organizace schopná rychle a pružně reagovat při katastrofách – zvláště humanitárních – a zároveň spolupracovat při dlouhodobých rozvojových projektech.

Adru, jejíž název je odvozen ze zkratky z anglického Adventist Development and Relief Agency (tedy Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj), založila Církev adventistů sedmého dne. Dle oficiálních zdrojů je posláním Adry „pomáhat lidem, jejichž život nebo majetek je ohrožen, žijí v osamění, chudobě a nouzi nebo jejichž základní lidská práva a svobody nejsou respektovány“.¹¹⁶ Adra pomáhá všem lidem bez rozdílu rasy, náboženského vyznání nebo pohlaví. Jejimi hodnotami jsou vnímavost, respekt, profesionalita, otevřenost a partnerství.

V České republice funguje pod hlavičkou Adry čtrnáct dobrovolnických center. Jejich klienty jsou zejména senioři, děti a zdravotně handicapovaní lidé. Zároveň organizace disponuje více než dvěma a půl tisíci pravidelnými dobrovolníky,¹¹⁷ kteří navštěvují nemocnice, domovy pro seniory, ústavy sociální péče a dětské domovy. Adra se také zapojuje do pomoci při povodních a dalších živelných katastrofách v České republice. Dále se věnuje globálnímu rozvojovému vzdělávání, do něhož je dle výroční zprávy z roku 2018 zapojeno více než dvacet škol.¹¹⁸ To má vést žáky, ale i jejich pedagogy k zájmu o globální témata, mezi něž patří například migrace, ochrana životního prostředí, chudoba, lidská práva a další.¹¹⁹ Podporuje také charitativní obchůdky a sociální šatníky.¹²⁰

¹¹⁵ O nás. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

¹¹⁶ *Tamtéž*. [cit. 2020-02-04].

¹¹⁷ Výroční zpráva za rok 2018. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/vyrocnizpravy>.

¹¹⁸ *Tamtéž*. [cit. 2020-02-04].

¹¹⁹ O nás. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

¹²⁰ Výroční zpráva za rok 2018. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/vyrocnizpravy>.

Česká Adra se však zaměřuje i na světové projekty. Věnuje se humanitární pomoci i rozvojovým projektům. Humanitární pomoc byla realizována zvláště při mimořádných událostech, jakými byly v nedávné minulosti například válka v Sýrii nebo živelné katastrofy v Barmě.¹²¹ Zároveň se organizace věnuje rozvojovým projektům s cílem „poskytnout lidem žijícím v chudobě a ve špatných životních podmínkách takovou podporu, aby dokázali vzít život do vlastních rukou.“¹²² V roce 2018 realizovala Adra v zahraničí humanitární pomoc v celkovém objemu 32,5 milionu Kč, na rozvojové projekty pak putovalo bezmála 21 milionu Kč.¹²³ Mezi tyto projekty patří například Vzdělávací centrum Čalantika v Bangladéši, rehabilitace a stabilizace pro Sýrii, podpora dětí ze sociálně slabých rodin v Mukačevu na Ukrajině nebo právě zdravotnické středisko Itibo v Keni. Třetí částí zahraniční práce této organizace jsou lidskoprávní projekty, kde se snaží Adra podporovat rozvoj občanské společnosti v zemích, které procházejí demokratickou transformací.¹²⁴

4.3 Komparace s Lékaři bez hranic

Jednou z organizací, jejíž zájem je blízký těžišti práce Aleše Barty a jeho spolupracovníků, jsou například Lékaři bez hranic. Tato mezinárodní humanitární organizace poskytuje zdravotnickou pomoc lidem v zemích postižených válkami, epidemiemi a přírodními katastrofami. Lékaři bez hranic působí ve více než sedmdesáti zemích světa, a kromě léčení zraněných a nemocných se věnují také očkovací kampani, zajišťují mateřskou a porodní péči a starají se o pacienty také z psychologického hlediska.¹²⁵ Organizace funguje již téměř padesát let, byla založena v roce 1971 ve Francii skupinou lékařů a novinářů. Informování veřejnosti o situacích a místech, kde působí, proto patří mezi další oblast, již se Lékaři bez hranic věnují. V rámci rozhovoru s Alešem Bártou jsem se ptala také na rozdíl mezi Itibem a tímto projektem. „Oni jedou do oblastí, které jsou třeba poválečné nebo i válečné. Jsou tam určitý čas, pokud to jsou mise takové ty krátkodobé. (...) Jedou, udělají tam práci, pro kterou tam jedou, a odjíždějí. My jsme stále na jednom místě. U nás se vytvářejí docela intenzivní vazby. A další věc. Oni berou lékaře, který tam jsou na půl roku minimálně, na méně ne. Takže tam už je problém. Málokdo si může vzít dovolenou

¹²¹ Výroční zpráva za rok 2018. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/vyrocnizpravy>.

¹²² O nás. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

¹²³ Výroční zpráva za rok 2018. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/vyrocnizpravy>.

¹²⁴ O nás. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

¹²⁵ Kdo jsme. [online]. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/kdo-jsme>.

na půl roku. No a potom tam řada doktorů, co jsem se dozvěděl, jede samozřejmě za dobrodružstvím, za tím, aby pomáhali a potom aby si taky vydělali, protože když jedou opakovaně, tak mají docela slušné příjmy. To vůbec nestírá ty dobré úmysly. Ale právě ten rozdíl je taky v tom, že k nám jedou zadarmo, ještě naopak všechno si platí.“¹²⁶ Česká pobočka Lékařů bez hranic vznikla v roce 2006 a jejím hlavním cílem je získávání nových spolupracovníků, informování veřejnosti a získávání financí pro zajištění fungování organizace.¹²⁷

¹²⁶ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹²⁷ Kdo jsme. [online]. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/kdo-jsme>.

5. METODOLOGICKÁ ČÁST

Cílem této diplomové práce je pojmenovat hlavní motivátory k dobrovolnictví u lékařů a mediků, kteří jezdí pomáhat do české nemocnice v keňském Itibu. Položila jsem si tři výzkumné otázky, které znějí:

1. Jaké motivace vedly zakladatele k založení humanitárního projektu v Itibu?
2. Jaké jsou motivace českých lékařů k zapojení se a opakovanému návratu do Itiba?
3. Co motivuje mediky k účasti na stáži v Itibu?

Na základě těchto otázek a s pomocí teorie VFI a z ní vycházejících šesti základních funkcí jsem se pokusila odpovědět a pojmenovat impulzy k motivaci.

Velká část studií, která se zabývá stejným tématem jako moje práce, tedy motivací k dobrovolnictví, je zkoumána z pohledu kvantitativního výzkumu. Data se tedy sbírají pomocí dotazníků, ve kterých si respondent vybere ze všech nabízených jemu nejbližší odpověď. Já jsem se však ve své práci rozhodla pro kvalitativní výzkum, neboť chci se svými respondenty vést rozhovor a dát jim více prostoru pro jejich reakce, odpovědi.

Jednu z nejčastěji používaných definic takto stanovil na konci minulého století známý metodolog John W. Creswell. „Kvalitativní výzkum je možné pojmenovat jako proces, při kterém se snažíme porozumět danému jevu. Je založen na různých metodologických tradicích zkoumání konkrétního problému. Výzkumník při něm vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy dokumentů, představuje výpovědi respondentů a provádí výzkum terénu.“¹²⁸

Typicky si výzkumník nejprve zvolí téma a určí výzkumné otázky. Jak ale Hendl ve své knize dodává, otázky jsou často během výzkumu modifikovány nebo doplňovány dle sběru dat a jejich analýzy.¹²⁹ Práci kvalitativního výzkumníka dále přirovnává k práci detektiva, neboť vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek. Součástí práce jsou většinou rozsáhlé citace z rozhovorů a poznámek, které si výzkumník průběžně dělá během práce v terénu.¹³⁰

Ke kvalitativnímu výzkumu se používají nejčastěji následující tři typy dat – data z rozhovorů, data z pozorování a z dokumentů. Výzkumníci tedy pracují se slovy i textem.

¹²⁸ CRESWELL, John W. *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. 3 ed. Los Angeles: Sage, 2013. xxi, s. 12. ISBN 978-1-4129-9531-3.

¹²⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 50. ISBN 80-7367-040-2.

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 50–51.

Existují autoři, kteří říkají, že právě v tom spočívá jeden z hlavních rozdílů oproti kvantitativnímu výzkumu, který pracuje zejména s čísly.¹³¹

„Jednou z výhod kvalitativního výzkumu je bezpochyby to, že získáváme podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události nebo našeho fenoménu. Nejedním výzkumník však již narazil na nevýhodu, kterou je velmi časově náročná analýza dat i jejich sběr.“¹³²

Ve své práci jsem se rozhodla využít kvalitativního výzkumu zvláště z toho důvodu, abych díky rozhovorům mohla více porozumět jednotlivým motivacím dobrovolníků. Jsem přesvědčena, že motivace je potřeba zkoumat do hloubky. Tazatel pak může kladením dalších otázek lépe pochopit výroky respondenta. Ty jsou naopak v kvantitativním výzkumu dotazníkem velmi konkretizovány a standardizovány, a neumožňují zachytit detaily ani specifický respondentův pohled. Snažila jsem se tedy v rozhovorech maximálně naslouchat a doptávat se.

5.1 Metoda sběru dat

Rozhovory s konkrétními dobrovolníky v daném projektu poslouží jako základní metoda. Rozhovor je velmi důležitou technikou pro sběr primárních dat. Jakožto výzkumník jsem se snažila sledovat nejen obsah sdělení, ale vnímala jsem také mimiku, gesta a další mimoslovní vyjádření. Podle Hendla je vedení kvalitního rozhovoru uměním i vědou. Autor dále dodává, že tato metoda klade na tazatele také značné nároky.¹³³ Snažila jsem se při rozhovorech jakožto výzkumník a tazatel o maximální empatii, citlivost i koncentrovanost.

V případě zakladatele a vedoucího celého projektu Aleše Bártu se jednalo o narativní rozhovor, tedy o vyprávění jeho životní zkušenosti, neboť Bárta, jak už bylo zmíněno výše, Africe věnoval více než patnáct let svého života. Základ narativního rozhovoru je vystavěn na volném vyprávění respondenta. „Během vyprávění se vyjeví subjektivní významové struktury, které by se při cíleném dotazování neprojevíly.“¹³⁴ V další části práce, která se bude zabývat dobrovolnickou činností u lékařů, už nebyl počet otázek tak velkorysý. K vedení rozhovorů s Alešem Bártou i lékaři jsem si připravila strukturu, jejichž hlavní osou

¹³¹ ŠVAŘÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. s. 15. ISBN 978-80-7367-313-0.

¹³² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 52. ISBN 80-7367-040-2.

¹³³ *Tamtéž*, s. 166.

¹³⁴ *Tamtéž*, s. 176.

byl koncept Volunteer Function Inventory, ¹³⁵ který je teorií mé práce. Otázkami jsem však reagovala na respondenty a jejich odpovědi. Rozhovory jsem vždy začala spíše obecnějšími otázkami, ptala jsem se na jejich lékařskou specializaci, jak se o Itibu dozvěděli a postupně jsem přešla k motivacím.

Asi polovinu respondentů, včetně zakladatele Bárty, jsem znala již před psaním své práce a troufám si tvrdit, že se to propsalo do společné konverzace. Všichni lékaři, kteří prošli Itibem a znám se s nimi, vzpomínají na tuto zkušenost velmi rádi a Itibo dále ovlivnilo jejich životy a jednání, což bylo při společných setkáních patrné. Všichni lékaři mi velmi vyšli vstříc, proto jsem mohla dodržet všechna pravidla, která s rozhovorem souvisejí. Dbala jsem na důkladnou přípravu, vždy jsem seznámila respondenta s tématem a cílem své práce. Po uskutečnění rozhovorů jsem nahrávky přepsala a následně analyzovala. Ve výzkumu jsem také provedla gramatickou korekturu citací respondentů.

Další technikou byla analýza dokumentu, konkrétně esejů studentů z lékařských fakult. Studenti vždy dva týdny před svým odletem na misi odevzdávají tento dokument, kde popisují své motivace k účasti a věnují se očekáváním. Sběr těchto dat provádí již několik let MUDr. Lukáš Malý. V posledních letech střídal Bárta ve vedení mise v Keni a je možné, že v budoucnu projekt převezme. Malý sbíral tato data pro svou akademickou práci, kde ale není jeho cílem pojmenovat motivaci. Proto mi svá data poskytl k analýze.

Všechna získaná data z rozhovorů jsem přesně přepisovala a následně jsem je kódovala. Poté jsem hledala příhodné kategorie. Stejně tak tomu bylo i u analýzy dokumentů, k čemuž mi pomohla teorie VFI a jejích šest funkcí.

5.2 Výzkumný vzorek

Zkoumání budou dobrovolníci, kteří jsou nebo byli součástí projektu české nemocnice v Keni Itibo. Vzorek jsem vybrala účelově tak, aby jednotliví dobrovolníci mohli reflektovat své motivace ve výjimečných a extrémních podmínkách při pomoci ve třetím světě. Abych tyto dobrovolníky našla, využila jsem konkrétního projektu nemocnice v Itibu, která pro mě byla kontextem pro interpretaci zjištění.

Prvním z oslovených byl zakladatel projektu Aleš Bárta dr. h. c.

Kritériem pro výběr toho kterého lékaře nebo lékařky byl fakt, že se opakovaně do Itiba vracejí, tedy že byli v Africe minimálně dva měsíce (účastnili se tedy dvou misí).

¹³⁵ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. Current Directions . In *Psychological Science*, 1999. s. 8.

Vnímám to totiž jako značné nasazení k dobrovolnictví. Zároveň jsem se snažila najít takové lékaře, kteří s projektem dále spolupracují, organizují povídání o své zkušenosti a podobně, což bylo ukazatelem, že zkušenost s dobrovolnictvím v Itibu v nich zanechala velmi silný otisk a na základě této mise se rozhodli pomáhat i nadále. Ze čtyř respondentů z lékařských řad byl zcela jasnou volbou MUDr. Lukáš Malý, který projektu věnuje v posledních letech více času a na chodu projektu se z velké části nyní také podílí. Další tři lékaři byli vybráni tedy dle výše zmíněného kritéria a vzhledem ke snaze o rozmanitý vzorek účastníků jsem vybrala dvě ženy a jednoho muže.

U mediků bylo pro výzkum vybráno deset studentů, kteří se účastnili mise v roce 2019 nebo 2020, analyzovala jsem poté jejich eseje před odjezdem do Afriky. Jednalo se tedy o účelový výběr vzorku. MUDr. Malý, který měl přístup k datům, vybral dle obsahové bohatosti prací pět studentů a stejný počet studentek. Konkrétní projekt jsem si vybrala právě proto, že počet lékařů a mediků převyšuje potřeby projektu a zdravotníci na svou misi, které obětují finance i volno, čekají měsíce i roky. Proto jsem očekávala velmi silnou motivaci k dobrovolnictví. S projektem sama již delší dobu spolupracuji a vždy mě zajímalo, co lékaře i mediky motivuje k zanechání svého pohodlí a věnování osobního času i financí.

5.3 Etické otázky výzkumu

Společenskovední výzkum klade důraz také na etické otázky,¹³⁶ proto jsem se i já v této předkládané práci držela etických pravidel. Rozhovory jsem vedla s respondenty s jejich informovaným souhlasem o nahrávání rozhovoru, představila jsem jim svou diplomovou práci, do které budou jejich výpovědi použity. Po respondentech jsem nepožadovala podepsaný informovaný souhlas, pouze jsem ho nahrála na začátku našeho rozhovoru. Informovala jsem je také o předpokládané délce rozhovoru. Všem dotazovaným jsem také dala možnost kdykoliv během nahrávání rozhovor přerušit, či úplně zastavit. Všichni také dostali možnost autorizace celého přepisu, či pouze citovaných úryvků, pokud by o něj měli zájem. Nabídla jsem jim také přečíst si celou diplomovou práci ještě před odevzdáním. Práce studentů, mediků, odjíždějících na stáž jsem již dostala z rukou MUDr. Malého anonymizované, pouze z textu bylo patrné, jestli jde o studenta, či studentku. Jejich souhlas s publikováním anonymních citací jsem zajistila e-mailem přes zmíněného

¹³⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 155. ISBN 80-7367-040-2.

doktora. Tomu autoři esejí elektronickou poštou potvrdili, že mohou jejich eseje použít pro svou diplomovou práci.

Zároveň jsem lékaře, kromě Lukáše Malého a Aleše Bárty, ujistila o anonymitě jejich výpovědí. Naopak anonymitu u dvou zdravotníků stojících v čele projektu jsem nemohla zajistit, a sice vzhledem k tomu, že jsou významnými aktéry projektu. S neanonymizací však oba od počátku počítali a souhlasili. V informacích o respondentech jsem zveřejnila pouze jejich pohlaví a obor, ve kterém profesi vykonávají.

6. EMPIRICKÁ ČÁST

Empirický výzkum jsem rozdělila na tři části podle zkoumaných skupin. V první se budu detailně věnovat motivacím k dobrovolnictví zakladatele projektu a zdravotníka Aleše Bárty. V této pasáži představím díky získaným informacím z rozhovoru nejen jeho motivace k práci v Africe, ale také vývoj těchto motivací během patnácti let, kdy projekt funguje. Zároveň mě zajímaly i počáteční impulsy a důvod založení české nemocnice v Keni. Tyto motivace vždy rozdělím podle kategorií teorie VFI. Následně jsem se snažila hledat souvislosti mezi kategoriemi, pojmenovat skutečnosti probíhající mezi řádky a zkoumat výpovědi respondentů.

V další kapitole se budu věnovat lékařům, kteří Itibo opakovaně navštěvují. Bude se jednat o čtyři vybrané lékaře, kteří zde strávili alespoň dvě mise, tedy dva měsíce. Jedním z nich bude MUDr. Lukáš Malý, který se v posledních letech do projektu značně zapojil a spolupracuje na něm celoročně. Proto jsem se rozhodla, s jeho souhlasem, jej neanonymizovat. Další tři lékaři budou anonymní. S jejich výběrem pomohl Aleš Bárta.

Poslední kapitola této části práce se bude věnovat výzkumu motivací studentů 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, kteří se účastnili mise v roce 2019 nebo 2020. Sběr dokumentů, tedy esejů, které psali studenti dva týdny před odletem do Keni, udělal MUDr. Malý a následně jsem je analyzovala již samostatně. Výběr deseti zkoumaných dokumentů, přičemž každý čítá zhruba 5 400 – 10 800 znaků, však vybral MUDr. Malý, a sice podle obsahové bohatosti textu, s ohledem na co nejkonkrétnější data pro výzkum. Mezi pracemi se objevily i eseje, které do značné míry akcentovaly očekávání před cestou do Afriky. Tyto práce pro nás nemají přílišnou výpovědní hodnotu, neboť se nevztahují k motivacím.

6.1 Analýza dle VFI

6.1.1 *Motivace zakladatele a manažera*

V následující podkapitole se budu zabývat analýzou, která vzešla z rozhovoru se zakladatelem a manažerem projektu Alešem Bártou. Jeho motivace k dobrovolnictví jsem zkoumala pomocí dané teorie a zároveň jsem měla snahu sledovat jejich vývoj v čase. Bárta totiž Itibu věnoval již patnáct let svého života.

1. Hodnotová funkce

Hodnotová funkce a s ní související hodnotové postoje se ve výzkumech objevují jako jeden z nejčastějších indikátorů pro motivaci k dobrovolnictví. Pro daného jedince je přirozené a důležité vykonávat tuto činnost. Často tato funkce souvisí se zájmem o druhé či o nějakou komunitu.

Počet kódů týkající se této funkce, zejména spojení „chtít pomáhat“ při analýze rozhovoru několikrát převyšoval počet kódů u ostatních funkcí. Respondent stále opakoval hodnoty jako například „chtít pomoci“, „pomoci tam, kde je to nejvíce potřeba“, „pomoci tam, kde jiní nepomáhají“, „pomoci co největšímu počtu lidí“, „pomoc jako smysl života“ a další.

„No, je to o té pomoci, jako nevím, jak jinak to zdůvodnit. Je to takové banálně řečené, ale nenapadá mě...to samé, jako bych nedokázal projet okolo bouračky a nezastavit. To je automatické, je to pro mě povinnost. Pomáhat beru jako smysl svého života, protože to se ve mně prolíná od toho, co pamatuji. A neumím si to představit jinak.“¹³⁷

Dále mě tedy zajímalo, proč pomoci dobrovolnictvím v Africe, proč se vzdávat na tak velkou část svého pohodlného života a věnovat svůj čas i finance lidem na druhé straně zeměkoule. „Chtít pomoci, to je pro mě fakt nejdůležitější. Afrika mě přišla jako jedna ze zemí, nebo z kontinentů, kde je asi nejvíc potřeba ta práce. Samozřejmě od toho se odvíjí i potřeba zdravotnická, dosažitelnost zdravotní péče. (...) Rovníková Afrika je na tom opravdu bídne. Chtěl jsem pomoci tam, kde ta pomoc nebyla a kde si myslím, že je to efektivní. Myslím tím investovat finance od dárců, zároveň i ty lidské síly, lidské zdroje, odborné. Protože nemá cenu jít někam, kde jsou lidé schopní si péči zajistit sami, nebo nějakým způsobem je zajištěná, i když třeba pouze na bazální rovině, ale nějaká je. Kdežto tady to byla opravdu půda neoraná. A pak samozřejmě takový ten svůj ... morální pocit? Myslím pomáhat...“¹³⁸

Aleš Bárta dále často mluvil často o tom, že nutnost a potřeba pomáhat procházejí celým jeho životem. „Pomáhat. Pomáhat jako ve smyslu zraněným, nemocným. To je jakoby asi hlavní odjakživa.“¹³⁹ Bárta chtěl vždy pomáhat nemocným. Ptala jsem se ho proč medicína, proč vůbec zdravotnictví. Vyprávěl vzpomínky z dětství, kdy doma operoval

¹³⁷ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹³⁸ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹³⁹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

zvířata. Je zřejmé, že potřeba pomáhat je v něm silně zakořeněna, a to převážně ve ztížených podmínkách, při náročných situacích. Když je Aleš Bárta v České republice, vypomáhá také na pardubickém Dostihovém závodišti a stará se o zraněné žokeje, kteří jsou kvůli pádu z koně často velmi vážně zraněni. I zde vidíme fascinaci nebezpečnými situacemi. Zakladatel projektu chce pomáhat těm, kteří to nejvíce potřebují. Proto v Africe hledal místo, kde bude hustá zalidněnost a velmi špatná, respektive téměř nulová zdravotní péče. Efektivní pomoci se budu věnovat v kapitole, která doplní teorii VFI.

Padla také otázka na vlastní prospěch, zviditelnění, touhu dokázat něco sám sobě. „Osobní ambice nebo takové to, za co jsme dostali *Gracias agit*,¹⁴⁰ jako reprezentaci v zahraničí, na tom mi teda vůbec nezáleželo. A že já sám bych si dokazoval, že si řeknu: ‚A teď si dokážu, že jsem schopný bez angličtiny stavět nemocnici a provozovat ji v Africe?‘, to absolutně ne, absolutně.“¹⁴¹

Do této funkce jsem se ještě rozhodla zařadit efektivitu. Jedná se o jiný typ hodnoty, než předpokládá VFI, ale o hodnotu tu zcela jistě běží.

Aleš Bárta často opakoval fakt, že chce pomoci tam, kde pomoc není, kde je pomoc potřebná. Kde je poskytování zdravotní péče efektivní. Efektivitu tedy vnímám jako rozšíření hodnotové funkce. „Chtěl jsem pomoci tam, kde ta pomoc nebyla a kde si myslím, že je to efektivní. Jako investovat finance od dárců, zároveň i ty lidské síly, lidské zdroje, odborné.“¹⁴² Vnímá důležitost pomáhat lidem, kteří nemají prostředky k zajištění léků, k zaplacení operace nebo lékařského výkonu.

I při výběru místa pro projekt byla jedním ze základních kritérií špatně dostupná nebo žádná zdravotní péče. Itibo je během roku velmi často kvůli vydatným deštům, typickým pro tuto oblast, odříznuto od světa. Pokud by neexistovala v Itibu nemocnice, místní by v období deštů neměli vůbec žádnou možnost dostat se do vzdáleného většího města k lékaři.

Bárta přibližoval svůj postoj následovně: „Nemá cenu jít někam, kde jsou ty lidi schopný si tu péči zajistit, nebo nějakým způsobem je zajištěná i třeba na bazální rovině, ale

¹⁴⁰ Cena ministra zahraničních věcí *Gracias agit* za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí byla zřízena v roce 1997 jako ocenění předních osobností a organizací za příkladné aktivity v nevládní sféře. Jejím laureátem se stal i Aleš Bárta. In: Cena *Gracias agit* [online]. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ceny_gracias_agit/index.html.

¹⁴¹ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁴² *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

nějaká je. Kdežto tady to byla opravdu půda neoraná.“¹⁴³ Zásadní bylo přinést šanci na léčbu těm, kteří by k ní za běžných okolností měli ztíženou cestu.

2. Funkce porozumění

Funkce porozumění je charakteristická tím, že dobrovolník pomáhá proto, aby se něco nového naučil, vyzkoušel si v praxi to, co zná například pouze teoreticky.

Zakladatel a manažer daného projektu konstatuje, že se nejedná o motivaci k založení takového projektu, ale zároveň přiznává, že se v procesu člověk mnoho naučí. Kromě toho si zvláště lékař, specializující se například určitým směrem, v Itibu sáhne na medicínu v celé její šíři. „Prvoplánově asi, asi ne, asi jsem se tam nejel nic učit. Ale jako tím pobytem a tou spoluprací s místním personálem a s těmi lidmi, tak jako jo, získáváš...a získáváš možná víc, než dáváš kolikrát. Opravdu máš neuvěřitelný pocit. A to není jenom můj názor, to říkají i medicí po stáži a podobně. Potkáváš tam věci v medicíně, které už v Evropě nejsou schopná potkat. A v takovém měřítku, že žasneš. Takže to ale není prvoplánově, to je v podstatě, jako to nese ten čas a ten pacient. Nebo s čím se tam setkáváš, to přijde za tebou samo.“¹⁴⁴

Stále v souvislosti s motivacemi jsem se Aleše Bárty ptala na jeho vlastní prospěch. On sám popsal spíše svůj duševní či duchovní prospěch. „Můj finanční prospěch nula, nebo spíš mínus. Prospěch, co můžeme mít jako nehmotný prospěch. To může být velmi dobrý pocit, s kterým odjíždíš. A to odjíždí víceméně každý. Proto holky, medičky, brečí, když odjíždíme po měsíci, že opravdu to na ně působí. A máme to všichni tak, že emočně tam necháš kus sebe.“¹⁴⁵

Zároveň jsem se také ptala, jestli se do Itiba přijel něco naučit. Z jeho výpovědi vyplývá, že to rozhodně nebyla motivace k dobrovolnictví, ale spíše benefit, který se ke zkušenosti přidal. „Místní dokážou svoje emoce ve všech možných situacích; v radosti, při smrti nebo narození, vyjadřovat úplně jinak než my. Mnohem intenzivněji. To tě určitě taky ovlivňuje.“¹⁴⁶

¹⁴³ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁴⁵ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

Aleš Bárta dále mluvil o fascinaci Afrikou. Této části se věnuji dále, mluvil ale o objevování, které má však své místo v dané funkci VFI, v porozumění. „Stále tam mám co objevovat, je to krásná země s tím vším, co má v sobě.“¹⁴⁷

3. Funkce rozvoje osobnosti

Někdy je tato funkce nazývá také funkcí sebezdokonalování. Činnost dobrovolníkovi napomáhá ke zvýšení sebevědomí, a jedinec tak pracuje sám na sobě. Podobně jako u jiných funkcí i zde respondent zcela zřetelně nepopisuje danou motivaci jak důležitý krok vedoucí ke konkrétní pomoci, ale spíše jako benefit, který přišel postupně s vývojem projektu a nutností umět si poradit i v náročnějších situacích.

Na otázku, zda ho Itibo naučilo něco ve vztahu k sobě samému, odpověděl následovně: „No, asi ano. Protože když jsem tam byl na začátku tři roky sám a vlastně jsem jezdil i sám na nákupy do města, do vzdálených míst, která jsem vůbec neznal. Všechno jsem si musel, ten řetězec, tu síť, vytvořit. A teď přišla moje jazyková bariéra, samozřejmě obrovská bariéra, nepředstavitelná improvizace, protože ty víš, že potřebuješ tohle, ale oni to nemají. Tak musíš vymyslet něco, aby to fungovalo úplně stejně.“¹⁴⁸

Respondent si musel poradit i při nedostatečném vybavení, co se týče lékařského materiálu a nástrojů. Taková zkušenost mohla jemu samému, ač nevědomky, dodávat sebevědomí. „To je i v té medicíně. Víš, že něco potřebuješ, nemáš to, tak víš, že tam musíš improvizovat. Neuvěřitelná improvizace. No ale při té stavbě třeba, že v podstatě jako i za cenu, že ty nejsi schopná komunikovat v jejich jazyce, neznáš to prostředí, tu kulturu..., ale když se snažíš, tak ta druhá strana se snaží také a vždycky to dojde k úspěchu. Odbourá to bariéry a ty dokážeš fungovat i za předpokladu, že ze sebe uděláš blbce, ale funguje to. A že dokážeš fungovat i v místech, o kterých si myslíš, že absolutně fungovat nemůžeš.“¹⁴⁹

Zakladatel české nemocnice v Keni popsal také velmi silný motiv seberealizace, která ho motivuje při práci. „To je vlastně také to, proč tě to tak bere a bereš to za své dítě a obětuješ tomu všechno víceméně.“¹⁵⁰

Je zcela zřejmé, že motivace zvýšení vlastního sebevědomí rozhodně nebyla impulsem k činnosti. Ale pokud vezmeme v potaz vývoj motivací, je nezbytné konstatovat,

¹⁴⁷ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁴⁸ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

že nabyté vědomosti o sobě samém pomohly respondentovi vytrvat, a tak může projekt fungovat již řadu let.

4. Kariérní funkce

Pro Aleše Bártu je Itibo jeho jedinou prací. Když je v České republice, slouží i jako záchranař například na pardubickém Dostihovém závodišti. Je proto zcela nerelevantní u něj sledovat kariérní funkci, která se vyznačuje tím, že dobrovolník těží z dobrovolnictví nejčastěji při hledání svého budoucího zaměstnání. Když se ale ohlédneme zpětně, můžeme konstatovat, že se mu jeho dobrovolnictví stalo zároveň zaměstnáním. Zda si dobrovolnictvím vydělává a zda se tedy, dle definice, můžeme ještě bavit o dobrovolnictví, shrnuji v samostatné kapitole, neboť se jedná o téma velmi důležité.

5. Sociální funkce

Sociální funkce se u dobrovolníků nejčastěji projevuje touhou navázat nové vztahy a zároveň – možná často nevyslovenou – touhou po uznání od blízkých. V prvních letech do Keni jezdil sám a čistě jen z vlastní potřeby pomáhat. Po prvních letech s ním začali jezdit i přátelé, lékaři. Zároveň ale mluvil o tom, jaký typ lidí projekt přitahuje. Skupina, která je spolu měsíc ve velmi komplikovaných situacích, se často sžívá až na místě v procesu, a funguje spolehlivě. Je tedy zřetelně vidět progres v této funkci, a to jak ve vztahu ke skupině českých dobrovolníků, kde se hluboké vztahy staly významným hnacím motorem projektu, tak i ve vztahu k místním, kde Aleš Bárta popisuje silné a zavazující vazby.

„Tak ono ze začátku to bylo o kamarádech, kteří tam jeli se mnou. Což mělo ten benefit, že jsme se znali, věděli jsme, co od sebe můžeme očekávat. Ale teďka už mnoho let, konkrétně od roku 2008, jak tam jezdí medicí a doktoři, tak se to střídá. Nevím, třeba jednotlivé lidi neznám a ty vazby se vytváří za pochodu a funguje to také velmi dobře. Takže není to vždy o tom, že tam musí jet s tebou nějaký kamarád, kterého znáš. Nedávno jsme se o tom bavili s někým, že vlastně za celou dobu, co tam jezdí medicí, doktoři, tak nebyl žádný zásadní problém v té komunikaci, ve spolužití a asi to přisuzujeme tomu, že tam chtějí jet jak medicí, tak doktoři, kteří jsou víceméně naladěni na nějakou stejnou vlnu.“¹⁵¹ Zde se

¹⁵¹ BARTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

prolínají hodnoty, které směřují k pomoci pacientům, tedy těm, kterým dobrovolník pomáhá a kvůli kterým svou činnost dělá. A zároveň silný sociální aspekt lidí, kteří spolupracují jako dobrovolníci, přičemž směřují ke stejnému cíli.

Zároveň také dodává, že lidé, kteří v sobě nemají dobrovolnického ducha, by o takovou misi nejspíš neprojeví zájem. „Nepojede tam nějaký namyšlený člověk, který si tam bude leštit ego. Ale jedou tam všichni lidé, kteří jsou nějakým způsobem k těm pacientům vstřícní, věřící nebo nevěřící, to je jedno. Ale pořád je pro ně ta práce a pacient prvořadý, a to vidíš i při komunikaci. A mají tu pokoru k té zemi, k těm lidem, prostředí.“¹⁵²

Mnoho lékařů a mediků také zmiňuje, že projekt je takový, jaký je, právě díky Bártově osobě. Velmi skloňovaná je jeho pokora, nezištnost. V souvislosti s tím jsem se ho ptala, zda si toho je vědom.

„No, jako je to asi i o tom, že za tím projektem, když to řeknu špatně, je nějaký obličej, že to není anonymní. Ale že tam za ty léta je konkrétní osoba, která přebrala zodpovědnost a za ty roky zatím, doufám, že to tak vydrží, nebyla žádná kaňka. Takže je to i o té osobní rovině, ale nechci, aby to znělo nějak blbě, ale asi to tak je, no.“¹⁵³

Snažila jsem se v rámci výzkumu zaměřit také na vývoj motivací, zvláště u osoby zakladatele. Právě sociální funkce zde byla poměrně znatelná, protože on sám zmiňoval, že pokaždé už přijíždí za konkrétními lidmi, za konkrétními pacienty, za konkrétním personálem, s nímž se zná, a jenž zase dobře zná jeho.

„Samozřejmě prvopočátek byl pomáhat pacientům, zvyšovat zdravotní péči a teďka je to i dané tím, že tam jedou medicí, takže i ta motivace je jakoby ve vztahu k těm medikům, že vidím, jak jsou natěšení, nadšení, a to člověka nabíjí samozřejmě. Že oni ti dávají strašně moc energie. Pořád tam jsou ti pacienti, tohle je k tomu další a potom to, že už to je, už to jede, ty vidíš, že se to podařilo, máš z toho radost, jako upřímnou radost, že to frčí, že to pomáhá těm lidem a že máš další peníze na tu dostavbu. A víš, že když tohle dostavíš, tak že to zase o kus posuneš k těm pacientům. A to je seskládávání mozaiky k tomu, abys odjížděla do Itiba nafrčená a natěšená.“¹⁵⁴

Důkazem vzájemného vztahu a úcty Aleše Bárty a místních může být také fakt, že po několika letech své práce dostal africké jméno Makori, to znamená „člověk, který přišel z velké dálky, aby pomáhal místním v jejich trápení“. Dostat africké jméno značí mimo jiné

¹⁵² BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁵³ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁵⁴ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

i to, že místní berou člověka mezi sebe a často ho právě tímto africkým jménem v Itibu oslovují.

Aleš Bárta v Africe prožil velkou část života. „To, že ty odjíždíš a máš slzy v očích je daný tím, že ty s těmi lidmi v podstatě zažíváš nějaký soužití a máš je na stejné úrovni, žiješ tam s nimi měsíc, a to dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu a vytvoříš si ty vazby. Takže tam je to o tom, a zase se vracím, je to o tom přístupu nás k nim, a jich k nám. Že opravdu se vytvářejí velké vzájemné vazby i s těmi pacienty i mezi námi.“¹⁵⁵

Pomoc konkrétním lidem a jejich blízkost zaznívaly v rozhovoru poměrně často, zvláště při pohledu na vývoj projektu v čase. Tato funkce s sebou nenesla touhu po nových vztazích získaných díky dobrovolnictví, ale je podstatná kvůli vztahům s pacienty, personálem. Jako nadstavbu dobrovolník často přijímá „itibskou rodinu“, která se kolem projektu v průběhu let vytvořila. Do ní spadají lékaři a medicí, kteří zkušeností prošli, podporovatelé a dárci, filmaři, kteří natáčeli dokument, lidé z Ministerstva zahraničních věcí, konzul a například i česká velvyslankyně v Keni.

6. Funkce ochranná (protektivní)

Dle této funkce by mělo dobrovolnictví pomoci jedinci při řešení jeho osobních problémů. Člověk totiž může k aktivitě utíkat od negativního postoje k sobě samému. Aleš Bárta takovou motivaci rozhodně nemá, avšak jeden problém mu dobrovolnictví pomohlo překlenout.

„Utéct od něčeho, to určitě ne. Možná nejtěžší pro mě bylo odjíždět, když to bylo po pohřbu mamky. To jsem chtěl zrušit všechno. Pro mě přestalo všechno. Možná mě to pomohlo, když pak jsem odjel, tak jakoby překlenout tu situaci celou. Ale nikdy, nikdy bych neodjížděl odsud, utíkat před něčím, nebo si tam léčit něco. To v žádném případě ne.“¹⁵⁶

V této části rozhovoru také Aleš Bárta narazil na fakt, že někteří z lékařů, kteří se uchází o místo na misi, by možná rádi pomoci v Africe načerpali novou sílu. Jejich motivací je útek ze současné situace. „Občas se mi stane, že mi někdo ze starších doktorů napíše a najednou tam začnou, aniž ty bys to chtěla, spíš si uškodí, protože ti píše: ‚Víte, já jsem už dozrál do stavu, kdy jsem vyhořel a chtěl bych nějaký restart.‘, jenomže vezmi si někoho, kdo je vyhořelý, kdo nevíš, jak se zachová. Tam může být dneska pohoda a za půl hodiny

¹⁵⁵ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

ti přivezou rozsekaný lidi mačetou, nebo vybourá se autobus. Máš tam x mrtvých, což se taky stalo, a ti lidé musí fungovat, musí na lusknutí prstu fungovat, a ne se tam hroutit nebo si léčit nějaké své mindráky. Chtěl jet i alkoholik, jako lékař k nám, a to si nemůžu dovolit ve vztahu k tomu pacientovi, ve vztahu k sobě, abych tam měl ještě nějaké problémy s někým, kdo tam má naopak fungovat.“¹⁵⁷

Zakladatel a manažer projektu si tedy uvědomuje zodpovědnost nejen k projektu, ale hlavně k pacientům, kteří jsou na prvním místě. Tento aspekt se objevoval v celém rozhovoru. Aleš Bárta sice popisuje, že po matčině smrti mu mise v Africe pomohla těžké období zvládnout, ale nikoliv, že by za tímto účelem odjížděl. Zároveň také zcela popírá, že by k dobrovolnictví někdy utíkal od vlastních problémů. To již bylo zmíněno výše, takový druh motivace není vhodný.

6.1.1.1 Časté kódy, které ve VFI chybí

V následující kapitole bych ráda uvedla pojmy, které se objevily v rozhovoru s manažerem a zakladatelem projektu, ale teorie VFI je nedefinuje. Na nedostatečnost této teorie naráží i někteří autoři, jak jsem se zmiňovala již v teoretické části práce.

Radost. Další hodnotou, která se v rozhovoru objevila a VFI ji vůbec jako motivaci k dobrovolnictví nejmenuje, je radost. Radost z odvedené práce. V teoretické části je však zmínka, že dobrovolnictví je i o příjemné povinnosti, o radosti a zábavě. Proto dobrovolníci věnují svůj volný čas. „A potom samozřejmě asi neméně podstatné je to, že máš obrovskou radost, nebo alespoň mě to neskutečně uspokojuje. Podařilo se ten projekt vybudovat, dneska je v Itibu obrovské zázemí pro pacienty. Což se ukazuje na tom počtu těch pacientů, který tam chodí, kteří to navštěvují a kterým ty pomůžeš ve spolupráci s tím celým týmem. To je velmi uspokojivé.“¹⁵⁸ Zde respondent popisuje radost a dobrý pocit jako něco, co ho pohání dál, co mu dává smysl a co ho motivuje pokračovat. Pocit sebeuspokojení patří k funkci rozvoje osobnosti, rozhodla jsem se však ponechat výrok ve své celistvosti zde, u radosti.

Fascinace přírodou a zvířaty. Aleš Bárta navštívil Afriku a konkrétně Keňu jako turista už dříve a byl fascinován zdejší faunou i flórou. Krásná krajina i zvířata, která žijí na kontinentě, ho uchvacují stále. „Ještě tam tedy hraje obrovskou roli nadšení Afrikou

¹⁵⁷ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21.4.2020.

¹⁵⁸ *Tamtéž*, 21.4.2020.

obecně, nadšení etnikem, lidmi, nadšení zvířaty, faunou, flórou i kontinentem.“¹⁵⁹ Poznat naprosto jinou krajinu, objevovat neobjevené. I to jsou důvody, díky kterým se Aleš Bárta vrací do Afriky rád.

Rizika a dobrodružství u katastrof. Již několikrát bylo zmíněno, že Aleš Bárta chtěl pomáhat v obtížných situacích, při katastrofách a podobně. Právě v takových kulisách se odehrála jeho první zásadní dobrovolnická zkušenost z Asie, kam jel pomáhat po ničivém zemětřesení. „Nevím, čím to je, ale vždycky mě to nějak lákalo.“¹⁶⁰ Touha pomoci těm, kteří jsou v nebezpečí, stála zřejmě na počátku. „A teď postupně přicházejí nadstavby a nikdy bych si nepomyslel ... já jsem vždycky chtěl pomáhat při katastrofách a jít někam třeba v rámci mise do zdravotnického zařízení. V životě bych si nepomyslel, že budu mít v uvozovkách svoji nemocnici.“¹⁶¹ Také jeho zdravotnická pomoc při dostizích v Pardubicích nebo motokrosových závodech je důkazem, že určité nebezpečí ve své práci Aleš Bárta vyhledává.

Pomáhat. Z práce nepochybně vyvstává, že potřeba pomáhat je u zakladatele nemocnice úzce spojena s konkrétními lidmi. Můžeme tedy říct, že se jedná o otázku vztahu. Je tedy otázkou, zda můžeme vůbec oddělovat tuto hodnotu od sociálních vztahů, které VFI představuje jako jednu z hodnot k motivaci.

Z mého pohledu a tohoto konkrétního příkladu se domnívám, že pomoc je zde velmi úzce spojena s danými lidmi, za kterými se náš respondent již patnáct let vrací. Několikrát se zdravotník Bárta vracel k faktu, že jsou to konkrétní lidé, kteří při minulé misi leželi v nemocnici, a teď ho vítají zpěvem, jsou to děti, které před několika lety pomohl přinést na svět a dnes běží za autem, když skupina lékařů a mediků odjíždí.

6.1.1.2 Vývoj Bártových motivací v průběhu projektu

Respondent sám několikrát zopakoval, že chtít pomáhat je pro něj stále nejdůležitější a největší motivace. Hodnotová funkce tedy podle jeho výpovědi stále silně přetrvává. Již při kategorizaci jednotlivých funkcí jsem často zmínila nikoliv prvotní motivace, ale spíše ty, které se projeví v průběhu projektu. Zakladatel Bárta je rozdělil a pojmenoval tak, jak se je pokusím následně představit.

¹⁵⁹ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibo, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁶¹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

Velkou motivaci k vytrvalosti vidí Aleš Bárta v důvěře, která je do něj vložena nejen ze strany Adry, ale také ze strany místních pacientů a zároveň i dárců. „Vlastně prvopočátek toho, že někdo ti dal důvěru a řekl ti: ‚Dobře, tady máš naše jméno, tady máš finance a teď je jenom na tobě, jak s tím naložíš a jak to jméno a dál všechno poneseš.‘ Takže asi i zodpovědnost za tu důvěru. Tu zodpovědnost já mám i po těch patnácti letech. Protože pracuju s financemi, které mně vlastně svěřili jednotliví dárci, lidé, kteří si sami utrhlí od pusy a dali to na Itibo. Takže tam já mám po každé, při každé cestě velikou zodpovědnost, od toho se odvíjí i to, co jsem vždycky vštěpoval Lukášovi,¹⁶² že ty finance musí spravovat on sám, nesmí je nikomu dávat. A musí být zpětná kontrola, musí to hrát všechno do halíře.“

Aleš Bárta také nesl několik let zodpovědnost za projekt, a proto bych zde ráda představila také obrácenou stranu motivace, v tomto případě stres z vedení projektu. Ten ležel dlouhou dobu na jednom člověku a motivace k pokračování šly proto ruku v ruce s napětím a obavami z budoucnosti. „To, že to tam beze mě nejde, to jsem měl právě vždycky obavy, že víceméně ty stáže mediků a Itibo z české strany viselo jenom na mě. A jsem samozřejmě soudný, když jsem věděl, že to nemůže takhle fungovat, aby se mnou to končilo. A to byl docela můj velký stres, protože stát se může cokoliv.“¹⁶³ Existuje ale další lékař, který chce tomuto projektu věnovat velkou část svého života. „Takže o to teď jsem šťastnější, opravdu jako upřímně šťastnější, že ten Lukáš existuje, že vím, že když by cokoliv se stalo se mnou, tak že Itibo tím neskončí, ta spolupráce česká. Protože to bylo nastavený všechno i ty stáže mediků ve vztahu ke mně a v tu chvíli to tak muselo být, protože nebyl nikdo jiný, ale teď už to tak není. Měl jsem to jako takové svoje břemeno, kdy jsem se snažil právě jako nad tím stále přemýšlet, jak to vytvořit, aby se mnou to neskončilo a naštěstí se to podařilo. Řádově čtyři roky jsme na tom pracovali s Lukášem, aby se to podařilo. Protože to taky nebylo lusknutím prstu, to bylo od jeho první cesty k nám, od té doby se na tom pracovalo.“¹⁶⁴

Pokud se vrátíme k vývoji motivací v průběhu budování nemocnice, respondent dále pokračoval ve spojitosti s dárci: „Ty nemůžeš ty dárci zradit. To je velmi jemná miska vah, kdy něco někde bys zpronevěřila a v tu chvíli to udělá to, že neseženeme peníze no, no je to

¹⁶² Myšleno MUDr. Lukáš Malý, který v posledních letech úzce spolupracuje na projektu.

¹⁶³ BARTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

o důvěře. Dneska humanitární pomoc je o důvěře. A zvláště cílená, když ten projekt je spojený s tím obličejem.“¹⁶⁵

Ve vztahu k místním, a především k pacientům, popisuje další motor, který ho hnal a stále žene dál: „Potom je taky asi velká role v tom, že z ničeho, co ty sis objevila, tak postupně svojí fantazií a prací, tak buduješ něco a otiskuješ tam jakoby svoji vizi. Protože on není nikdo, kdo mně řekne: ‚Hele, tohle ne.‘ V Adře to není nikdo za českou stranu. V Keni když řeknu: ‚A teď postavíme mrakodrap!‘, tak mně budou tleskat: ‚Hurá, budeme stavět mrakodrap!‘ Takže to je ta realita tvoje, kterou ty vlastně zhmotňuješ ve prospěch těch pacientů. To je vlastně taky to, že proč tě to tak jako bere a bereš to za svoje dítě a obětuješ tomu všechno víceméně.“¹⁶⁶

Vlastní dobrý pocit, který je často odměnou dobrovolníkům, je zřetelný i tady. „A potom samozřejmě asi neméně podstatné je to, že máš obrovskou radost, nebo alespoň mě to neskutečně uspokojuje, že se to podařilo vybudovat, že je tam i dneska obrovské zázemí pro pacienty. Což se ukazuje na tom počtu pacientů, kteří tam chodí, kteří to navštěvují a kterým ty pomůžeš ve spolupráci s tím celým týmem.“¹⁶⁷

Od roku 2008 do Itiba jezdí také medicí z lékařských fakult a pro Bárta jsou i tito mladí lidé velkou motivací. „Ty vidíš, co to pro ně znamená. A teďka jako mockrát jsem si říkal, to snad není možné. To není vůbec možné, že vlastně z jedné myšlenky, která vznikla doma v kuchyni: ‚Pojď, uděláme nemocnici, malé nemocniční zařízení v Africe‘, tak vznikne projekt, který má tak obrovský dosah. V počtu lidí, v počtu partnerů, v počtu financí, v počtu mediků, kteří prošli Itibem. K dnešnímu dni jich je možná k pěti stům, a pořád nejsme schopní uspokojit poptávku. Potom k počtu lékařů, kteří by mohli být doma s nohou na trnoži a oni místo toho jedou do špíny mezi brouky, pavouky, ještě si to musí zaplatit a pořád, pořád je o to veliký zájem.“¹⁶⁸

Bárta uzavřel naše povídání o motivacích, které postupně přicházely: „A tohle jsou všechno jednotlivé věci, které ty seskupíš do nějakého balíčku, který na tebe působí, který tě ovlivňuje a kterému ty podřizuješ ten život. A podřizuješ ho ráda.“¹⁶⁹ Zde je vidět postoj k dobrovolnictví, které je sice „dobrovolné“, ale zároveň je vnímané jako povinnost, přičemž

¹⁶⁵ BÁRTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

¹⁶⁶ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, 21. 4. 2020.

se zde obě tyto dimenze prolínají. I tento jev, objevující se u dobrovolníků poměrně často, ve VFI chybí.

6.1.2 Motivace lékařů

V následující podkapitole se budu věnovat datům, která jsem získala při rozhovorech s lékaři, kteří strávili v Itibu minimálně dvě mise. Data budou anonymizovaná. Pouze u MUDr. Lukáše Malého, který již na několika misích zastoupil Aleše Bártu ve vedoucí pozici, by anonymizace mohla být pouze částečná a zároveň sám respondent souhlasil s jmenovitým uvedením v práci. To vše z prostého důvodu, neboť se jedná o člověka, který s Itibem úzce spojil svůj život a mnohé mu, podobně jako Aleš Bárta, musel obětovat.

1. Hodnotová funkce

Tato funkce se u všech respondentů objevovala ve velké míře. MUDr. Lukáš Malý v našem rozhovoru hovořil o svých představách i volbě povolání. „Zdravotní bratr, to je přece úžasné, můžu někomu pomoci, můžu se takhle realizovat v životě. Nechci říct, že život je jen práce, ale je to velká část života. Už nevím, kdo to řekl, ale ‚Čím bych byl, kdybych se neúčastnil?‘ – ta aktivní participace na životě prací, tím, co tě plně pohltí. Mně bylo dobře v péči o druhé. Jednak pomoci druhým, ale zároveň realizovat dobrý život. A to tím, že pomáhám druhým, protože v tom vidím smysl. A tak bych to řekl. Touha být prospěšný druhým, to je smysl mého života.“¹⁷⁰

Z rozhovoru s další respondentkou bylo až hmatatelné, že dobrovolnictví a potřebu pomoci bere jako normální, přirozenou. Sama nedokázala popsat prvopočátek této touhy, která je v ní hluboce zakořeněná. „Mamka mi říkala od dětství, že budu jednou léčit černoušky v Africe, tak nevím vlastně, ale asi to tam bylo od brzkého věku. Ale vypátrat prvopočátky? Já vím, že na gymplu jsem dělala francouzštinu, protože v koloniích je fránina, na vejšce španělštinu, protože v jiných koloniích je španělština. To bylo asi strašně brzo ustanovený ve mně.“¹⁷¹ Dále vnímá potřebu využít, že ona studovat může, že může pomáhat tam, kde pomoc chybí. „Humanitární cítění nebo nějaká pomoc, pocít, že někdo se někde

¹⁷⁰ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁷¹ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

narodil v nějakých podmínkách a já v nějakých jiných a já mám možnost studovat a oni ne a že tam by to chtělo něco s tím dělat. Ať nějaká přímá pomoc, nebo teď se to přerouje do té formy edukační.“¹⁷²

Částečná hyperbola je zřejmá i z další výpovědi lékařky, která se opět vrací k dobrovolnictví vyznačujícím se normálností a smysluplností. „My se vždycky smějeme s Aleškem. To je přece nejlogičtější věc, co se dá s dovolenou a penězma udělat. Co jinýho bys s tím chtěla dělat? A je hezký, že tam se sejdeš s těma lidma, kteří to tak taky mají. Itibo má ten skvělej filtr, že když nejsem na to prásknout dovolenou a tři platy, tak tě tam nenajdu. Já v tom prostě vidím smysl a nějakou normálnost.“¹⁷³

MUDr. Lukáš Malý se vyhýbal pojmu „pomoc“ a často zdůrazňoval, že dobrovolnictví není jednostranné, ale že dobrovolník vždy něco přijímá zpět. „Já bych to nenazval pomocí, ale prací společně na něčem, protože já nemám rád to slovo pomoc. Je to spolupráce, protože i oni by mohli přijet pomáhat sem v jiném ohledu. Práce s místními, práce v jiné kultuře a vím, že můžu něco přinést, schopnosti, dovednosti, které mohou pomoc jim. Na druhou stranu oni velmi pomáhají mně.“¹⁷⁴ Zde se tedy jedná o hodnotu vzájemného respektu, kterého si je lékař vědom.

Ke vzájemné reciprocitě se vyjádřila také další lékařka, která v Itibu prožila již šest misí a na podzim, pokud to aktuální situace dovolí, se chystá na další. „Já mám ráda lidi, ráda s nimi pracuju a není pro mě problém si vzít dovolenou a zaplatit si to. Protože vnímám tu důležitost, a to pro ně, ale i pro sebe. To není jednostranný. Důležitost, že jim tam reálně můžu pomoci. A zároveň to, co mi to dává, je taky obrovský. Takže já neřeknu: ‚Jo, já strašně ráda pomáhám.‘ To je, jako když já dám někomu dárek a to, že mě to uspokojuje, je část té motivace. Protože jestli mně někdo bude tvrdit, že někdo pomáhá a to, že ho to uspokojuje, není součástí motivace, tak je podle mě lhář.“¹⁷⁵ Dobrý pocit z vykonané práce je tedy dle jejich slov dobrovolníkům vždy odměnou.

Humanitární směr, který byl silnou motivací mé respondentky, ji následně dovedl k dnešní profesi, přičemž konkrétní humanitární projekt byl a je výsledkem tohoto propojení. „Já jsem od začátku byla zaměřená na nějaké humanitární směry, čistě jako organizace neziskový, nebo jestli to skloubit s biologií, kterou jsem vždycky dělala a pak z toho

¹⁷² Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

¹⁷³ *Tamtéž*, 22. 5. 2020.

¹⁷⁴ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁷⁵ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

vykrytalizovala parazitologie a ty tropické nemoci a říkala jsem si, že to je ideální, že to jsou přesně ty humanitární projekty, které mě zajímají. A byla otázka, ke kterému projektu se nachomýtnu. (...) Itibo bylo dobrý v tom, že to byla měsíční mise, na kterou stačila dovolená.“¹⁷⁶

Často jsme také narazili s respondenty na to, že motivaci nedokáží popsat, že je v nich a sami nemají ani potřebu o ní více přemýšlet. Zdá se mi, že tuto skutečnost velmi výstižně shrnul opět MUDr. Lukáš Malý, který velmi otevřeně, niterně a lidsky mluvil o své motivaci. „Vychází to z toho, co je v člověku nejvnitřnější, z toho vnitřního pramene. A odkud vyvěrá ten pramen? To je to, co je tobě nejvlastnější. Pro mě je ta víra důležitá, ta vnitřní víra. Já nemyslím zevní náboženské projevy, ale ty niterné věci. Bez víry bych ani naději neměl. V Africe nevím, co bych dělal, tam ta racionalita a emocionalita, to nestačí. To jsou ty tři věci – něco niterného, dejme tomu pro mě ta víra, ratio a emoce. Tři pilíře vlastně spolurozhodují o tom, co děláš a jaký člověk je.“¹⁷⁷

Na úplný závěr popisu této funkce jsem se rozhodla uvést výpověď, která se týká nespravedlnosti a práva. Na první pohled se může zdát, že přímo k hodnotové funkci tyto pojmy nepatří, mým cílem je ale také doplnit VFI o své vlastní poznatky. Lékařka popisuje svůj postoj k nespravedlnosti, kterou v Africe také vidí, neboť i ta je jednou z motivací pomáhat na tomto kontinentě. „Mě vždycky strašně dmýchala nespravedlnost. Já kdybych ustála mít žaludek na to, být právník, tak když je někde bezpráví a ten člověk za to nemůže, tak to mně vždycky přišlo neuvěřitelně nespravedlivý. Tak možná že tam se to nějak formovalo, že tohle není fér. A přijde mi normální, že když tady mám všechno, tak musím pomoci tam, kde to není. Nebudu si to tady užívat, jako že jsem ten privilegovaný.“¹⁷⁸ Tato výpověď by se dala zařadit k hodnotové funkci pomoci, avšak rozhodla jsem se ji zařadit na toto místo pro spojení s africkou kulturou.

2. Funkce porozumění

Další funkce hovoří o dobrovolníkově růstu, kdy se učí něco nového, zlepšuje své schopnosti a dovednosti. Pro lékaře, kteří Itibo navštěvují opakovaně, bylo poměrně

¹⁷⁶ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

¹⁷⁷ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁷⁸ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

nesnadné popsat motivace před první misí a zároveň i jejich vývoj. Avšak touha naučit se něco nového se objevovala opakovaně, a to z profesního i lidského postoje. „Hodně se tam učím. Medicínsky i lidsky.“¹⁷⁹

Lékaři v Itibu nevykonávají pouze svou profesi, ale účastní se výkonů a zákroků všech specializací. Zakladatel nemocnice Aleš Bárta dbá, dle výpovědi respondentky, na to, aby si všichni vyzkoušeli všechno. Z jeho zkušenosti je tedy zřejmé, že ví, proč takovou všestrannost po lékařích a medicích vyžaduje. „Alešek to drží tak, abychom si zkusili všichni všechno. (...) A ono to vypadá úsměvně, že si chceme všechno zkusit, ale ono se pak fakt stanou situace, když člověk potřebuje tam být k něčemu. (...) Jsou situace, kdy je potřeba na tom člověku šít v jednu chvíli na více místech, aby nevykrvácel. Nebo takových posekaných lidí přejede třeba v jednu chvíli víc. A to, že je tam jeden šikovný chirurg, je hezký, ale někdy je potřeba, aby šili všichni.“¹⁸⁰

Další respondentka zprvu touhu naučit se něco nového nepopsala jako svou motivaci k dobrovolnictví, přiznala však, že je to přirozená součást. „Myšlenka, že se tam něco naučíš, je určitě částečnou motivací všech složek, ale neřekla bych ti: ‚Já tam jedu, protože se chci naučit cévkovat chlapa,‘ a to je podle mě blbost si to myslet. To učení, pro to děláš všechno to, co dělám. Učení je vlastně součástí motivace. Jo, počkej, chtěla jsem se strašně naučit šít. Já jsem se strašně těšila na šití, protože já to nemůžu dělat v práci. Takže šití, to jsem moc chtěla.“¹⁸¹

Jedna respondentka nemá vystudovanou medicínu, ale pohybuje se v přírodních vědách. Pro ni byla tedy zkušenost z Itiba praktickým učením ve všech směrech. „Já se tam dostanu ke spoustě věcí, protože nejsem doktor, jsem přírodovědec. Tak se dostat k té péči o pacienty a k drobným výkonům, které jsem schopná dělat, tak to je pro mě strašně zajímavý, široký. Doktoři tam jedou dělat svojí práci, já tam dělám částečně v laborce svojí práci. Ale zároveň jsem se tam jela učit to, na co si tady vůbec nesáhnu.“¹⁸²

Jak jsem již zmínila výše, dobrovolníci mluvili nejen o učení se a praktickém využití svých znalostí, ale často zmiňovali také osobu zakladatele, který zvláště MUDr. Malého naučil mnohé kolem nemocnice i lidsky. „Naučil jsem se strašně moc od Aleše. Jeho si

¹⁷⁹ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁸⁰ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

¹⁸¹ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁸² Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

opravdu moc vážím a obdivuji. A naučil jsem se od něho klid, klid při práci. Díky němu si taky uvědomuji, co je důležité. Ano, támhle nefunguje sterilizátor, tady je ucpaná jímka, ale teď jde o toho pacienta, jde o člověka.“¹⁸³

3. Funkce rozvoje osobnosti

Zkušenost z dobrovolnictví utvrdila také některé lékaře v jejich touze vytrvat ve studiu. MUDr. Malý o tom mluvil v souvislosti s jednou nepovedenou zkouškou na medicíně a následnou zkušeností při dobrovolnictví v Ugandě. „Ta první Uganda mě pomohla v tom, že já jsem si uvědomil, že chci studovat medicínu, že chci nadále dělat to, co dělám.“¹⁸⁴ Nejednalo se zde o útek, ale o vnitřní touhu po ujištění vytrvat v oboru, což dobrovolník na misi také získal.

Jedna z respondentek měla na starosti skupinu mediků. Vzhledem k delšímu časovému odstupu – v Itibu byla před více než čtyřmi lety – nedokázala popsat osobní motivaci. Při dalších výjezdech s budoucími lékaři již však věděla, že ji i tento aspekt posune dál, a tak se těšila i z vlastního růstu. „Taky když tam jedeš s mediky, tak ty je musíš vést a jejich zpětné vazby byly fakt pozitivní, že jsem je něco naučila. A já od té doby vlastně učím mediky. A oni mě pak měli za vzor, ke kterému se obraceli, když byl problém. To je pro mě hodně potěšující zjištění, že takovou vlastnost můžu mít. Profesně mi věřili, ale i lidsky.“¹⁸⁵ Svou zkušenost z vedoucí pozice popisuje i MUDr. Malý. „Já jsem nikdy nebyl typ vedoucího pracovníka. A tam mám najednou na starosti celý tým. Tohle mě velmi posunulo, a teď mě to naplňuje.“¹⁸⁶

Určitý posun v reakcích lékařů popisuje opět lékařka, která v Itibu prožila šest misí a zkušenosti z Keni do velké míry ovlivnily její přístup. „Já jsem si primárně nemyslela, že bych byla člověk k akutním stavům, protože tady to nedělám. Ve výsledku ale jsem to sama za sebe zvládla. Dřív jsem byla hysterka, ale posunula jsem se fakt hodně, jako hodně, a to není daný Itibem, ale myslím si, že teď vydržím o moc víc a tomu Itibo určitě pomohlo.“¹⁸⁷

¹⁸³ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, 12. 6. 2020.

¹⁸⁵ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁸⁶ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁸⁷ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

Také lékař Malý popisuje práci na sobě. Ne však prvotní motivaci, ale vzhledem k několikanásobné účasti na misi popisuje spíše další a další práci na sobě spojenou se ztrátou evropských jistot. „Můžu tam na sobě pracovat, a to hodně posouvá toho člověka. Ty vlastně rosteš. Překonáváš překážky, problémy. Dostaneš se do situací, které jsou hodně nestandardní, jsou nejasné, nejisté. My se v kontextu západní kultury pohybujeme na jistotách, zajišťujeme něco, co bude a máme ty diáře. Ale tam ty máš tu možnost vkročit do obrovské nejistoty. Nevíš, co je tomu pacientovi, nejsi si jistá, a to je tak strašně nestandardní. V klinické praxi v Česku si jsme nejistí, ale máme spoustu dalších metod a děláme svou specializaci a víme, co děláme. Tam ne, tam děláš všechno, kardiolog dělá otravu organofosfáty a ta nejistota člověka strašně posouvá. A poznám se, jak reaguji v takové nejistotě.“¹⁸⁸

S prvotní motivací práce na sobě respondent do Keni neodjížděl, případně ne vědomky. Změna po návratu však byla tím radikálnější. „Asi jsem tam s tím nejel, nebo si to neuvědomuju. Ale hodně mě to změnilo. Já jsem takový německý stroj, jedu hodně na čísla, i operace mám nalajnovány. Ale zpátky se hrozně blbě vrací a mně se pak vždycky stalo něco, protože si tam člověk uvědomí, co je vlastně důležitý.“¹⁸⁹

Velmi silný pocit vlastního bytí, sebevědomí a osobního rozvoje popsal MUDr. Lukáš Malý. „Já nevím, jak to říct, ale zintenzivňuje mně to vlastní bytí. Vnímám sama sebe víc v tom životě.“¹⁹⁰

4. Kariérní funkce

Otevřenost jsem během rozhovorů vnímala ze strany respondentů při odpovědích na otázky, které se týkaly právě kariérní funkce. Komplexně lze říci, že nikdo z lékařů do Itiba nejel s tím, aby dobrovolnictví pomohlo jeho kariéře, zároveň však většina přiznala, že misi ve svých životopisech mají a je jim to ku prospěchu. „Samozřejmě další věc je dát si to do CV. Je to jeden z motivů, je to zajímavé v životopise, že děláš něco takového, ale rozhodně to není prvotní. Já nejsem typ, že bych pracoval na nějaké kariéře, takže to není výrazný motiv, ale je tam.“¹⁹¹

¹⁸⁸ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁸⁹ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, 12. 6. 2020.

¹⁹¹ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

Pouze jeden respondent podotkl, že dobrovolnictví v životopise nemusí sloužit vždy jako benefit. „Já myslím, že to je spíš opačně, protože když mám v životopise napsaný, že jsem byl v Africe, tak to může znamenat, že tam budu chtít jet znovu. To je pro primáře občas překážka. Ale některý jsou osvícení a berou to v pohodě. Ale samozřejmě pro někoho to je plus.“¹⁹²

Další lékařka sice přiznala, že pro budoucí kariéru je dobrovolnictví přínosem, ale jako motivaci jej nepojmenovala. „To, že se tam naučím víc z profese je super, ale to je bonus. To zjistím až tam, ale nejela jsem tam s tím.“¹⁹³

Zkušenost s dobrovolnictvím velmi ovlivnila také dalšího lékaře, a sice ve výkonu profese, neboť si v Itibu vybral svou specializaci. S takovým úmyslem však do Afriky neodjížděl. „Ve finále jsem si tam vybral svůj obor. Já jsem byl nerozhodný, když jsem tam jel, a tam jsem si vlastně řekl, že jo, že to bude ono. (...) Když jsme tam dojeli, tak tam nebyl nikdo, kdo by šel na chirurgický obor, tak mi řekli, že teda půjdu na porodnici. Tak jsem říkal, že jo.“¹⁹⁴

Jiná respondentka přiznala, že zkušenost z Itiba využívá při své práci v České republice. Z její výpovědi je zřejmé, že první motiv byl odlišný, ale vnímá svůj pobyt v Africe jako benefit a při dalších misích se stal její motivací i kariérní přínos. „Zároveň já fotím, co se dá, a pak to ukazuju na fakultách, když učím, a je to skvělý, když můžu ukázat konkrétního člověka. To je to, co si pak ti studenti odnášejí z těch přednášek. A mě to strašně saturuje; předat nějaký nadšení do té humanitární činnosti tak, jak to vnímám. A pak ty můžeš dělat nějakým farmaceutickým firmám na jejich zasedání hodinovou přednášku, a najednou mezi nima jsou lidi, kteří chtějí přispívat, přemýšlejí, jaký přístroje by tam byly potřeba. A to je skvělý. V lidech to je, lidi chtějí pomáhat, jen většina neví jak, nemá s tím zkušenost. Když pocítí, jak o moc větší uspokojení je dávat než brát, tak to spustí kaskádu, která je krásná a už ta pomoc jede.“¹⁹⁵ Z druhé části výpovědi je zároveň zřejmé, že respondentka propojuje svou práci s možností pomoci projektu finančně, a sice prostřednictvím získání dalších dárců.

¹⁹² Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁹³ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁹⁴ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁹⁵ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

5. Sociální funkce

Lidé, vztahy a podněty okolí silně působily i na mé respondenty. MUDr. Malého ovlivnilo prostředí nemocnice, kde pracoval, ale také spolupracovníci. „Dostal jsem se shodou okolností do Nemocnice Pod Petřínem, a to je takové prostředí hodně podnětné pro přemýšlení. Tam jsem se setkal s kamarádkou, která chtěla vyjet do Afriky, a tak jsme společně přemýšleli, jak to tedy provedeme. Potom jsem se seznámil s kolegyní, která mě potom kontaktovala, abychom spolupracovali, a to byl rok 2012. V tom roce jsme společně, a ještě s týmem dalších lidí vyjeli do Ugandy, kde jsme se snažili o paliativní péči. (...) Když nemůžu, tak rozhodně mi pomáhal Aleš. Já jsem říkal: ‚Alešku, jak si mohl, jak si to mohl zvládnout?‘ A on mi vždycky říkal: ‚To je, vid’? A to nikdy nevidí.‘ Ale jdeš spát a druhý den zase vyjde slunce, přijdou další pacienti a jdeš dál. Nebylo mi dobře, a ono to jelo dál, ostatní mě podrželi.“¹⁹⁶

Postava zakladatele nemocnice je silným motivátorem mnoha dobrovolníků, kteří se do Itiba opakovaně vrací. „Ten element, nad kterým jsem taky přemýšlela, je Aleš. Představa, že tam jedu bez něj, tak to není ono. On vytváří neskutečnou podstatu. A bez něho já si to nedokážu představit. On tomu dává domov. On se o tebe stará jako doma. Umí být přísný, umí i zvednout hlas, když neuklízíme správně, ale dodává tam tomu domov. Pocit toho, že je všechno, jak má být. Asi by nás nezachránil, ale pocitově mám naprostý pocit bezpečí, že s ním se ti nic nestane. A to je v místě, kam ti vozí lidi posekaný mačetami, docela dost důležitý element.“¹⁹⁷ I druhá respondentka zdůraznila roli Aleše Bárty a jeho postoj. „Tam je strašně důležité to nastavení Aleška, jak on to vnímá. On má přesně to nastavení, které je v mých očích optimální. On ví, že to tak má být a dělá to bez keců. No a proč to dělám? Protože to je potřeba. Je strašně málo lidí, kteří bez keců to udělají, a on ví, že je potřeba ten přístroj, tak ho nějak zařídí.“¹⁹⁸

Tatáž respondentka popsala také Bártovu starost o celou skupinu lidí, kteří do Itiba přijíždějí pomáhat. „Itibo je neskutečně rodinný a má to propracovaný systém, jak tam jezdí ti stážisté. Alešek se neuvěřitelně o ty lidi stará. To se ti nestane nikde, že přiletíš, na letišti

¹⁹⁶ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

¹⁹⁷ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

¹⁹⁸ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

na tebe čeká sanitka, která tě odveze a všechno, co potřebuješ vědět, znát, tak tam všechno je.“¹⁹⁹

Jedna z lékařek mluvila i o vztahu s mediky. Na vzájemné důvěře a poznávání jeden druhého se snažila pracovat již v České republice. „Strašně mě bavilo, ti medicci. Jakmile jsme si je vybrali, tak jsme si je začali vychovávat. Ne, to je špatný slovo. Sledovat, co jsou zač. Oni k nám chodili do služeb. Potřebovala jsem vědět, s kým do toho neznámého prostředí jedu. (...) Abychom se poznali dřív než na tom letišti. A ten proces s nimi byl fakt super. A musím říct, že všechny moje tři lékařské skupiny, to byla báseň.“²⁰⁰

Lidé, kteří společně prožili měsíc v Itibu, jsou ve spojení stále. Některé skupiny spolu tráví velké množství času a do Itiba se vrací ve stejném složení. „Je zajímavý, že ta původní skupina se vídáme doteďka. Jezdíme spolu na prodloužený víkendy, vídáme se pořád. A z toho tak tři, čtyři lidi se vídáme dvakrát za týden, i naši rodiče se znají, a tak se to provázalo. Takže i to, že tam jezdí určitá skupina lidí, který to vnitřně v sobě mají.“²⁰¹

Velmi nestandardní a náročné africké podmínky vyžadují zázemí odolné a vzájemně si důvěřující skupiny. Kým se lékaři na měsíc obklopí, je pro ně tedy zcela logicky zásadní. „Pro mě je strašně důležitý, s kým tam jedu. Já jsem teda vždycky měla štěstí na to, jaký skupiny jsme vybrali, ale je to hodně důležitý. Když to klapne, pro mě ta skupina je taková malá rodina.“²⁰²

Závěrem pasáže o motivaci, která se týká vztahů, lidí, s nimiž tráví lékaři čas na misi, si dovolím delší citaci. Jedna z respondentek v ní popisuje a shrnuje postavení Aleše Bárty i předávání projektu Lukáši Malému. „Já myslím, že do Aleška se musí každý zamilovat vzhledem k tomu, že tam s ním může strávit měsíc. Se vším tím, že on zvládá udržovat atmosféru a ten svůj humor, jak ho známe z Čech, tak tam se to ještě násobí a zvládá tam fungovat neuvěřitelně. Postavil to a dokáže držet si klid v situacích, já si myslím, že tam když ho kdokoliv vidí u práce, tak má čirý obdiv. Takže si myslím, lidi se vrací do Itiba kvůli Itibu, kvůli pacientům, vrací se do té atmosféry, do smysluplnosti, která tam je hmatatelná, všichni se vracíme za Aleškem, protože kdyby řekl, že můžeme s ním být měsíc v Grónsku v chýši, tak pojedou všichni do Grónska do chýše, protože nám to je úplně jedno, protože tam bude Alešek. A myslím, že tak to má strašně moc lidí, kteří Itibem projdou. Ale já si

¹⁹⁹ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²⁰⁰ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²⁰¹ *Tamtéž*, 21. 5. 2020.

²⁰² *Tamtéž*, 21. 5. 2020.

myslím, že je nevyhnutelný, aby to bylo nějakým způsobem předaný. Já jsem strašně ráda za Lukáše, protože to je někdo, kdo pro Itibo dýchá stejně jako Aleš. Někdo, kdo si postavil teď tu kariéru tak, že si může dovolit tam trávit nějaký čas. Zároveň se věnuje zpětné vazbě sem do Čech, píše články, přemýšlí nad tím celým projektem, má ten humanitární rozměr. Velice hezky to přebírá a já mu moc fandím.“²⁰³

Respondenti mluvili také celkově o lidech, kteří Itibo drží, tvoří „itibskou rodinu“. Zde se jedná nejen o mediky a lékaře, kteří africkou zkušeností prošli, ale také o dárci, filmaře, kteří o projektu natočili dokument, podporovatele Itiba. „Myslím, že kolem Itiba jsou lidi, kteří jsou ochotní obětovat část svého něčeho, ať jsou to dárci a je to část majetku, nebo ty, kteří tomu dávají čas.“²⁰⁴

Na závěr zde chci popsat ještě jeden druh vztahu, který lze díky dobrovolnictví navázat. Jde však o výjimku. Jedna z respondentek našla zalíbení v místním muži a jejich vztah, který trval několik let, byl také motivací k návratu. „To byl pak ještě ten můj románek. To byl konec mojí první mise. A pak bych teda lhala, kdybych řekla, že to nebyla jedna z motivací se tam vrátit.“²⁰⁵ Jiní respondenti však podobnou motivaci nevedli.

6. Funkce ochranná (protektivní)

Následující funkce spočívá v útěku k dobrovolnictví od něčeho, co člověk ve svém životě musí řešit. Již výše v práci zaznělo, že lidé, kteří by do Itiba jeli řešit nějaký problém, nejsou vítáni. Mise vyžaduje zdravotníky, kteří budou stoprocentně fungovat. Takové tvrzení zaznělo i při rozhovorech.

Lékař Lukáš Malý, který se ještě před keňskou misí účastnil několik let projektu v Ugandě, vzpomínal na prvotní motivy. „Tehdy byl ještě motiv ten, že jsem neudělal zkoušku z patologie na medicíně. Chtěl jsem odejít z medicíny úplně, ale já jsem od ničeho neutíkal. Ale otevřel se mi nový obzor, že můžu pomáhat druhým, ale v nových kontextech. A mně ta první Uganda hodně pomohla v tom, že jsem si řekl, ale já přece chci studovat, chci to dělat i nadále.“²⁰⁶

²⁰³ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²⁰⁴ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²⁰⁵ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²⁰⁶ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

Následně lékařka, která nese zodpovědnost za mediky, se k motivaci vyjádřila zcela jasně. „Já říkám často studentům, že není dobré plést si práci v rozvojové zemi s psychoterapií. Pro mě to útek nebyl. Kdybych si chtěla něco vyřešit, tak jdu třeba do hor, do Santiaga de Compostely, ale Itibo by bylo příliš složité na to, abych si tam něco řešila.“²⁰⁷

6.1.2.1 Časté kódy, které ve VFI chybí

Některé kódy, které se objevily při analýze rozhovorů, se více či méně vymykají z teorie VFI. Jak je již v teoretické části práce zmíněno, teorie VFI není zdaleka komplexní, a proto je zcela relevantní doplnit ji o kódy, jež jsem analyzovala. Proto jsem se v následující kapitole rozhodla věnovat těm motivacím, které u lékařů rezonovaly silně, s danou teorií však nesouvisí.

Normálnost, nutnost, povinnost. Do této kategorie jsem zařadila výpovědi, které se nejčastěji dotýkaly pomoci, avšak nutno dodat, že velmi často chápanou jako přirozená potřeba, normálnost a smysluplnost. „Jedeš tam pomoci, užiješ si srandu, jsi v krásném prostředí, děláš, co tě baví a dává ti to smysl všechno dohromady. Přejde mi to jako přirozený, normální tohle dělat prostě.“²⁰⁸

Jedna z respondentek mluvila také o potřebě jet do Itiba a na jejím projevu byla cítit velká touha. „Já už tam potřebuju jet. Já jsem byla v Itibu pětkrát a stalo se to součástí mého života natolik, přestat by bylo extrémně těžký.“²⁰⁹

Také další mladý lékař, který se do Itiba chystá na podzim potřetí, mluvil o komplexnosti motivací a celkovém smyslu. „Že bych byl nějak moc nábožensky založený, to se říct nedá, že bych byl altruista, to teda taky ne. Ale přijde mi to prostě jako smysluplná dovolená. Mám to nějak v sobě. Člověk má smysluplný cíl, proč tam jede a mně to dává dohromady velký smysl.“²¹⁰

Postupné dozrávání. Několik respondentů mluvilo o vývoji motivací k dobrovolnictví samému v průběhu dospívání. Nejzřetelněji o tom hovořil MUDr. Malý. „Studoval jsem zdravku a třeba ošetřovatelství a humanitní vědy má blízko k dobrovolnictví.

²⁰⁷ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

²⁰⁸ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²⁰⁹ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²¹⁰ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

Tam to ve mně krystalizovalo a postupně jsem si říkal, že mám rád cestování, mám rád nové kultury a tam vznikla první myšlenka: „Co takhle jet někam ven, pomoci lidem, kteří to potřebují?“²¹¹

Vnitřní energie. Opět se jedná o smysl, který by se dal propojit s hodnotovou funkcí a smyslem dobrovolnictví. Zde ale ve spojení s energií, proto jsem jej zařadila na toto místo. „Vnitřní energie k tomu, že to, co děláš, má smysl a že máš z čeho brát. Že tě to povzbudí vnitřně, niterně. To dobrovolnictví není, že já bych jenom dával, to jde na obě strany. Z toho, co já teď dělám třeba pro Itibu, já z toho mám hrozně moc. Až si občas říkám, že to je nefér. Pro mě to je pocit smysluplné práce, i když někdy padám na hubu i v Itibu, někdy to je hodně těžké. Je to pro mě také velmi inspirující, když vidím lidi, kteří prošli Itibem. A zároveň my můžeme inspirovat lidi, aby dělali nějakou dobrou věc.“²¹²

Také další respondentka mluvila o načerpání sil do další práce, o energii, kterou chtěla získat z dobrovolnictví v Itibu. Zároveň se její výpověď úzce pojí s dalšími motivátory, které jsem pojmenovala jako vděčnost lidí a vnímání pacienta. „Když třeba bádáš nad těma tropickýma nemocema, tak potřebuješ někde nabrat tu energii k tomu se zase věnovat vědě, protože potřebuješ vidět pacienta a primitivně si uvědomit: ‚A tohle je ten, který to potřebuje, a kvůli němu to dělám.‘ Je strašně noblesní, když to někdo zvládne dělat úplně bez toho, úplně se od toho oprostít, to je podle mě vrchol altruismu to odevzdat a nepotřebovat tu zpětnou vazbu, ale jsme zvířátka a potřebujeme živit něčím ty pocity.“²¹³

Vděčnost lidí. V Africe není zdravotnická pomoc ani zdaleka tak dostupná jako v Evropě. Vděčnost pacientů směrem k lékařům je tedy obrovská. „V Africe je bůh. Pak možná nějakí politici, pak doktor a učitel. Lékař je vlastně polobůh. To je věc, kde oni si nedokáží pomoci, a potřebují tě. Cokoliv se týká našeho zdraví, tak to je velmi emotivní, velmi osobní. Pro ně je doktor vlastně velmi důležitý. (...) Ta vděčnost, kterou tam vnímáš, ta je neskonalá. Tady jako: ‚Dík.‘ Jako já mám tady skvělé pacienty, který jsou vděční, ale pořád to přebíjí strašně moc negativních vlivů. Mě strašně moc irituje ta emocionální okleštěnost, kterou tu máme. A tam jí můžu vnímat. Tam žádná oploštělost nikde není.“²¹⁴

²¹¹ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

²¹² *Tamtéž*, 12. 6. 2020.

²¹³ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²¹⁴ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

V Itibu a Africe celkově má rodina zásadní roli, a to i při umírání jejích členů. „Tam zažiješ zásadní věc, že ten člověk umře a rodina ti poděkuje, žes udělala všechno, cos mohla. Což se ti tady v podstatě nestane.“²¹⁵

K vděčnosti a reciprocitě se vyjádřila také respondentka, která hovořila o vzájemném obdarování, kdy dobrovolník nejen dává, ale také nadmíru přijímá „Kromě toho relativně malého okruhu lidí, kterým to fyzicky pomůže tam, v Itibu, tak si myslím, že k tomu je minimálně stejně velký počet lidí v Čechách, kterým to dalo neskutečně moc.“²¹⁶

Limity jazyka při pojmenování motivací. V rozhovorech s lékaři i s Alešem Bártou jsem se často setkala také s tím, že své motivace nedokázali přímo pojmenovat. „Prostě to mám v sobě, já nevím, jak to říct.“²¹⁷ To jsou slova zakladatele projektu. Z rozhovoru s ním bylo často zjevné, že nad pojmenováním motivací nepřemýšlí, žije posláním samým, pomocí. Také MUDr. Malý, který je aktivně spojen s akademickou půdou, neboť působí na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze, se ke konkrétnímu pojmenování motivací vyjádřil následovně. „Dnešní svět, dnešní věda se snaží všechno objektivizovat. Ale jsou to ty nevýslovné, nepojmenovatelné věci. Není to jako jedna plus jedna jsou dvě. To nejde tak snadno říct. To se v člověku sbírá a kvasí to v něm, to se nedá popsat objektivním jazykem vědy.“²¹⁸ I při dalším popisu a snaze o pojmenování hlubších motivátorů se respondenti často vraceli k náročnosti své impulsy pojmenovat. „Jsou lidi, se kterými si nemusíš vysvětlovat, proč tam jedeš a proč dovolenou a tak. Nepojmenováš to, prostě to tak je, to máme s Aleškem stejný. Jsou věci, nad kterými nepřemýšlím, a přijde mi to normální. A Itibo je normální to dělat.“²¹⁹ Vystává zde otázka, z jakého důvodu je těžké motivace pojmenovat. Mnohdy proto, že se jedná o emoce, pocity, jindy pro určitý návyk, který je součástí toho, jaký člověk je a jak jedná. Tento habitus je výsledkem socializace ve skupině, obnáší jak hodnoty, tak konkrétní návyky chování. Lze se tedy z výpovědí domnívat, že kolem projektu se vytvořila skupina lidí, která sdílí určité hodnoty i zájmy upevňující se skrze vztahy. S takovým uvažováním VFI nepočítá, koncept je velmi strohý.

²¹⁵ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²¹⁶ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²¹⁷ BARTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

²¹⁸ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

²¹⁹ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

„Ono se to těžko definuje, protože mám pocit, že to je něco, co vychází z podstaty člověka, z jeho nitra. To je prožité, to nemůžu takhle jednoduše popsat. (...) Pro mě to je hodně těžké to formulovat, aby to vyznělo tak, jak to cítím.“²²⁰

Ze všech rozhovorů bylo zřejmé, že daný lékař nepotřebuje sám pro sebe přesně definovat, co ho do Itiba přivádí a proč tam jezdí.

Africká medicína. Všichni lékaři neopomíjeli africkou medicínu, která jim umožňuje se do velké míry soustředit jen na pacienta, a nebrzdí je v jejich práci administrativou.

Velmi podrobně to zmínila lékařka, která zároveň přiznala, že vztah pacienta s lékařem a ryzí medicína jsou její největší motivací k návratu do Itiba. „Kdybys zažila českou, nebo ne českou, ale moderní, evropskou, západní, to je jedno, tak to skýtá strašně moc věcí, který vlastně do té medicíny nepatří, který ti jenom trápí hlavu, stresují tě. Papíry, sociální chování, vztah pacient a lékař. (...) Tam to není. Celou pracovní dobu se věnuješ jenom pacientovi. Tam to je devadesát procent pacient, deset procent něco jiného, tady to je přesně naopak. Nebo jako ty se mu věnuješ, ale ne s ním. Řešíš věci okolo pacienta, ale řešíš to mimo toho pacienta na židli s telefonem a tužkou. Tady to nevidí a nevnímají, a pak má pacient pocit, že mu vůbec nepomáhám. A to je v Africe krásný, že tam to tak není. To je moje asi největší motivace tam jezdit.“²²¹ Takto popsala svou motivaci lékařka, která v Itibu prožila několik měsíců a v České republice má již několikaletou nemocniční praxi.

Také MUDr. Malý se věnoval komparaci medicíny u nás a v Keni a poukázal na přístup lékaře k pacientovi. „V Itibu je to v daleko větší míře o člověku. O nějakém skloubení bio, psycho, socio, spirituální v jedno, a vyústěním toho je aplikace medicíny. Kdežto tady mně přijde, že je to hodně technické. Tady mám pacienta v ambulanci, EKG už mám dávno natočeno, odběry mám už kolikrát taky odebrané. Podívám se na ta fakta, na ta čísla. Tam stojí ten pacient a někdy to už skoro vypadá, jako kdyby ten jeho subjekt obtěžoval, že já tady mám přece objektivní čísla, nezpochybnitelné EKG. Jo, a to tam není, v té Keni. (...) Tohle jsou jenom pomocná vyšetření, to jsou prodloužení našich smyslů. (...) V Itibu ti často řeknou bez vyšetření: ‚Já trpím malárií,‘ kdežto v Evropě řeknou: ‚Já mám malárii.‘“²²²

²²⁰ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

²²¹ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²²² MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

Jiná lékařka opět velmi silně hovořila o potřebě kontaktu s lidmi. „Já jsem šťastná, že tam můžu vidět ty pacienty. Zeptat se, kde k tomu přišli. Na to jsem se moc těšila. Jakýkoliv kontakt s pacientem pro mě je zajímavý, protože to je ta chvíle, kdy vyjdu z té laboratoře a vidím toho, kvůli kterému tam jsem pořád zavřená.“²²³ Tato motivace k další návštěvě Keni by se dala zařadit do kariérní i do funkce porozumění, neboť v sobě spojuje několik dílčích aspektů.

Z reakce lékaře, který má v Itibu na starosti mediky, vyplývá, že také oni si uvědomují potřebu komunikace s pacientem jako zásadní pro svou budoucí práci. „Tam je vnímání pacienta úplně jiné než tady a hodně studentů to i píše do esejí po návratu. Tady je rozkouskovaný, je pod drobnohledem vědecké objektivy. Ale to je těžký.“²²⁴

Africká příroda a kultura. Dalším výrazným kódem, který se ve výpovědích často objevoval, byla fascinace přírodou a africkou obecně. Krása kontinentu ale nenesla pro jednotlivé lékaře stejnou důležitost. Pro MUDr. Malého nebyla fascinace faunou nebo flórou stěžejní. „Pro mě Afrika nebyla vůbec důležitá. Shodou nejrůznějších šťastných okolností, podnětného prostředí přišlo Itibo.“²²⁵

Naopak pro někoho představuje Itibo opravdu krásné místo, které je opakovaně velkým lákadlem. „To, že to je trochu ráj na zemi, to je druhá motivace. Tam je fakt nádherně. Já si tam vždycky připadám jako na chalupě. Chalupa, příroda, venkov, sedíš na terase, díváš se do zahrady. Tím, že to je totální zapadákov, ale boží zapadákov, tam je fakt krásně, jenom zelený, zelený, zelený.“²²⁶

Pro jednoho respondenta se jednalo stále o spojení více motivátorů, které dávaly smysl až ve výsledku. „Já jsem vždycky chtěl do Afriky a nikdy jsem nebyl na turistiku. Kdo mě zná, tak ví, že já se neplácnu na pláži. Ale tohle byla skvělá příležitost být v Africe a dělat obor, který mě baví. Tehdy jsem ještě nevěděl, co chci dělat za obor. Takže to bylo i dobrý rozuzlení. A dohromady mi to dávalo velký smysl.“²²⁷

Nejen příroda, ale i kultura a celkové pojetí života v Africe přivádělo a přivádí lékaře do této české nemocnice v Keni. „Co mě na Africe fascinuje, je právě to, že oni nespěchají. Ze začátku to bylo strašně těžký, protože tebe to vytáčí. Tebe to úplně dere, protože oni mají

²²³ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²²⁴ MALÝ, Lukáš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 12. 6. 2020.

²²⁵ *Tamtéž*, 12. 6. 2020.

²²⁶ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²²⁷ Respondent 2. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

na všechno furt dost času. Jenomže ty se pak zastavíš a zjistíš, že vlastně jo, že v pohodě. Že nemusíš aplikovat to, co musíme aplikovat tady, že musíme stíhat všechno. Že to je nádherný, že se tam můžu zastavit a nechat plynout. Tak pořád pracuješ, pořád něco děláš, ale je to jiný. Ty se trochu zaklimatizuješ na jejich styl života a ty lidi jsou milí a ty jejich úsměvy. (...) A je krásný vyjít za brány nemocnice a trošku to tam prozkoumávat, když nepočítám teď ty těžký momenty v rámci medicíny, který tam byly a jsou. Ale krásně se to tam vyrovnává a ono ti to ukazuje ten reálný život.“²²⁸

Lékaři tam objevují ono důležité a ryzí, co život přináší, a oprost'ují se od veškerého balastu. „Tam člověk řeší jenom to, proč tam je, a to, kde bude spát a co bude jíst. Nemusí řešit, že má dvacet tisíc schůzek, a co všechno musí ještě oběhat a zařídit a který emaily nevyřešil a jaký projekty měl k tomu udělat a po večerech že by měl ještě dopracovat něco dalšího. Má prostě jeden úkol: starat se tam o pacienty, vyřešit, co tam je potřeba a večer si sedne, probere třeba ty pacienty. Být tam s těma lidma, fyzicky být se skupinou lidí, se kterou večer máte čas si povídat. V tomhle světě to má člověk za odměnu, že jednou za čtrnáct dní se sejde u piva a to je i způsob života místních. Neuvěřitelně hodnotný v tom, že oni vnímají, jak říkají: ‚Evropani mají hodinky, my máme čas.‘ Že mají čas na sebe, vzájemně, trávit spolu čas, komunikovat a já si myslím, že se tam vytváří neuvěřitelně silný vazby, protože tam mají čas na sebe.“²²⁹ Opět se i touto výpovědí můžeme vrátit k hodnotové či sociální funkci.

Jedna respondentka se svěřila, že původně odjezd do Afriky neplánovala, avšak využila šance. „Já hrozně ráda cestuju, zbožňuju jazyky. (...) Myslím, že nemám primárně českou náturu. Představa toho dobrodružství byla nepředstavitelná. Ale je pravda, že do chvíle, než mi tohle nebylo nabídnuto, tak jsem Afriku v merku neměla. Ale když pak ta možnost existovala, tak mě to nadchlo.“²³⁰

6.1.3 Motivace studentů

Třetí podkapitola empirické části práce obsahuje data, která jsem analyzovala z esejí studentů před odletem do Keni. MUDr. Lukáš Malý je od studentů vyžaduje již několik let

²²⁸ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

²²⁹ Respondent 3. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 22. 5. 2020.

²³⁰ Respondent 1. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Praha, 21. 5. 2020.

a také on provedl výběr prací dle obsahové bohatosti textu. Já jsem následně analyzovala deset prací, jejichž autory je pět studentek a pět studentů 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Data jsem získala pro svou práci v anonymizované podobě. Lze z nich tedy vyčíst pouze pohlaví pisatele.

1. Hodnotová funkce

Jak jsem již uvedla výše, tato funkce se v motivaci k dobrovolnictví objevuje nejčastěji. V eseji studentů tomu však tak nebylo. K nejčastější motivaci k výjezdu do Keni se dostaneme později, avšak hodnota, touha pomáhat a být užitečný těm, kteří to potřebují, se v pracích studentů objevovala také velmi často.

Jeden ze studentů popsal svou motivaci i ve spojení s prací, za kterou nedostane výplatu, což mu následně umožní pracovat ve větší svobodě. „Dělat něco pro druhé zadarmo má podle mého názoru úplně jiný přínos, než když člověk dělá něco za peníze. (...) Možnost oprostít se od jakéhokoli nároku na finanční odměnu dá člověku určitou svobodu a možnost se soustředit pouze na hodnotu a kvalitu služby, kterou se snaží někomu poskytnout (...) Půjde čistě o to, že se budeme snažit někomu pomoci.“²³¹

Další studentka se v práci vyjádřila následovně. „Když vy sami v lidi věříte a chováte se mile, vrátí se vám to. S touhle vírou pojedu i do Itiba – lidem pomoci, vyslechnout, poradit, pracovat.“²³² Touha pomoci se objevila i u jiné studentky, což se propojilo se smyslem, který v misi vnímá. „(...) pomoc lidem v místech, kde tato pomoc chybí. (...) Spojíme síly a začneme budovat a tvořit něco, co má opravdový smysl.“²³³ Zároveň tatáž studentka vnímá, že dobrovolnictví dává, ne pouze bere. „Chci se stát součástí lidí, pro které žádná překážka neexistuje, kteří jsou odhodláni a přesvědčení, že to, co jsou ochotní do humanitárních a dalších projektů vložit – svoje síly a čas, nejsou pouze jednostrannou investicí, ale vkladem, který se mnohonásobně vrátí.“²³⁴ Zde tedy studentka hovořila o reciprocitě pomoci, která je s dobrovolnictvím úzce spojena.

Další student vyzdvihl potřebu pomoci na místě, kde se pomoci nedostává. Zároveň jedním dechem dodává, že si uvědomuje přínos dobrovolnictví pro něj samotného. „Pomoci

²³¹ M5. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³² Ž7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³³ Ž1. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³⁴ Tamtéž, 29. 6. 2020.

pacientům, pro které může znamenat Itibo jedinou možnou pomoc. Naplnit se sebeuspokojením z pomoci druhým a energií, motivací, elánem být lékařem.“²³⁵

V jedné práci se objevila také silná dávná motivace k dobrovolnictví a pomoci druhým, která nesouvisí s projektem české nemocnice v Keni. Tato příležitost se však studentovi během studie jeví jako ideální příležitost pro naplnění touhy. „Od malička jsem věděl a uvnitř srdce cítil, že bych chtěl být jednou lékařem. Myšlenka, že bych mohl někdy vyjet do Afriky na misi, kde bych pomáhal v nejvíce potřebných oblastech, se pravděpodobně zrodila dávno před nástupem na medicínu.“²³⁶

2. Funkce porozumění

Nejčastější kód, který se objevil ve všech pracích studentů, jsem nazvala „praxe“. V jejich výpovědích se velmi úzce spojují charakteristiky funkce porozumění společně s kariérní funkcí. „Nejedu do Itiba pouze pomáhat a přiložit ruku k dílu, ale hlavně se něco naučit.“²³⁷ Zde jsem se tedy rozhodla věnovat veškerému „učení se“, kromě praxe medicínské. Tu řadím do kariérní funkce.

Mnoho studentů popisovalo touhu něčemu novému se přiučit ve spojitosti s komunikací a jazykem. Nemálo mediků motivuje i fakt práce v týmu s českými i keňskými zdravotníky. „Moc se těším na setkání s místním personálem, na spolupráci, moje největší touha je asi se toho od nich co nejvíc naučit, pochytit.“²³⁸ V práci medičky se objevila motivace k dobrovolnictví, kterou popisuje jako zvědavost i touhu učit se od keňské zdravotnice Diviny. „Jsem moc zvědavá na místní jazyky, na to, jak ob stojí moje angličtina. Z rozhovorů s Lukym mám čím dál větší pocit, že moje budoucí úspěšné léčení bude hodně záviset na Divině, i když ji ještě neznám.“²³⁹

Velmi silnou motivací studentů byl zájem o Afriku, proto jsem tak nazvala tuto kategorii. Jedná se o zájem o dobrodružství i poznání Keni. V původní funkci se rozměr turistiky, dobrodružství přímo neobjevuje, rozhodla jsem se však funkci porozumění o tento pohled rozšířit.

²³⁵ M7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³⁶ M5. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³⁷ Ž3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³⁸ Ž7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²³⁹ *Tamtéž*, 29. 6. 2020.

Ve velké části prací jsem četla o kráse přírody, safari a kultuře, která studenty k návštěvě kontinentu motivuje. „Zajímá mě Afrika! Chtěl bych poznat přírodu, kulturu, zvyky, podnebí, jídlo, jednoduše poznat kousek tohoto kontinentu.“²⁴⁰ Jedna ze studentek chtěla porovnat získané informace o Africe z médií či literatury se svým vlastním zážitkem. „Jeden z důvodů, proč jedu do Itiba, je také můj dlouhodobý zájem o situaci v Africe, a ráda vše uvidím na vlastní oči a udělám si vlastní představu.“²⁴¹ Studenti toužili vyžít z mise maximum, a tak vedle praxe v nemocnici chtěli poznat i život v Keni. „V neposlední řadě si chci přivést i zážitky mimo naši nemocničku – třeba návštěvu trhu, kostela či něčeho podobného – chtěla bych si odvézt představu, jací lidé v tomto koutku země žijí, a jak se jim tam žije.“²⁴² Jiná studentka měla již s africkou zemí zkušenost, ale pouze jako turistka. Tentokrát chtěla zemi poznat jinak, a především být užitečná místním. „Keňu jsem poprvé navštívila v létě 2013. (...) Již tenkrát jsem věděla (...), že se tam chci určitě jednou vrátit. Ale zároveň jsme se nechtěla vracet jen jako turistka, ale chtěla jsem, aby moje další cesta byla přínosem i pro místní komunitu.“²⁴³ Místní fauna a flóra je jedinečná. Krásu přírody zmiňoval v rozhovoru Aleš Bárta, lékaři i medicí je zmiňovali v esejích. „Nakonec mohu dodat, že se také těším na výlety po okolí. Jsem velký fanoušek černého čaje a ten keňský má velké jméno ve světě. (...) Chci se podívat na hrochy v živé přírodě, protože to jsou fascinující zvířata. To se však dá říci o celé africkém safari, které doufám navštívíme a zažijeme na vlastní kůži.“²⁴⁴ Odlišnosti v evropské a africké kultuře byly motivátorem pro mnohé. „Chci se také seznámit s místní kulturou a zažít život lidí, kteří žijí v úplně jiném světě než my.“²⁴⁵

3. Funkce rozvoje osobnosti

Další kódy, které se často v esejích objevovaly, lze pojmenovat jako osobní přínos, sebepoznání, síla osobnosti či třeba práce na sobě. „Věřím, že v Africe získám zkušenosti,

²⁴⁰ M7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴¹ Ž3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴² Ž7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴³ Ž5. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴⁴ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴⁵ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

ze kterých budu čerpat po celý život. Tím myslím nejen medicínské zkušenosti, ale především ty životní, ty, které Vás ve škole nenaučí (ani to nejde). Zkušenosti k přístupu k řešení problémů, cestování, týmové práci.“²⁴⁶ I další medicíci vnímají podobně jako tato studentka svou účast při misi jako příležitost k lepšímu poznání sebe sama.

Z prací mediků je často zřetelná jejich touha po zdokonalení sebe sama. „Nemyslím si, že stáží v Africe se ze mě předčasně stane plnohodnotný lékař. Spíše mám pocit, že je to správný krok k tomu, abych věděl, jaké to asi bude, až nastoupím ke specializační přípravě. A abych mohl v onom mezidobí udělat vše pro to, aby mě nástup do povolání co nejméně vykojil, abych se co nejrychleji adaptoval a nelitoval činů, jež jsem v dobách svého studia nevykonal a marně se je snažil dohnat později.“²⁴⁷ Studenti se tedy snaží využít možnosti, která se jim při studiu medicíny nabízí, aby získali co nejvíce zkušeností.

„Umím si představit, že pro nás všechny bude Itibo obrovským impulzem k práci na sobě samotných a inspirací k tomu, abychom se snažili o něco více než doted.“²⁴⁸

4. Kariérní funkce

Jak jsem již výše zmínila, kariérní funkce se v pracích studentů objevila nejčastěji. Pojmy jako praxe, zkušenost a podobně se objevily ve všech analyzovaných textech. To však lze logicky také očekávat, neboť získání praktických zkušeností je pro mediky během studia zásadní. „Uvědomím si, že zodpovědnost, která na nás lékaře spadá, sice je obrovská, ale už nebude tak děsivá a paralyzující, protože si ji vyzkoušíme na vlastní kůži.“²⁴⁹

Motivace získat zkušenosti se objevila i u dalšího studenta, který chtěl využít příležitost, která se mu nabídla. „Druhým důvodem je má budoucí profesní způsobilost a její užitek pro okolní svět. Medicína velmi čerpá z jedincových zkušeností a nedalo by mi, abych tuto skvělou příležitost k jejich načerpání promarnil.“²⁵⁰

V pracích některých studentů se také objevila touha po nalezení lékařského oboru, kterému se v životě budou věnovat. „Stále ještě nejsem rozhodnut napevno, kam přesně se

²⁴⁶ M7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴⁷ M6. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴⁸ M4. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁴⁹ Ž1. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁰ M6. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

budou ubírat kariérní kroky mého absolventského života a správné zhodnocení výše zmíněného je klíčem k následným kariérním úspěchům i vlastní spokojenosti.“²⁵¹

Někteří studenti také rozlišovali evropskou a africkou medicínu, přičemž právě ta africká, okleštěná od administrativy a složitých vyšetření, je táhla k misi. „Kromě poskytnutí pomoci v místě, kde je to skutečně potřeba, mě láká i možnost vyzkoušet si ‚syrovou‘ medicínu, kdy má lékař možnost pacienta vnímat více jako celek, medicínu neobalenou do tun papírů a nerozkouskovanou na subspecializace.“²⁵² Pro mnohé Itibo představovalo ideální místo k získání zkušeností. „Je to jedinečná příležitost, jak si zkusit fungovat samostatně jako lékař v reálném provozu.“²⁵³

Někteří věděli přesně, co by si z praxe chtěli v Itibu vyzkoušet, respektive v čem mají touhu se zlepšovat. „Snad se mi podaří zlepšit také praktické dovednosti v oblasti chirurgie a doufám také v nové zkušenosti z gynekologie a porodnictví, což je obor, kterému se chci v budoucnu věnovat.“²⁵⁴

Všechny ale do Itiba přiváděla hlavně touha po praktické zkušenosti nabytých vědomostí, jež získali na univerzitě. „Pro mě jako prostého studenta medicíny, skutečnou a každodenní praxí lékaře políbeného jen velice letmo, je tedy možnost účastnit se projektu Itibo obrovskou šancí. Šancí, která otevírá dveře k tomu, abych si vyzkoušel to, jaká rozhodnutí mě budou v budoucnu čekat a jak může vypadat velká část mého pracovního života.“²⁵⁵ Podobně se vyjádřil i poslední citovaný student. „Rád otestuji sám sebe ve složitějších situacích, ale i v každodenním rutinním vyšetřování, stanovování diagnóz a terapie.“²⁵⁶

Další kategorii jsem pojmenovala jako vytrvalost v profesi. Pojem řadím ke kariérní funkci a opět zde poukazuji na strohost konceptu, který lze díky mé analýze chápat v mnohem širších souvislostech. Touha po novém nadechnutí a následném vytrvání ve studiu, k čemuž dobrovolnictví napomáhá, byla stěžejní. „Doufám, že Afrika ověří mé

²⁵¹ M6. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵² Ž5. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵³ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁴ Ž2. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁵ M4. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁶ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

znalosti a schopnosti a já si začnu skutečně vnitřně věřit v poslání lékaře.“²⁵⁷ Také další student věřil v sílu k dokončení náročného studia. „Doufám, že v Keni naberu novou energii do zbytku školního roku a k doděláním posledních státnic.“²⁵⁸

Je zde logické, že se kariérní funkce v mém výzkumu rozrostla, neboť se jedná o příklad dobrovolnictví v rámci profese. Z toho důvodu mi analýza dává možnost rozkrýt různé polohy dobrovolnictví ve vztahu k profesi, neboť se nejedná o úzce zaměřenou kariérní funkci, jak ji popisuje VFI, ale také o identitu člověka jako lékaře, o zodpovědnost a další. A právě zodpovědnost je další z kódů, který jsem ve výzkumu pojmenovala. Jedná se o zodpovědnost ve vztahu k profesi lékaře, tak i celistvě v životě mladého člověka. „Jedna z hlavních věcí, která se zároveň týká i mojí motivace je vlastní zodpovědnost. To je něco s čím se jako medicíni moc nepotkáváme. (...) Možnost jednat více sám za sebe, uvědomit si, že jednou v budoucnu už nade mnou nebude pořád někdo stát a hlídat moje kroky.“²⁵⁹ Studenti se v tomto věku potýkají s převzetím zodpovědnosti nejen v osobním životě, ale právě také v profesním. „Mluvím o samostatnosti, zodpovědnosti a řetězci klinického rozhodování.“²⁶⁰ I tento pojem se objevil ve větším počtu esejí. „Misi Itibo tedy vnímám jako obrovskou odpovědnost a test toho, jakým způsobem jsem si dokázal v hlavě uložit informace, které mi byly v posledních pěti letech prezentovány.“²⁶¹

5. Sociální funkce

Tato funkce je charakterizována touhou po navázání nových vztahů. „Medicína je týmový obor, žádný lékař nedokáže poskytovat pacientovi tu nejkvalitnější péči sám. (...) Šance vyzkoušet si práci v týmu lidí stejně zapálených pro věc, šancí poznat, jak se dokážeme jako tým porvat s výzvami, které na nás v Africe bezpochyby čekají.“²⁶²

Studenti na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze se často mezi sebou znají a fakulta vytváří dobré zázemí pro pořádání mnoha projektů jako nadstavbu k samotnému

²⁵⁷ M7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁸ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁵⁹ Ž1. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶⁰ M6. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶¹ M4. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶² M4. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

studiu. Spolupráce s přáteli na projektu české nemocnice v Africe byla také tematizována v pracích, které vznikaly před odletem do Keni. „Asi úplně nejvíc se těším na práci v úzkém kolektivu lidí, o kterých už teď vím, že budou fajn. Jsem vděčná za to, že můžu jet na měsíc léčit pacienty společně s partou mých kamarádů.“²⁶³

Kromě studentů a osobností Aleše Bárty a MUDr. Lukáše Malého hrála také v textech velkou roli místní keňská komunita. „Na kontakt s tamními obyvateli se opravdu velice těším, protože ráda poznávám nové lidi a novou kulturu.“²⁶⁴

Obě skupiny, jak spolužáky, tak místní personál spojil student v následující výpovědi. „Osobně se těším na práci v novém kolektivu, většinu lidí ze školy znám minimálně od vidění. (...) Jsem také zvědavý na místní personál. Myslím si, že nás mohou naučit obrovskou spoustu dovedností, a to hlavně v čele s Alešem, o kterém jsem slyšel spoustu věcí během vyprávění.“²⁶⁵

6. Funkce ochranná (protektivní)

V žádné z esejí se neukázaly charakteristiky této funkce, pro niž jsou typické motivy, kdy dobrovolník řeší činností své problémy, utíká z nějaké situace. Pouze u jednoho studenta se v závěrečném výčtu objevil útek. „Pokud bych měl závěrem shrnout, proč jedu na misi do Itiba, jsou to: zvědavost, strach, dobrodružství, zkouška, pomoc, klid, směr, útek, hledání, sbírání, výuka, emoce a mnohé další.“²⁶⁶ Nejednalo se však o rozhovor, ale pouze esej, nemohla jsem se tedy doptat na tuto motivaci.

6.1.3.1 Časté kódy, které ve VFI chybí

Mnoho kódů, které by se vymykaly VFI, jsem v pracích studentů neanalyzovala. Spíše jsem se snažila rozšířit stávající funkce.

Věhlas Itiba na fakultě. Zásadní kód, který se objevil ve velkém množství esejí a nelze jej zařadit, je právě tento. Koncept VFI je zaměřený na individuální rozhodnutí dobrovolníka a zcela přehlíží a opomíjí sociální kontext dobrovolnického programu, pověst

²⁶³ Ž2. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶⁴ *Tamtéž*, 29. 6. 2020.

²⁶⁵ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶⁶ M7. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

projektu i organizaci. Pojem „Itibo“ se na dané fakultě nemusí nikomu blíže představovat. Každý ví, o jaký projekt se jedná. „Když student na 3. lékařské fakultě řekne: ‚Jedu do Itiba,‘ následuje obvykle gratulace spolu s otázkou: ‚A jak se ti podařilo se tam dostat?‘ Inu, odpověď je mi také záhadou.“²⁶⁷ Tak zní začátek eseje jedné ze studentek. Také další student se věnoval věhlasu, proto je účast na misi pro studenty prestižní záležitostí. „Nedílnou součástí byly zkušenosti a vyprávění spolužáků, kteří stáž již absolvovali a mluvili jen v superlativech. Když mi vyprávěli, co vše zažili a viděli v nemocnici i mimo ni, tak mě to fascinovalo. Kdy jindy vyjet na misi, než právě teď!“²⁶⁸

²⁶⁷ Ž2. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

²⁶⁸ M3. Esej před odletem na misi do Itiba. Data získána od MUDr. Lukáše Malého, zpracována pro diplomovou práci 29. 6. 2020.

7. ZÁVĚR

Ve své práci, jejímž tématem byla motivace k dobrovolnictví, jsem se snažila zjistit, co vede lékaře a mediky k upuštění od dovolené, k zaplacení letenky, očkování a dalších výdajů a k věnování svého času těm, kteří zdravotní pomoc potřebují. Motivace dobrovolníků jsem zkoumala na případě konkrétního projektu české nemocnice v Keni Itibo, neboť s tímto projektem řadu let spolupracuji a vždy jsem si tuto otázku sama kladla. Snažím se přispívat tím, co umím. Nejčastěji organizací benefičních večerů na podporu projektu.

Výzkum, který jsem v rámci diplomové práce prováděla, měl kvalitativní povahu. Jako sběr dat jsem použila více možností. Při zkoumání motivací u zakladatele projektu se jednalo o narativní rozhovor, při rozhovoru se čtyřmi lékaři, kteří byli v Itibu nejméně na dvou misích, tedy dva měsíce, se jednalo o polo strukturované rozhovory, a u mediků jsem využila před odletové eseje, které shromažďuje MUDr. Lukáš Malý. Všechna tato data jsem zkoumala pomocí teorie *Inventáře funkce dobrovolníka* (VFI – Volunteer Function Inventory).²⁶⁹ Tato teorie popisuje šest funkcí, které slouží jako motivace k dobrovolnictví. Rozhovory i eseje jsem kategorizovala pomocí kódů. Ve shodě s danou teorií jsem je blíže popsala. Následně jsem se v podkapitolách věnovaných kódům, které teorie nezmiňuje, věnovala těm kategoriím, které respondenti pojmenovali sami.

Po teoretické části, ve které jsem mimo jiné představila zmíněnou teorii, následuje kapitola týkající se popisu české nemocnice v Keni, její historii i fungování. Vnímala jsem jako důležité představit čtenáři tento projekt blíže.

Výzkumnou část jsem tedy rozdělila na tři kapitoly. První se věnuje motivacím k dobrovolnictví u Aleše Bárty, zakladatele a manažera projektu, který nemocnici řídí již patnáct let. Jeho nejsilnějším motivátorem je potřeba pomoci, kterou však vnímá jako zcela samozřejmou a normální. „To je automatické, je to pro mě povinnost. Pomáhat беру jako smysl svého života, protože to se mně prolíná od toho, co pamatuji. A neumím si to představit jinak.“²⁷⁰ Zároveň respondent necítil potřebu se zabývat přesným pojmenováním motivací. Dalším silným impulsem mu je fascinace Afrikou, její kulturou i přírodou.

²⁶⁹ CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8. 1999. s. 3.

²⁷⁰ BARTA, Aleš. Rozhovor k diplomové práci – Motivace lékařů a mediků k dobrovolnictví v Itibu, vedený autorkou práce. Pardubice, 21. 4. 2020.

Následující část výzkumu jsem věnovala čtyřem lékařům, kteří do Itiba jezdí na měsíční mise. Jednalo se o rozhovor s MUDr. Lukášem Malým, který se aktuálně střídá s Alešem Bárťou ve vedoucí pozici v Africe. Dále se jednalo o tři lékaře, jejichž výpovědi jsou anonymizované. Společným a velmi silným motivátorem všech je smysl práce v Keni. Shodují se na kráse africké medicíny, kde je hlavní kontakt s pacientem a administrativní balast je zúžen na nejnútnejší minimum. Stejně jako zakladatel projektu i tito lékaři jsou fascinováni kulturou a přírodou, do níž se rádi vracejí. Výrazným faktorem je také osoba Aleše Bárty a ostatních dobrovolníků, kteří se na projektu podílejí, i skupin, s nimiž tráví měsíc v Africe.

Poslední kapitola empirického výzkumu se zabývá motivacemi mediků, kteří jezdí do Itiba na měsíční stáž. I zde jsem si kladla otázku, co je motivuje k této formě dobrovolnictví. Odpovědi, které jsem získala z jejich prací, hovoří přímo. Praxe v Itibu, kterou získají, je pro ně při snaze dostat se do dobrovolnické skupiny hlavní motivací. Kromě toho se medici také těší na poznání jiné kultury i mentality lidí.

Teorie, z níž jsem vycházela, se používá při kvantitativním výzkumu. Já jsem ji však použila při kvalitativním, neboť jsem chtěla motivace zkoumat do hloubky, chtěla jsem mít možnost doptávat se respondentů a snažit se objevit jejich vnitřní motivy a touhy. Teoretici Rochester, Paine, Howlett a Zimmeck ve své práci píší, že motivací je tolik, kolik je dobrovolníků.²⁷¹ Tatáž různost motivací se odráží i v mé diplomové práci.

Jedním ze závěrů je jistě fakt, že pro mnoho lidí je motivátorem osoba Aleše Bárty. Koncept VFI je poměrně strohý nástroj a motivace nějakým způsobem rozděluje. Postrádám v něm však výrazněji tematizované charisma, které by bylo vnímáno jako samostatná motivace. Aleš Bárta charismaticky působí jak svou osobností, tak tím, co vykonal. Jeho dobročinnost mu dává charisma, které následně motivuje další spolupracovníky.

Koncept VFI je velmi strohý, já jsem se snažila o rozšíření jeho jednotlivých funkcí. Jako výrazný příklad lze uvést kariérní funkci. Je zcela logické, že její vnímání se právě v mém výzkumu obohatilo, neboť se jedná o příklad dobrovolnictví v rámci profese. Ve výzkumu jsem se věnovala různým polohám dobrovolnictví ve vztahu k profesi a rozvinula jsem tak kariérní funkci o identitu člověka jako lékaře či zodpovědnost k profesi.

Další rozšíření kariérní funkce se objevilo i při analýze výpovědí lékařů. Ti hovořili o praxi medicíny, která je v moderní Evropě byrokratičtější i techničtější, rozmělněna do

²⁷¹ ROCHESTER, Colin, PAINE, Angela Ellis, HOWLETT, Steven a ZIMMECK, Meta. Volunteering and society in the 21st century. *Houndmills*. Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-36772-2. s. 19.

množství specializací. V Itibu se však lidé vrací k základnímu, tedy k pacientovi. Jde tedy o oboustranný vztah daru, tedy dávání a vděčnost. Zde spočívá jakýsi návrat ke kořenům lékařské profese jako dobročinnosti, kdy je pacient lékařům také vděčný.

Ve své práci jsem narazila na zásadní úskalí konceptu VFI. Je totiž zaměřen na individuální rozhodnutí dobrovolníka a naprosto opomíjí sociální kontext dobrovolnického programu či pověst projektu. Právě pověst Itiba, která celou 3. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy silně rezonuje, motivuje celou řadu studentů k účasti na stáži.

Z rozhovorů vyplývá, že projekt přivedl dohromady skupinu lidí, která sdílí určité hodnoty, normy i emoce, což se upevňuje ve vztazích. Ale ani k jejich analýze nám VFI, pro svou jednoduchost, neposkytuje žádné nástroje.

8. LITERATURA

BECK, Jimmy, CHRETIEN, Katherine, KIND, Terry. Professional Identity Development Through Service Learning: A Qualitative Study of First-Year Medical Students Volunteering at a Medical Specialty Camp. *Clinical pediatrics* [online]. 2015, 54(13), 1276–1282 [cit. 2020-03-05]. DOI: 10.1177/0009922815571108. ISSN 00099228. Dostupné z: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0009922815571108?rfr_dat=cr_pub%3Dpubmed&url_ver=Z39.88-2003&rfr_id=ori%3Arid%3Acrossref.org&journalCode=cpja.

CLARY, Gil E., SNYDER, Mark. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions. Psychological Science*, 1999, 8.

CLARY, Gil E., SNYDER, Mark, RIDGE, Robert D., COPELAND, John, STUKAS, Arthur A., HAUGEN MIENE, Peter. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1998, 74(6), 1516–1517 [cit. 2020-05-10]. ISSN 00223514.

CORPORATION FOR NATIONAL AND COMMUNITY SERVICE. Skills-Based Volunteering: New Generation of Service. In. *Corporation for National and Community Service* [online]. 2010 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.nationalservice.gov/sites/default/files/resource/Grantee%20TTA%20Calendar%202015%20for%20Posting.pdf>.

CRESWELL, John W. *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. 3 ed. Los Angeles: Sage, 2013. xxi, 448 s. ISBN 978-1-4129-9531-3.

DUMONT, Georgette E., BIMBER, Bruce, FLANAGIN, Andrew J., STOHL, Cynthia. Collective Action in Organizations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* [online]. 2014, 25(3), 847–848 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1007/s11266-013-9413-2. ISSN 09578765.

FINKELSTEIN, Marcia A. Volunteer satisfaction and volunteer action: A functional approach. *Social Behavior* [online]. 2008, 36(1), 9–16 [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.2224/sbp.2008.36.1.9. ISSN 03012212.

FRIČ, Pavol a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.

GAGNÉ, Olivier. Wanna go abroad, learn, help and explore? *New Zealand Medical Student Journal* [online]. 2013, (17), s. 11–12 [cit. 2020-02-18]. ISSN 11765178. Dostupné z: http://www.nzmsj.com/uploads/3/1/8/4/31845897/17_feature2.pdf.

GALASKIEWICZ, J., SINCLAIR COLMAN, M. Collaboration between Corporations and Nonprofit Organizations. In: W. W. Powell a R. Steiberg (eds.). *The Non-Profit Sector. A Research Handbook*. 2nd Edition. New Haven and London: Yale University Press, 2006.

HAMSO, Magni, RAMSDELL, Amanda, BALMER, Dorene, BOQUIN, Cyrus. Medical students as teachers at CoSMO, Columbia University's student-run clinic: A pilot study and literature review. *Medical Teacher* [online]. 2012, 34(3), s. 189 [cit. 2020-02-19]. DOI: 10.3109/0142159X.2012.642832. ISSN 0142159X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/0142159X.2012.642832>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 50. ISBN 80-7367-040-2.

HOULE, Barbara j., Brad j. SAGARIN a Martin f. KAPLAN. A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference? *Basic* [online]. 2005, 27(4), 337–344 [cit. 2019-12-05]. DOI: 10.1207/s15324834bas2704_6. ISSN 01973533.

HYTIRIS, Monica Lorraina, PRENTICE, Fraser, BALDIE, Deborah. Medical students volunteering in hospital: a novel method of exploring and recording the patient experience. *International Practice Development Journal* [online]. 2017, 7(1), 1–8 [cit. 2020-03-03]. DOI: 10.19043/ipdj.71.009. ISSN 20469292. Dostupné z: <https://eresearch.qmu.ac.uk/handle/20.500.12289/4769?show=full>.

JANOSKI, Thomas, MUSICK, March a WILSON, John. Being Volunteered? The Impact of Social Participation and Pro-Social Attitudes on Volunteering. *Sociological Forum* [online]. 1998, 13(3), s. 496 [cit. 2020-05-16]. ISSN 08848971. Dostupné z: <http://nclc203wagner.pbworks.com/w/file/fetch/37571413/Praxis%20Qualitative%20PDF.pdf>.

KRAMER, Mark, KANIA, John. Changing the Game: Leading Corporations Switch from Defense to Offense in Solving Global Problems. *Stanford Social Innovation Review*. 2006 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: https://ssir.org/articles/entry/changing_the_game.

MCALLUM, Kirstie. Meanings of Organizational Volunteering Diverse Volunteer Pathways. *Management communication quarterly*. [online]. 2014, 28(1), 84–110 [cit. 2020-02-06]. s. 85. DOI: 10.1177/0893318913517237. ISSN 08933189. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/270639090_Meanings_of_Organizational_Volunteering_Diverse_Volunteer_Pathways.

MOTT, Melissa L., GORAWARA-BHAT, Rita, MARSCHKE, Michael, LEVINE, Stacie. Medical Students as Hospice Volunteers: Reflections on an Early Experiential Training Program in End-of-Life Care Education. *Journal of palliative medicine* [online]. 2014, 17(6), 696–700 [cit. 2020-02-18]. DOI: 10.1089/jpm.2013.0533. ISSN 10966218.

MUSICK, Mark A., WILSON, John. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press, 2008.

PETRÁČKOVÁ, Věra a kol. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

PENNER, Louis A. Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issues* [online]. 2004, 60(3), 645–666 [cit. 2020-02-11]. DOI: 10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x. ISSN 00224537.

PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6. [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:ee21f9b0-6bee-11e4-b202-005056827e52>.

POINTS OF LIGHT FOUNDATION. The Promise Employee Skill-Based Volunteering Holds for Employee Skills and Nonprofit Partner Effectiveness: A Review of Current Knowledge. In: *HandsOn Network* [online]. Washington, DC: Points of Light Institute, 2007 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <http://docplayer.net/6074906-The-promise-employee-skillbased-volunteering-holds-for-employee-skills-and-nonprofit-partner-effectiveness-a-review-of-current-knowledge.html>.

REED, Paul B., SELBEE, Kevin L. Do People who Volunteer Have a Distinctive Ethos? In: Dekker P. and Halan L. *The Values of Volunteering: Cross Cultural Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. 2003.

ROCHESTER, Colin, Angela Ellis PAINE, Steven HOWLETT a Meta ZIMMECK. Volunteering and society in the 21st century. *Houndmills*: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-36772-2.

ROMINSKI, Sarah DYAKUBU, Jamila, OTENG, A. Rockefeller, PETERSON, Matt, TAGOE, Nadia, BELL, Sue Anne. The role of short-term volunteers in a global health capacity building effort: the Project HOPE-GEMC experience. *International Journal of Emergency Medicine* [online]. 2015, 8(1), s. 1–5 [cit. 2020-02-19]. DOI: 10.1186/s12245-015-0071-6. ISSN 18651372. Dostupné z: <https://europepmc.org/article/med/26207148>.

SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 97. ISBN 978-80-7367-681-0.

STEBBINS, Robert A. a Margaret GRAHAM, ed. Volunteering as leisure / leisure as volunteering: an international assessment. [1st ed.]. *Oxfordshire*: CABI Publishing, 2004. ISBN 0-85199-750-3.

STENARDI, E. J. *Corporate Philanthropy: The Redefinition of Enlightened Self-Interest*. *Social Science Journal* 29 (1): 22. 1992.

ŠVARŤÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. s. 15. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

WADHWA, Devina, YOUSSEF, David. A four-week adventure to save the world. *British Columbia Medical Journal* [online]. 2011, 53(9), 488–489 [cit. 2020-02-18]. ISSN 00070556.

WILSON, John. Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and voluntary sector quarterly* [online]. 2012, 41(2), 176–212 [cit. 2020-02-06]. s. 177. DOI: 10.1177/0899764011434558. ISSN 08997640. Dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0899764011434558#articleCitationDownloadContainer>.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Člověk v tísni Česká republika. [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/?gclid=CjwKCAjwqJ_1BRBZEiwAv73uwE0-vsGTDzshpZU5IhyTGBV1v2Wb8k06iBJBTh_X8vz_Mx2Mq46bNhoCEWgQAvD_BwE.

Charita Česká republika. [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/>.

Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Kdo jsme. [online]. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/kdo-jsume>.

K postupu lege artis při poskytování zdravotních služeb. [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postupu-lege-artis-pri-poskytovani-zdravotnich-sluzeb-102397.html>.

O nás. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

Výroční zpráva za rok 2018. [online]. [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/vyrocní-zpravy>.

9. PŘÍLOHY

Zakladatel a manažer projektu Aleš Bárta po výkonu.
Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Radost z nového života.
Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Jedna z itibských skupin složená z lékařů a mediků.

Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Odměna za statečnost.

Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Na terase v Itibu.

Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Při výkonu.

Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

MUDr. Lukáš Malý (vlevo) společně s Alešem Bártou (vpravo).
Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

Loučení se zemřelým.
Itibo – české zdravotnické zařízení v Keni – projekt ADRA ČR [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ItiboKenya>.

